Framtíðarsýn ferðaþjónustunnar
Leiðandi í sjálfbærri þróun

Framtíðarsýn ferðaþjónustunnar
Leiðandi í sjálfbærri þróun

Þórdís Kolbrún Reykfjörð Gylfadóttir,
ráðherra ferðamála, iðnaðar og nýsköpunar

Erlendar fyrirmyndir

Skotland	Sviss	Nýja Sjáland

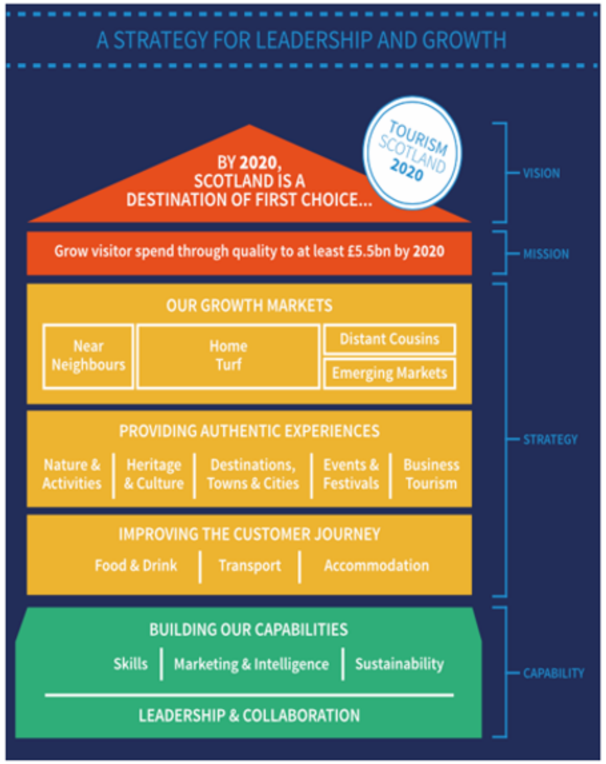

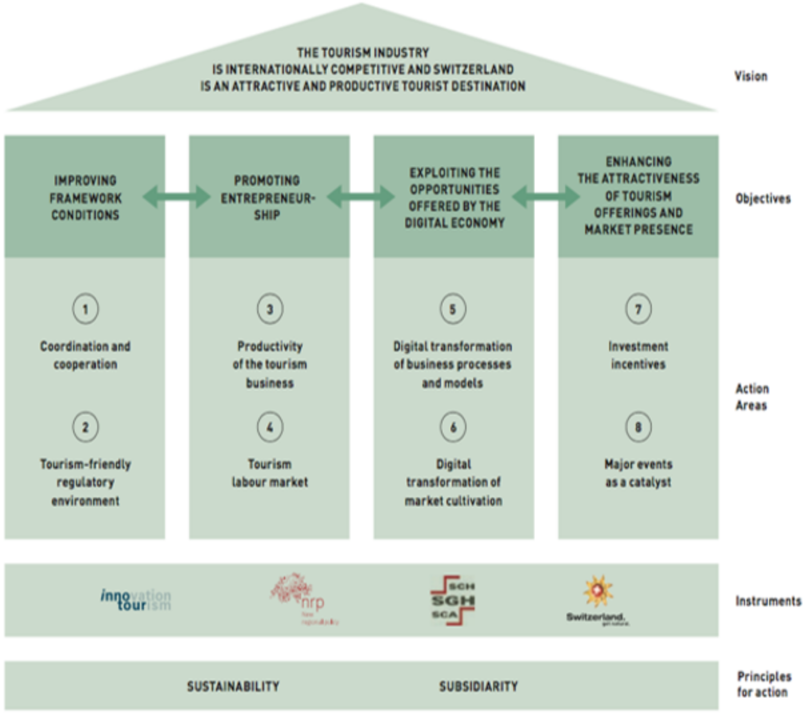

FRAMTÍÐARSÝN
ferðaþjónustu

LEIÐANDI Í SJÁLFBÆRRI ÞRÓUN

Arðsöm og samkeppnishæf ferðaþjónusta í sátt við land og þjóð

Ferðaþjónustan stuðlar að bættum lífskjörum og hagsæld á Íslandi

Ferðaþjónustan er þekkt fyrir sjálfbæra þróun, gæði og einstaka upplifun

ÁHERSLUR 2030

EFNAHAGUR

ARÐSEMI

- Aukin framleiðni, verðmætasköpun og samkeppnishæfni um land allt
- Ábyrg ferðaþjónusta sem nýtir tækni, nýsköpun og vöruþróun
- Sókn á verðmæta markaði og samræmi milli stefnu í flugsamgöngum og ferðaþjónustu

SAMFÉLAG

ÁVINNINGUR
HEIMAMENN

- Jákvæð áhrif á nærsamfélag og aukin lífsgæði
- Áhersla á stjórnun og uppbyggingu áfangastaða og að ferðamenn ferðist um land allt, árið um kring
- Allir landshlutar njóti ávinnings af ferðaþjónustu

EINSTÖK UPPLIFUN
FERÐAMENN

- Upplifun gesta betri eða í samræmi við væntingar
- Náttúra, menning og afþreying stuðla að einstakri upplifun gesta
- Fagmennska, gæði og öryggi einkenna íslenska ferðaþjónustu

UMHVERFI

UMHVERFISVERND

- Minnkandi kolefnisspor og forystuhlutverk í orkuskiptum og nýtingu vistvænna orkugjafa
- Jafnvægi milli hagnýtingar og verndar náttúru og uppbygging innviða taki mið af því
- Virðing fyrir þolmörkum og álagsstýring á áfangastöðum ferðamanna

UNDIRSTÖÐUR

SAMHÆFING | SAMGÖNGUR | GÆÐI | ÞEKKING

FRAMTÍÐARSÝN > 2030
OG VÆNTAR NIÐURSTÖÐUR

- Leiðandi í sjálfbærri þróun
- Arðsöm og samkeppnishæf ferðaþjónusta í sátt við land og þjóð
- Ferðaþjónustan stuðlar að bættum lífskjörum og hagsæld á Íslandi
- Ferðaþjónustan er þekkt fyrir sjálfbærni, gæði og einstaka upplifun

700
ma.kr. útgjöld ferðamanna

90%
heimamanna hafa jákvætt viðhorf til ferðaþjónustu

>75
meðmælastig gesta (NPS)

virk álagsstýring

LEIÐANDI Í SJÁLFBÆRRI ÞRÓUN

Jafnvægisás ferðamála

- Hvar stöndum við með tilliti til álags á innviði, efnahag, samfélag og umhverfi?
- Í fyrsta skipti sem kerfi sem þetta er byggt upp á landsvísu
- Heildstætt yfirlit á ástandi fyrir landið allt
- Stjórntæki við framtíðarstefnumótun og forgangsröðun aðgerða fyrir ferðamennsku á Íslandi
- Mótun aðferðafræði og gildissetning í nánu samráði við hagsmunaaðila og sérfræðinga þvert á ráðuneyti, stofnanir og fyrirtæki
- Þróunarverkefni

EFLA

TRC RTS

Jafnvægisás ferðamála

Hilton Nordica Reykjavík, 27. september 2019

ATVINNUVEGA OG
NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð **ferðamála**

EFLA

TRC RTS

MARKMIÐ OG ÁHERSLUR

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA TRC RTS

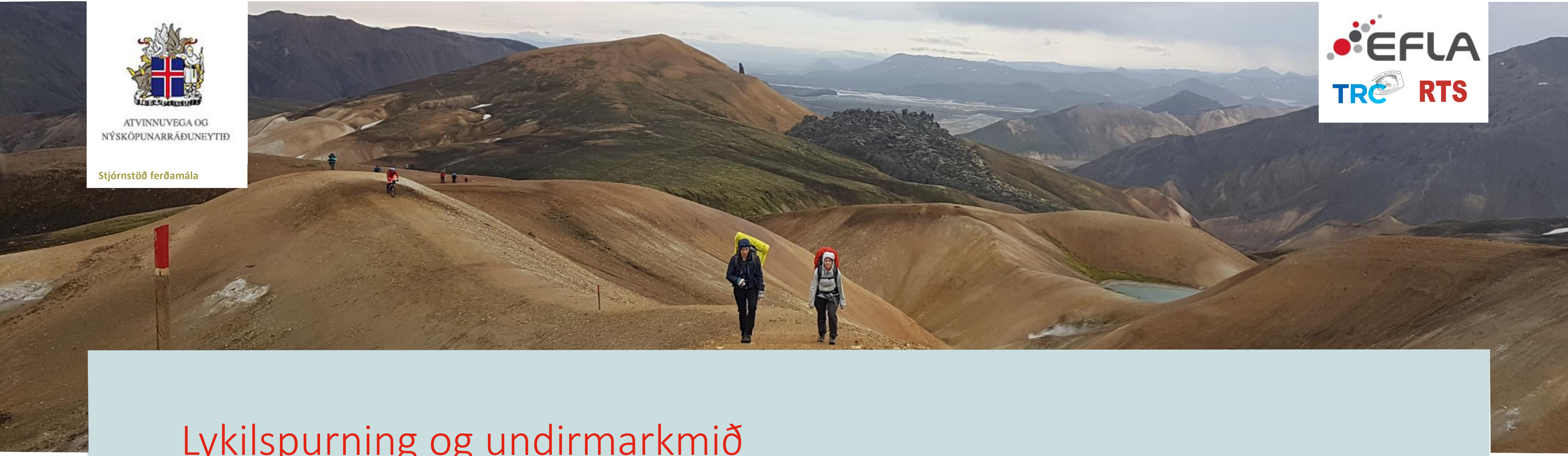

Lykilspurning og undirmarkmið

Hvað getur Ísland tekið við mörgum ferðamönnum ef horft er til krítískra þátta í samfélagi, umhverfi, innviðum og efnahag sem eru til staðar í dag sem og samanburði við viðurkennda mælikvarða?

- Hver eru þolmörk lykilþátta í undirstöðu ferðaþjónustu á Íslandi?
- Hvar stöndum við í dag og til náinnar framtíðar?
- *Hversu „hreyfanlegir“ til úrbóta eru lykilþættir innviða ?*
- *Hversu fjárfrekar eru úrbætur lykilþátta innviða ?*

Fótspor ferðmannsins: Hvar myndast álagið?

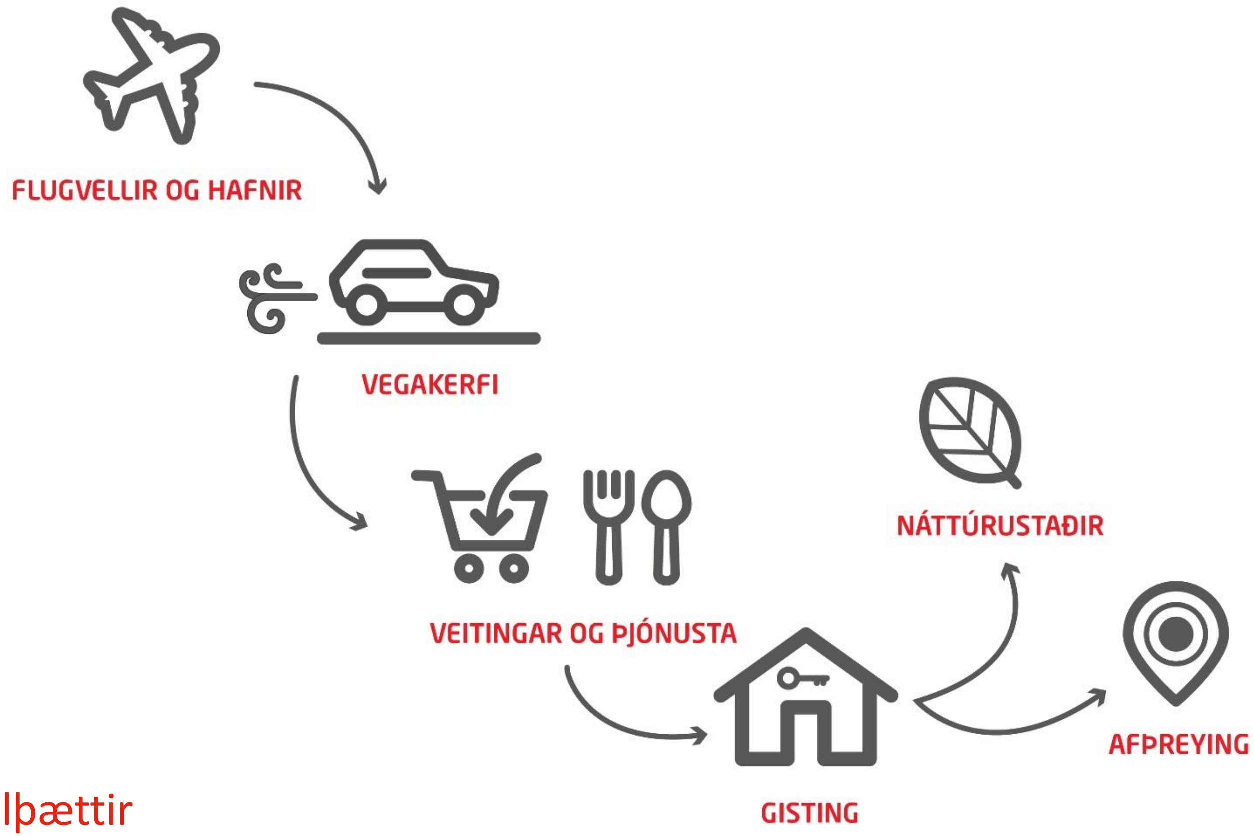

Lykilþættir

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

Fótspor ferðmannsins: Hvar myndast álagið?

Lykilþættir

Styðjandi innviðir – tengjast öllum lykilþáttum

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA TRC RTS

Áherslur

- Safna og greina gögn fyrir ástandið á landsvísu - ekki horfa á einstaka svæði eða staði
- Nýtt séu gögn sem þegar eru til staðar, eru aðgengileg, uppfærð reglulega og nýtileg til stöðumats, kostnaðarmats og aðgerða
- Þróa sett mælikvarða með áherslu á þrjár meginstoðir sjálfbærrar þróunar: Umhverfi, samfélag og efnahag en með fótspor ferðamannsins í forgrunni.
- Talið mikilvægt að vinna uppsetningu verkefnis í samráði við alla megin hagaðila

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

Áfangaskipting

ATVINNUVEGA OG
NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ
Stjórnstöð ferðamála

EFLA
TRC RTS

AÐFERÐAFRÆÐI

Tilhögun og hlutverk vinnuhópa

Fimm vinnuhópar skipaðir af ráðherra sem unnu með Stjórnstöð ferðamála og ráðgjöfum verkefnisins.

Vinnuhóparnir voru eftirfarandi:

1. Umhverfislegt jafnvægi (umhverfi)
2. Samfélagslegt jafnvægi: Stoðþjónusta, húsnæðis- og vinnumarkaður (samfélag)
3. Samfélagslegt jafnvægi: Viðhorf íbúa og ferðamanna (samfélag)
4. Efnahagslegt jafnvægi: Þjóðhagslegar stærðir (efnahagur)
5. Efnahagslegt jafnvægi: Innviðir og fjárfestingar (efnahagur)

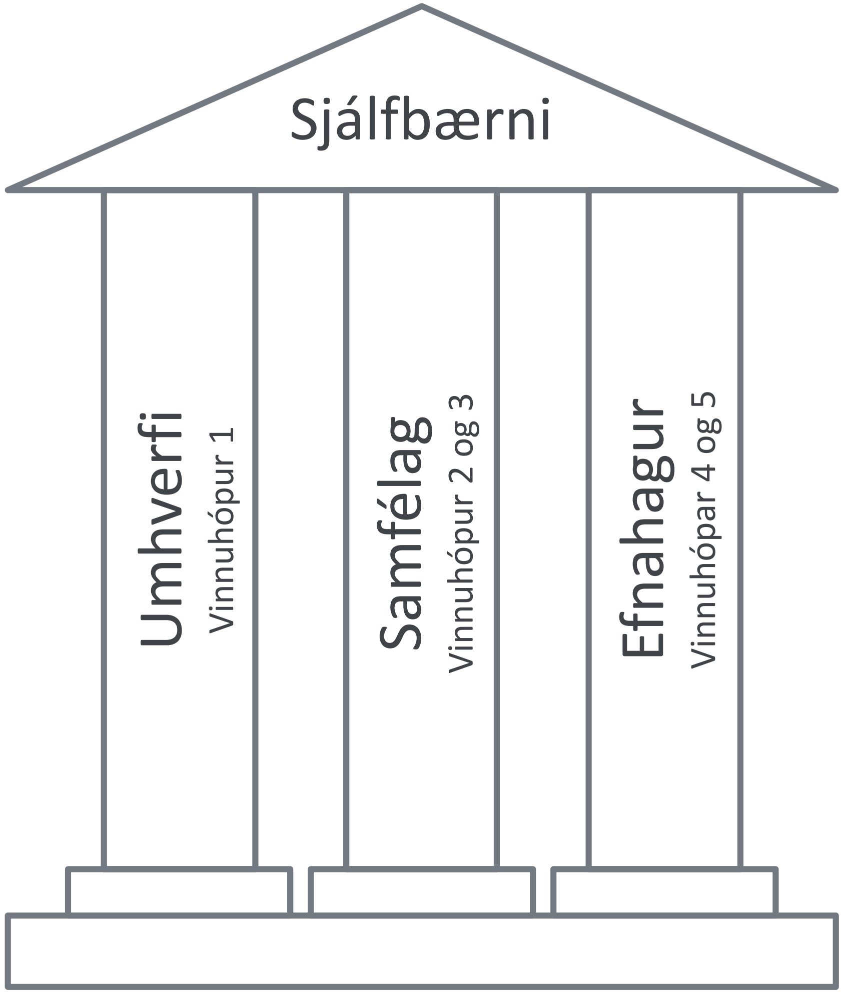

Tilhögun og hlutverk vinnuhópa

Umhverfislegt jafnvægi

- Atvinnu- og nýsköpunar-ráðuneytið
- Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
- Ferðamálastofa
- Umhverfisstofnun
- Þjóðgarðurinn á Þingvöllum

Stoðþjónusta, húsnæðis- og vinnumarkaður

- Ferðamálastofa
- Hagstofa Íslands
- Háskólinn á Hólum
- Lögreglustjórinn á Suðurlandi
- Rannsóknamiðstöð ferðamála
- Samgöngu – og sveitarstjórnar-ráðuneytið
- Velferðarráðuneytið

Viðhorf íbúa og ferðamanna

- Háskóli Íslands
- Rannsóknamiðstöð ferðamála
- Ferðamálastofa
- Íslandsstofa
- Ferðavenjur erlendra ferðamanna á áfangastöðum
- Háskóli Íslands
- Atvinnu- og nýsköpunar-ráðuneytið
- Velferðarráðuneytið

Þjóðhagslegar stærðir

- Atvinnu- og nýsköpunar-ráðuneytið
- Fjármála- og efnahagsráðuneytið
- Hagstofa Íslands
- Háskólinn í Reykjavík
- Háskóli Íslands
- Kvika banki
- Seðlabanki Íslands

Innviðir og fjárfestingar

- Atvinnu- og nýsköpunar-ráðuneytið
- Ferðamálastofa
- Háskólinn í Reykjavík
- Háskóli Íslands
- Samgöngu – og sveitarstjórnarráðu-neytið
- Samorka
- Umhverfisstofnun

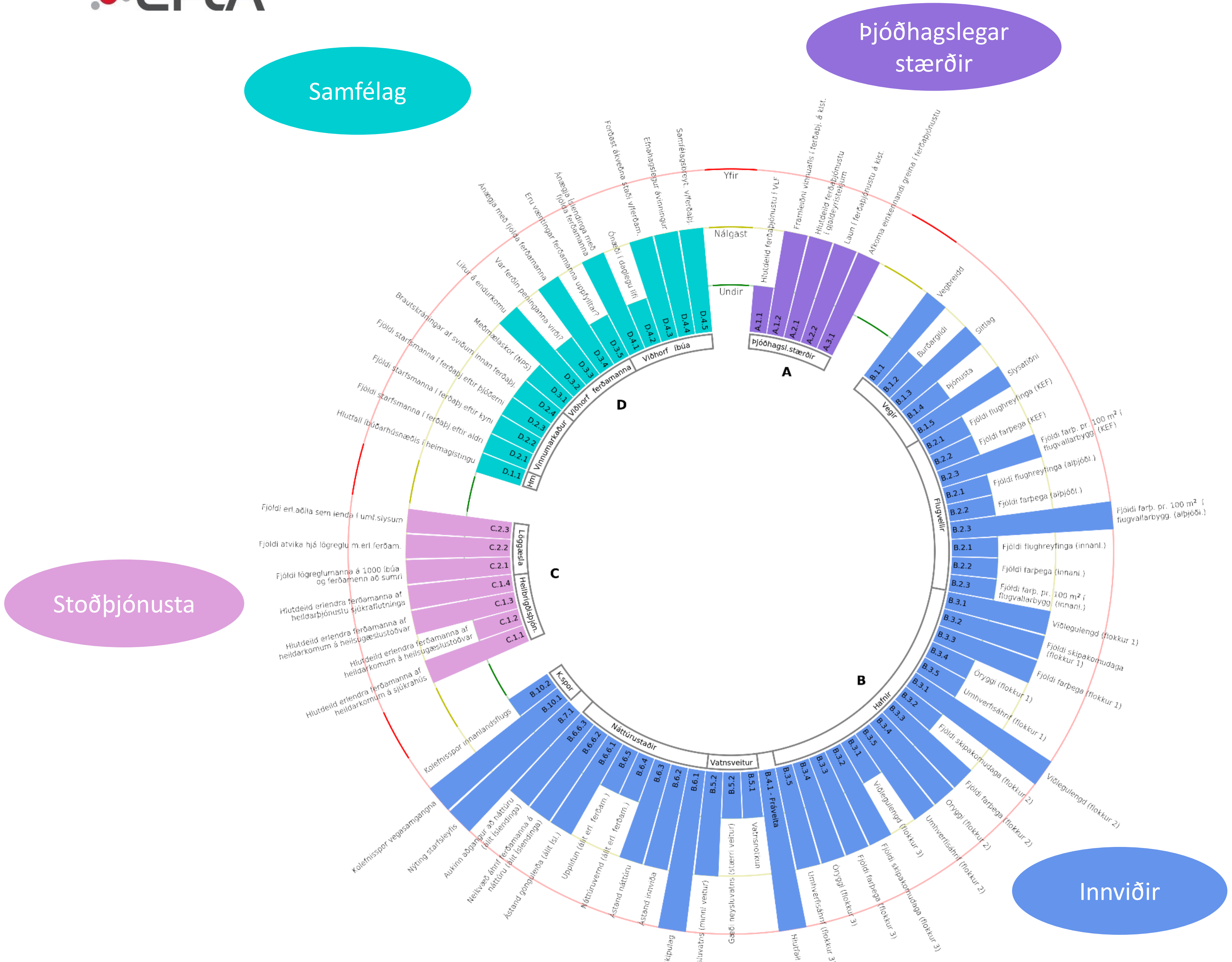

- Álagsmat byggir á greiningu á vísum sem valdir voru í 1. hluta verkefnisins
- Fjórir meginflokkar
- Sextán málaflokkar
- 71 vísir í lokadrögunum
- Vísar voru valdir með það að markmiði að mæla ástand viðkomandi flokks
- Vísar taka til bæði umhverfis, samfélags og efnahags

Fótspor ferðamannsins á innviði, samfélag, efnahag og umhverfi

- **Þjóðhagslegar stærðir** (6 vísar)
- **Innviðir**
  - Vegir (5 vísar)
  - Flugvellir (9 vísar)
  - Hafnir (15 vísar)
  - Fráveitur (1 vísir)
  - Vatnsveitur (3 vísar)
  - Náttúrustaðir (8 vísar)
  - Úrgangur (1 vísir)
  - Kolefnisspor (2 vísar)
- **Stoðþjónusta**
  - Heilbrigðisgæsla (4 vísar)
  - Löggæsla (3 vísar)
- **Samfélag**
  - Húsnæðismarkaður (1 vísir)
  - Vinnumarkaður (4 vísar)
  - Viðhorf ferðamanna (5 vísar)
  - Viðhorf heimamanna (5 vísar)

Samantekt á niðurstöðum

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ
Stjórnstöð ferðamála

EFLA TRC RTS

Framsetning niðurstaðna

Samræmd framsetning fyrir hvern málaflokk:

- Tilgangur
- Lýsing á vísi og gögnum
- Mat á núverandi ástandi
- Áætlað ástand miðað við sviðsmynd sem byggir á 2% árlegri fjölgun ferðamanna fram til 2030
- Áætlað ástand miðað við sviðsmynd sem byggir á 5% árlegri fjölgun ferðamanna fram til 2030
- Niðurstaða auk mats á kostnaði og aðgerðatíma við að koma málaflokki undir þolmörk þar sem það á við
- Fyrirvarar, umfjöllun um gögn ofl.

Túlkun á vísi og þolmörkum

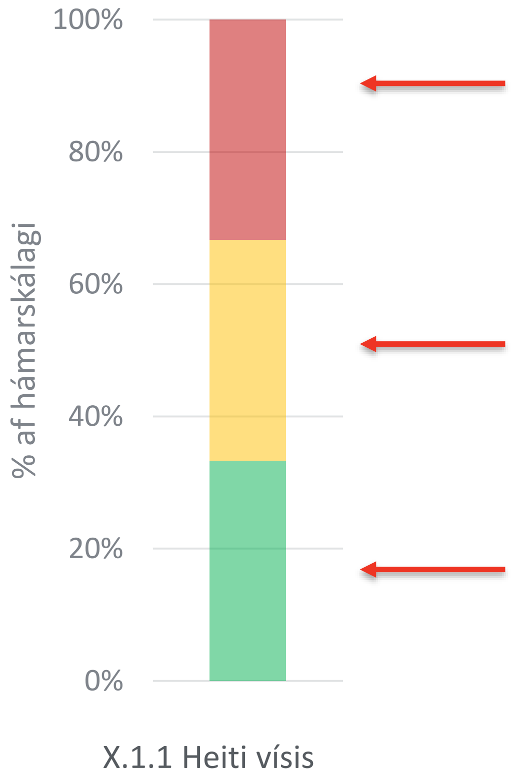

Rautt: Yfir þolmörkum

Ástandið er óásættanlegt og grípa þarf til aðgerða til þess að koma í veg fyrir frekari hnignun.

Gult: Farið að nálgast þolmörk

Ástandið er ekki gott og huga þarf að aðgerðum til að bæta úr ástandinu.

Grænt: Undir þolmörkum

Ástandið er gott og ekki er þörf fyrir sérstakar aðgerðir.

Ákvörðun þolmarka

Dæmi

Rautt – yfir þolmörkum

Ef álag er 65% eða meira af hámarksálagi er vísirinn kominn yfir þolmörk.

Gult – farið að nálgast þolmörk

Ef álag er á bilinu 35-65% af hámarksálagi er vísirinn farinn að nálgast þolmörk.

Grænt – undir þolmörkum

Ef álag er undir 35% af hámarksálagi er vísirinn undir þolmörkum.

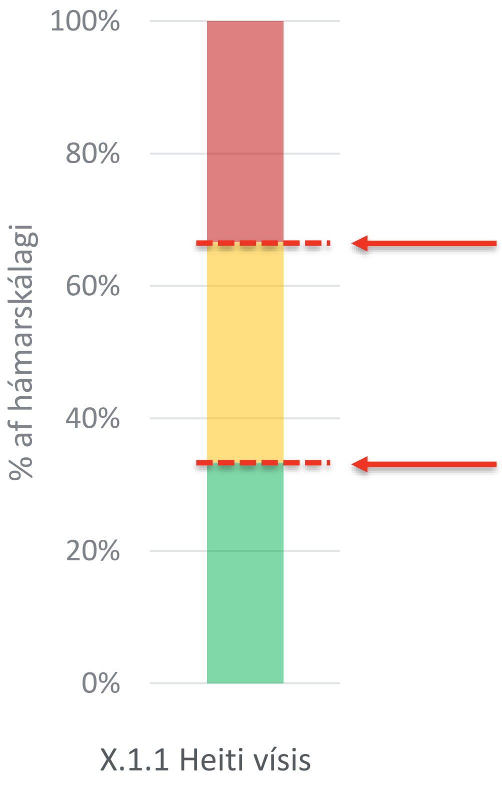

Álagsmörk er byggð á fjórum meginaðferðum

- Tæknilegir staðlar
- Mörk í lögum og reglugerðum eða alþjóðleg viðmið
- Alþjóðlegur samanburður
- Sérfræðiálit

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

Mat á núverandi stöðu (óbreytt ástand) og sviðsmyndir um fjölgun ferðamanna

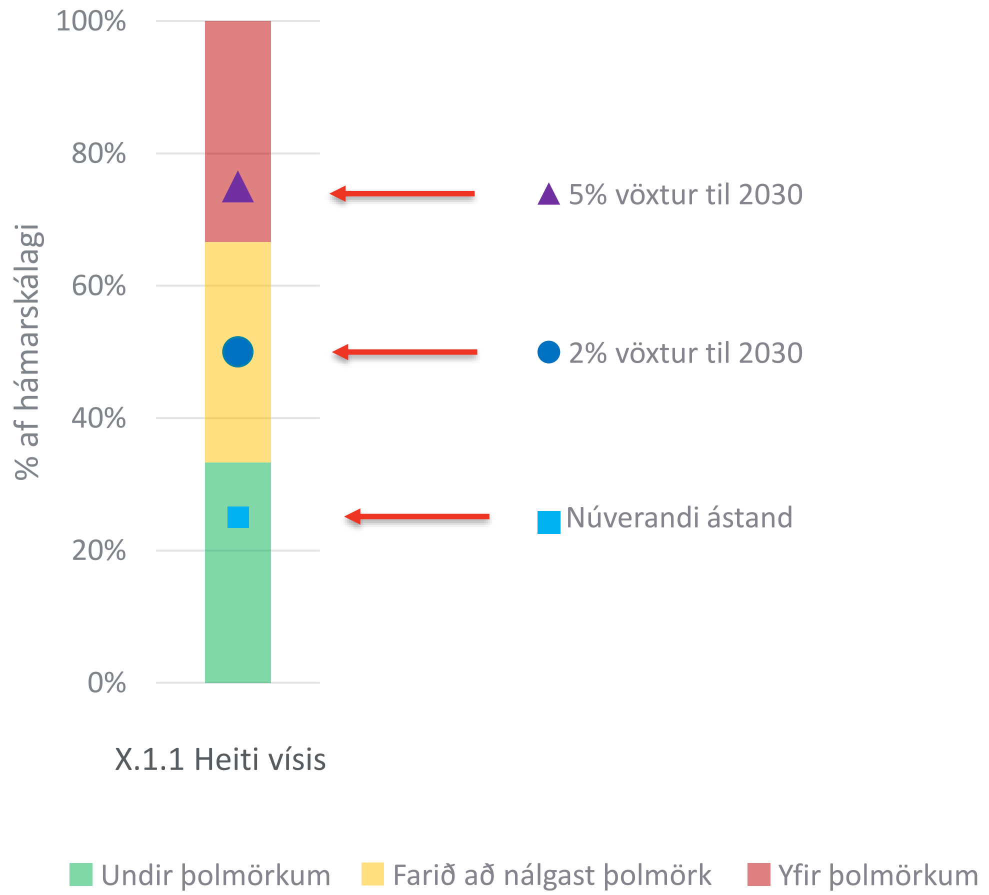

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

Sviðsmyndir

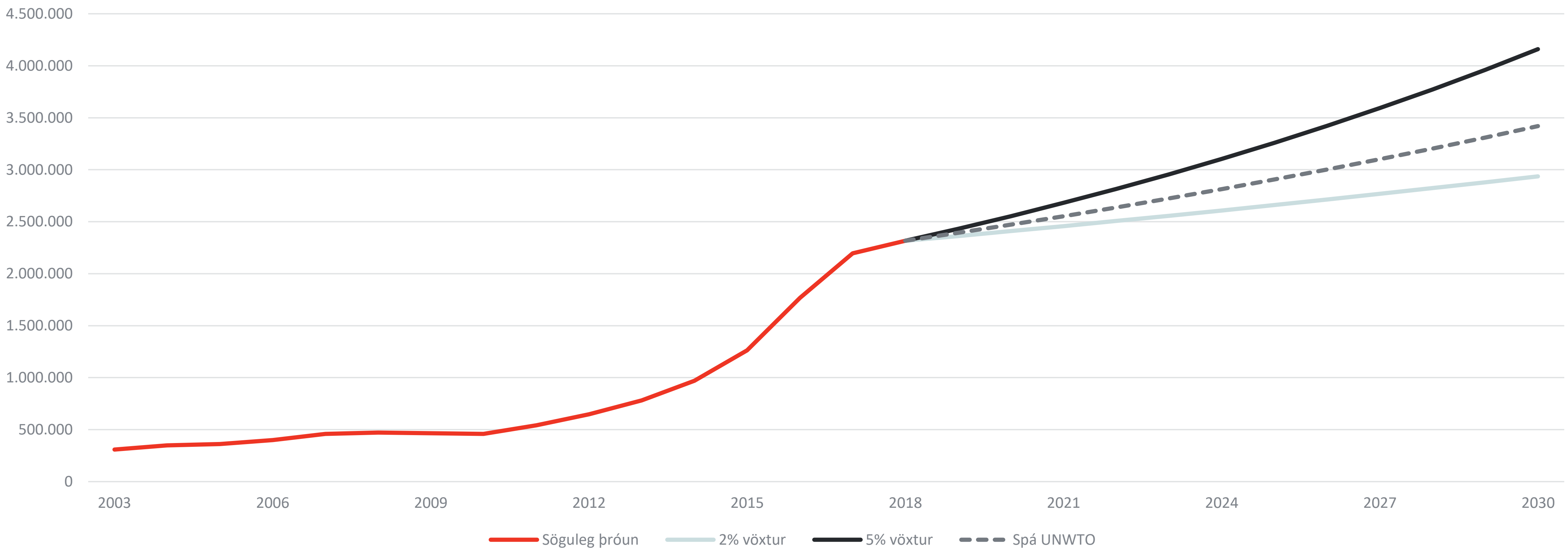

- Alþjóðaferðamálastofnunin (UNWTO) spáir meðalvexti 3,3% á ári á tímabilinu 2019-2030
- Í þessu verkefni er notast við annars vegar við 2% fjölgun ferðamanna á ári og hins vegar við 5% fjölgun ferðamanna á ári fram til ársins 2030.

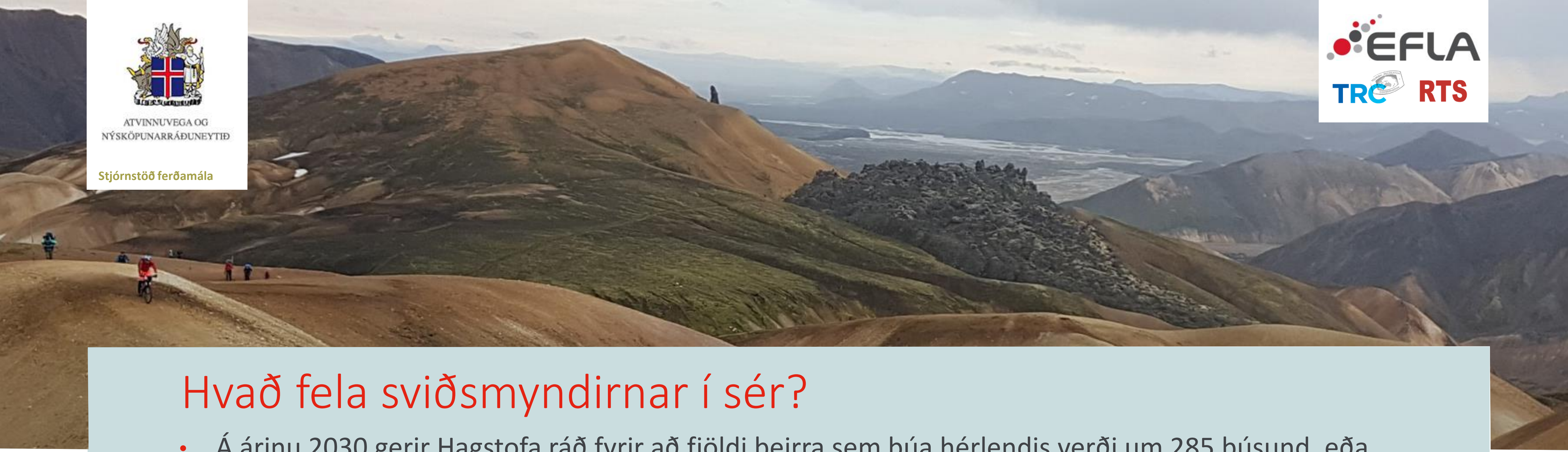

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA TRC RTS

Hvað fela sviðsmyndirnar í sér?

- Á árinu 2030 gerir Hagstofa ráð fyrir að fjöldi þeirra sem búa hérlendis verði um 285 þúsund, eða um 28 þúsund fleiri en á árinu 2018.
- Heildarfjöldi ferðamanna á árinu er nærri þremur milljónum 2030 í 2% sviðsmyndinni og um fjórar milljónir í 5% sviðsmyndinni.

		2030	
	2018	2% fjölgun ferðamanna á ári	5% fjölgun ferðamanna á ári
Íbúar á Íslandi	357.050	385.137	385.137
Fjöldi ferðamanna á ári	2.315.925	2.937.154	4.159.230
Hámarksfjöldi ferðamanna samstundis um sumar	75.186	95.354	135.023
Hámarksfjöldi ferðamanna samstundis um vetur	30.704	38.942	55.140
Hámarksfjöldi fólks hérlendis um sumar	432.236	480.491	520.190
Hámarksfjöldi fólks hérlendis um vetur	387.754	424.079	440.307

Mat á kostnaði og tímaramma

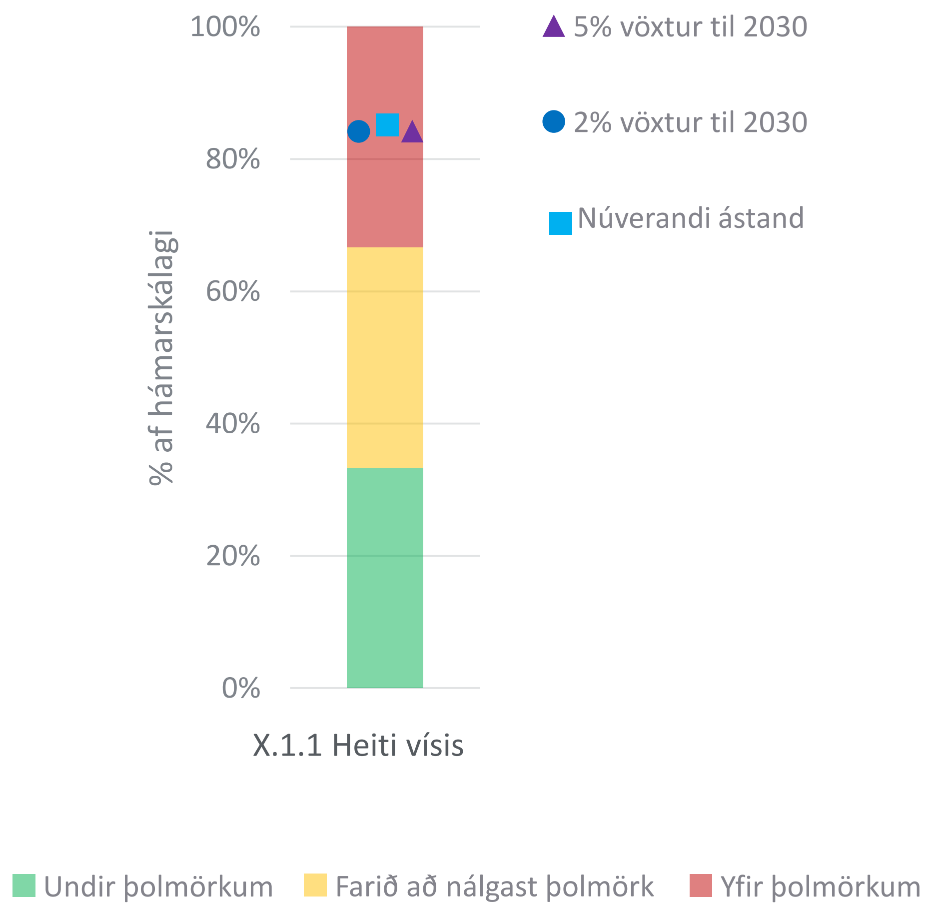

Í þeim málaflokkum þar sem það á við er lagt mat á kostnað og tímaramma við að koma viðkomandi málaflokki undir þolmörk

Kostnaður

Núverandi ástand: Lagt er mat á kostnað við að koma koma málaflokknum undir þolmörk m.v. óbreytt ástand, þ.e. uppsafnaða fjárfestingarþörf

2% og 5% vöxtur til 2030: Lagt er mat á kostnað sem fara þarf í til að viðkomandi málaflokkur sé verði undir mörkum m.v. fjölgun ferðamanna til ársins 2030. Um gróft kostnaðarmat er að ræða.

Tímarammi

Lagt er mat á tímaramma við að koma viðkomandi málaflokki undir mörk, og er miðað við þrjá megin tímaramma í árum

<1 1-3 3<

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA TRC RTS

Heildarniðurstöður fyrir hvern málaflokk

- Yfir þolmörkum
- Farið að nálgast þolmörk
- Undir þolmörkum
- Áreiðanleg niðurstaða
- Nokkur óvissa með niðurstöðu
- Töluverð óvissa með niðurstöðu

- Niðurstöður fyrir hvern málaflokk eru settar fram með „umferðarljósum“
- Samantekt á heildarniðurstöðu m.v. mat á öllum vísum innan hvers málaflokks.
- Einnig er gefið yfirlit yfir gæði matsins / óvissu
- Heil lína þýðir að gögn séu nægilega góð og forsendur fyrir mati ásættanlegar
- Brotin lína þýðir að betri upplýsingar þarf um gögn, forsendur matsmarka og eða sviðsmyndir

Niðurstöður fyrir hvern málaflokk

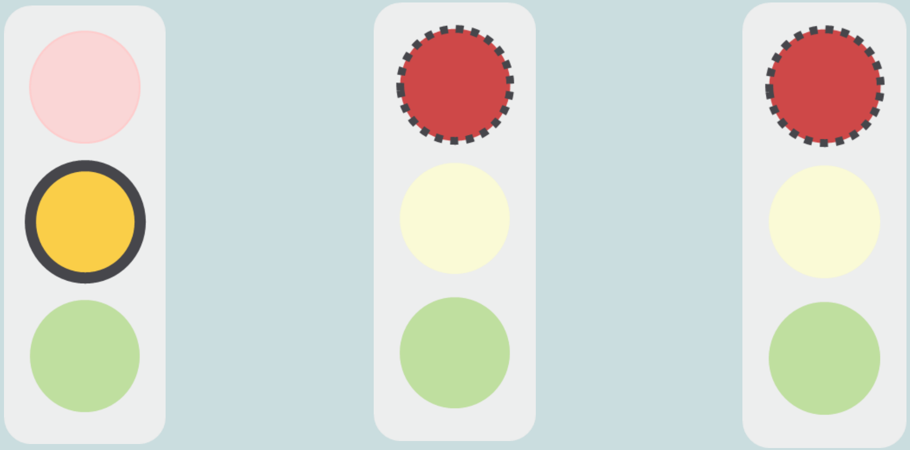

Núverandi | 2% vöxtur | 5% vöxtur

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA

TRC RTS

ÞJÓÐHAGSLEGAR STÆRÐIR

A.1-A.3 - Þjóðhagslegar stærðir

Inngangur

- Vísarnir fyrir þjóðhagslegu stærðirnar sýna helstu hagrænu mælikvarða fyrir ferðaþjónustu. Þar má nefna hlutdeild í hagvexti, hlutdeild í útflutningstekjum, framleiðnimælikvarða og afkomu greinarinnar.
- Þolmörk eru ýmist byggð á meðaltali annarra atvinnugreina hérlendis, samanburði við önnur lönd eða sérfræðiáliti.
- Rannsóknir á hagrænum áhrifum ferðaþjónustu hafa verið fáar og lagt er til að aukin áhersla verði lögð á gagnaöflun og rannsóknir til að undirbyggja þolmörkin frekar.

A.1-A.3 - Þjóðhagslegar stærðir

Inngangur

- Ef litið er til VLF og hlutdeildar fólks á vinnumarkaði og staðan í nokkrum nálægum löndum árið 2016 borin saman við Ísland sést að á Íslandi var ferðaþjónusta u.þ.b. 2-4 prósentum hærri hvort sem litið er til vinnumarkaðar eða landsframleiðslu.

- Hlutdeild ferðaþjónustu í útflutningstekjum mun hærri hérlendis en í öðrum OECD löndum. Gögnin eru fyrir 2016 alla jafna en Íslandi hefur verið bætt við fyrir árið 2017.

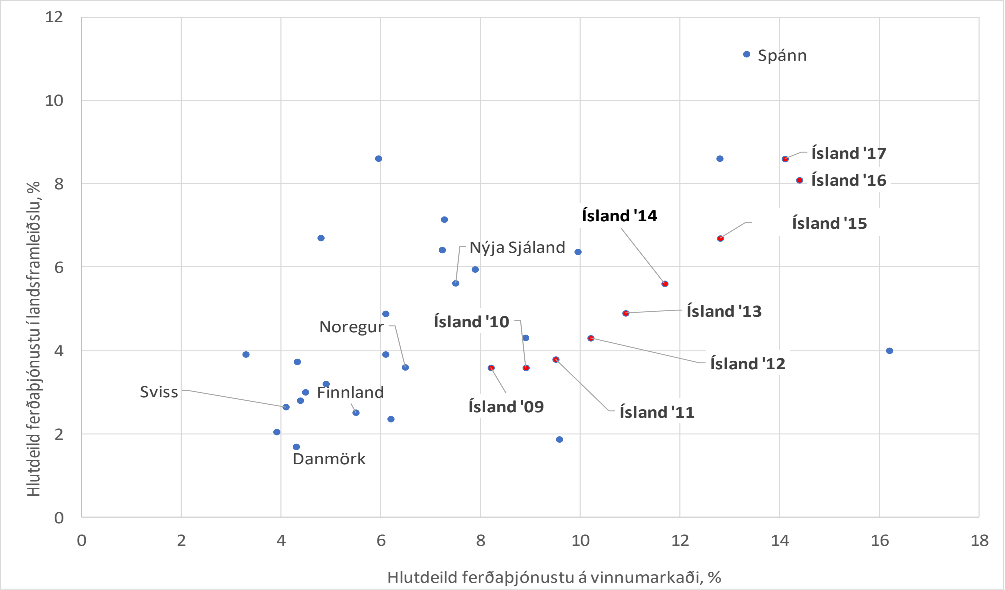

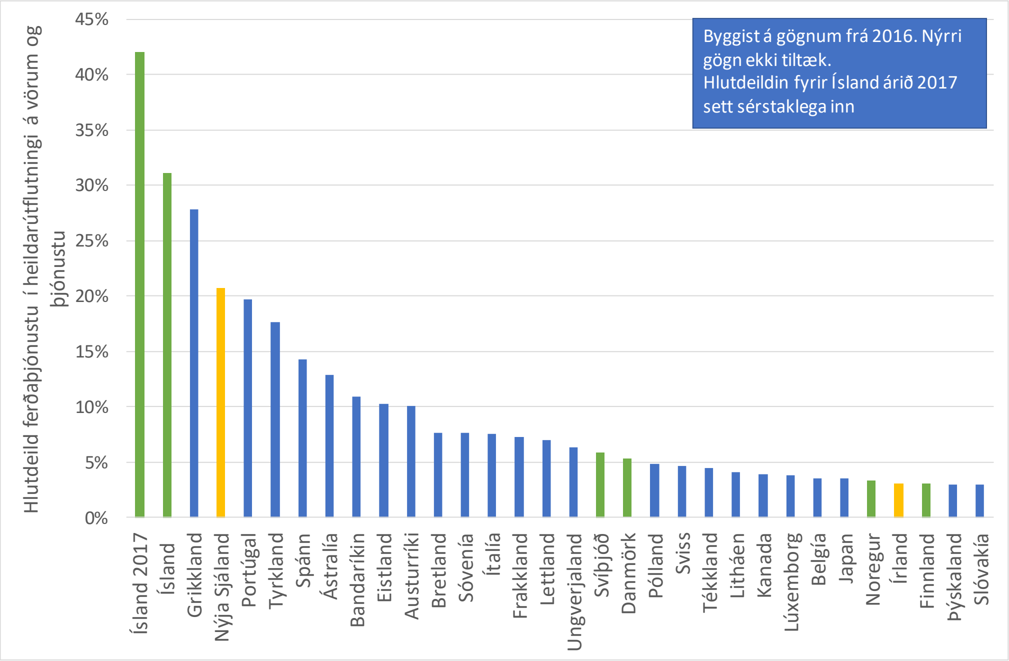

A.1-A.3 - Þjóðhagslegar stærðir

Sviðsmyndir 2% og 5% vöxtur til 2030

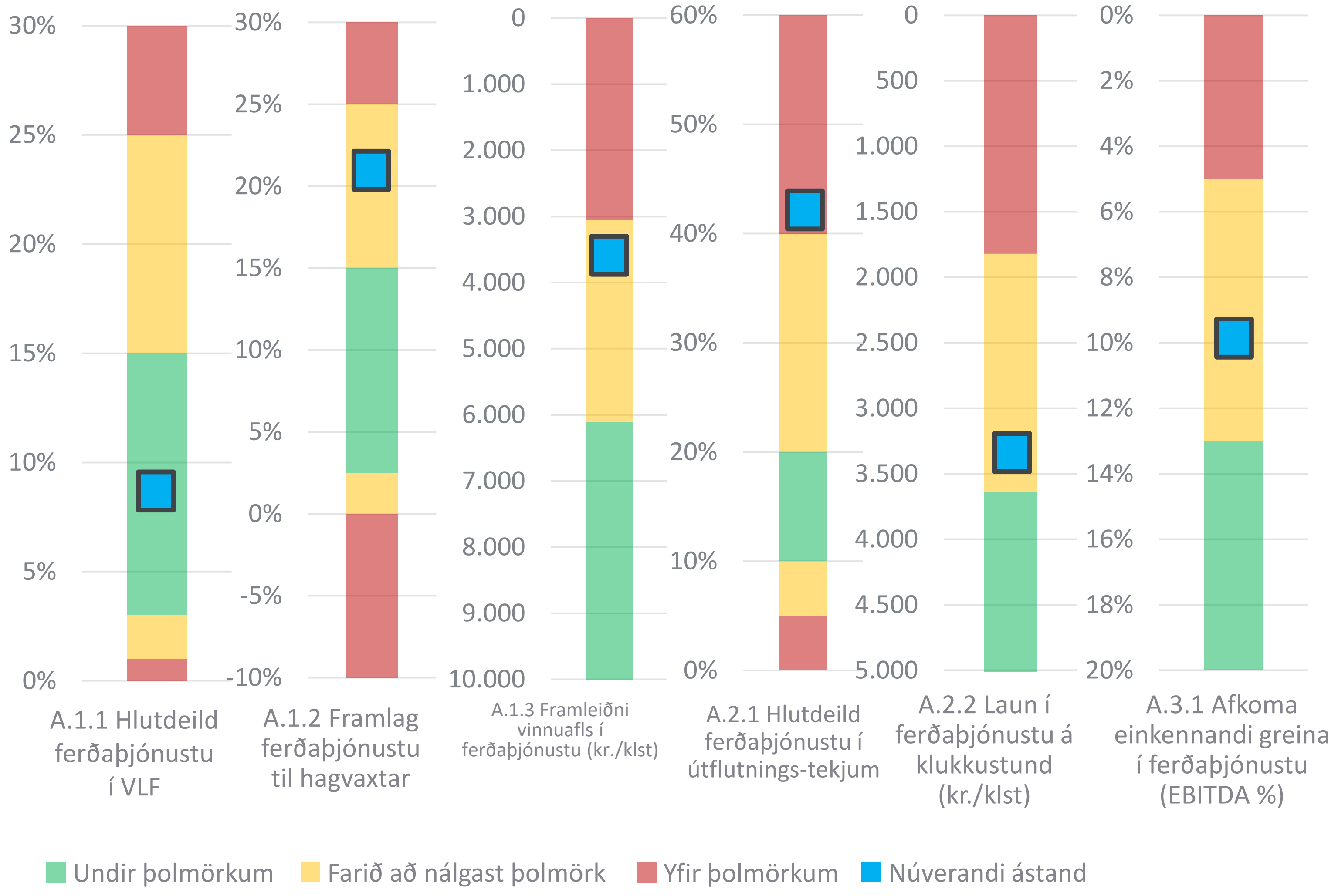

Túlkun

- Hlutdeild ferðaþjónustu í vergri landsframleiðslu árið 2017 var 8,6%.
- Vinnsluvirði á klukkustund í ferðaþjónustu er um 58% af landsmeðaltalinu og launin eru um 92%.
- Hlutdeild ferðaþjónustu í útflutningstekjum var 42% árið 2017. Getur haft áhrif á stöðugleika hérlendis ef til snarps samdráttar kemur.
- Mikið innflæði gjaldeyris hefur dregið úr samkeppnishæfni útflutningsgreina á alþjóðlegum mörkuðum, m.a. ferðaþjónustunnar sjálfrar.
- Afkoma einkennandi greina ferðaþjónustu á mælikvarðann EBITDA/rekstrartekjur hefur nánast alltaf verið undir landsmeðaltalinu.

A.1-A.3 - Þjóðhagslegar stærðir

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

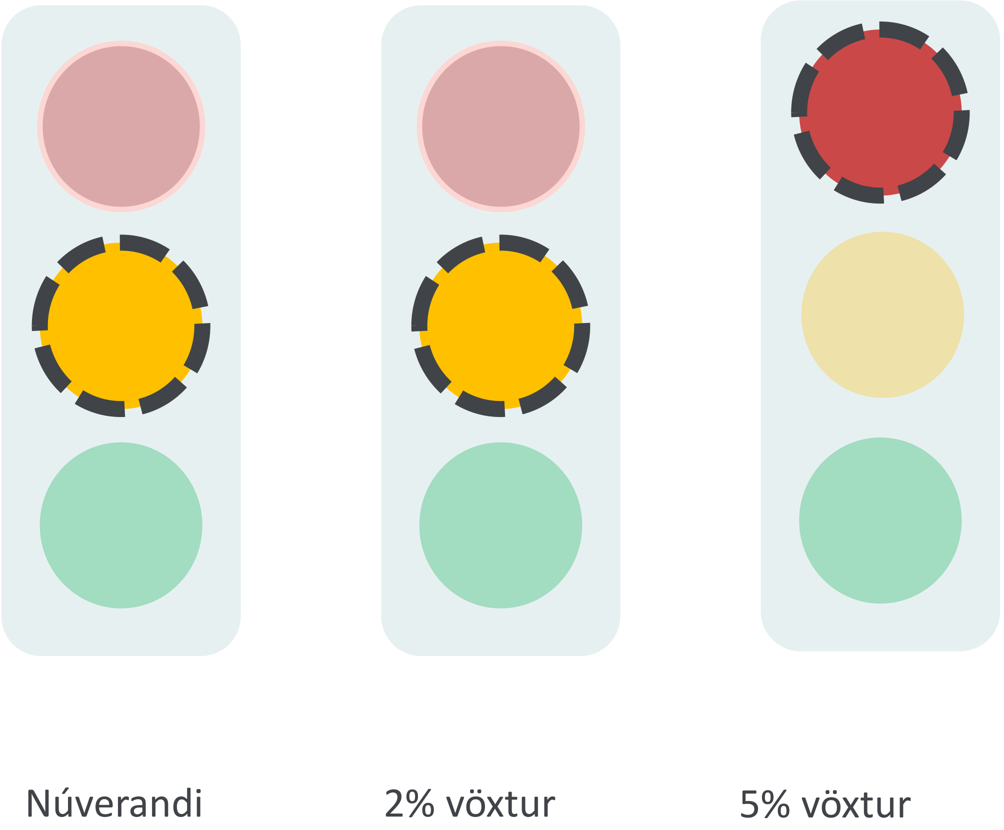

Túlkun, tímarammi og kostnaður

- Núverandi staða er metin sem svo að vera hvorki undir né yfir þolmörkum. Eins og áður segir vega framleiðnimælikvarðar þungt í heildarmatinu og stöðugleiki útflutningstekna.
- Undirbyggja þarf enn frekar þolmörk fyrir þá vísa sem hér er lagðir fram til að fá betra mat.
- Að undanförnu hefur óvissa skapast um fjölda ferðamanna sem koma hingað til lands og mun óvissan reyna á ferðaþjónustu og aðra tengda aðila og mun það gefa góða innsýn í aðlögunarhæfni greinarinnar fyrir breytingum.

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA

TRC RTS

INNVIÐIR: SAMGÖNGUR, VEITUR OG ÚRGANGSMÁL

B.1 – Vegir

- Íslenska vegakerfið er víðfeðmt, Vegagerðin á og rekur hluta vegakerfisins en einnig eru vegir á forræði sveitafélaganna sem og einkavegir.
- Í verkefninu var ákveðið að taka:
  - Vegi sem Vegagerðin á/rekur.
  - Vegi með SDU > 200 ökutæki
- Vegirnir eru flokkaðir eftir ársdagsumferð í fimm flokka en netið sem var skoðað var um 5000 km
- Notast er við vegið meðaltal, þar sem lengd vegkaflanna er megin stiki.

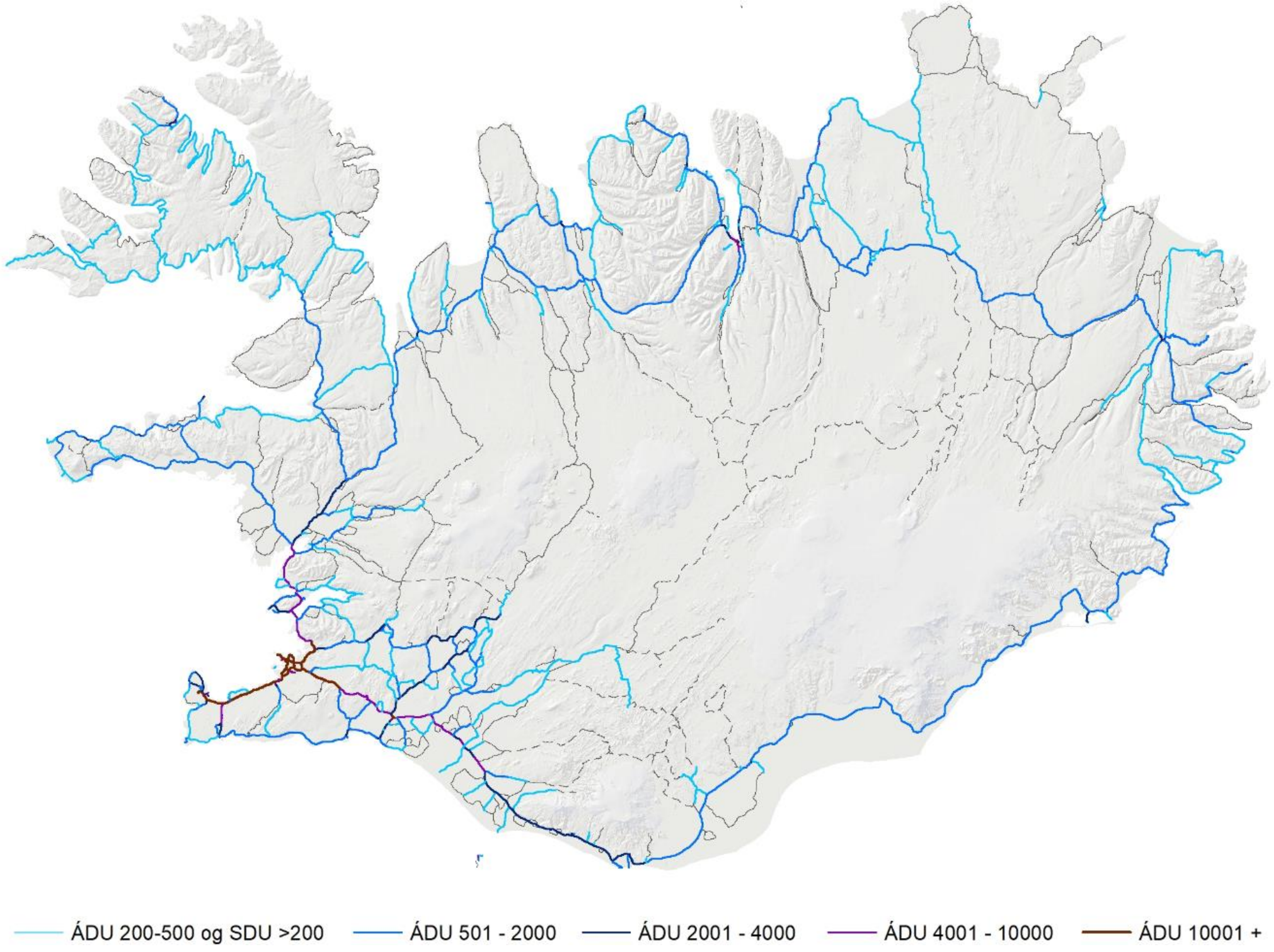

ÁDU: Ársdagsumferð
SDU: Sumardagsumferð

B.1 – Vegir

Vísar vega:

- **Vegbreidd – heilarbreidd vega [m]**
- **BS-gildi – burðarþol vega**
- **Slitlög – líftími malbik, klæðing og malarslitlög [ár]**
- **Þjónusta – þjónustustig Vegagerðarinnar 1 til og með 5**
- **Slysatíðni - slys og óhöpp á hverja milljón ekinna kílómetra**

Greining ekki tæmandi, t.d. er ekki tekið tillit til:

- Umhverfis vega, s.s. halli fláa, fyrirstöður og hindranir.
- Einbreiðra brúa

Árdagsumferðin er framreiknuð m.v. aukinn fólksfjölda á Íslandi sem og aukinn fjölda ferðamanna. Gert er ráð fyrir jafnri dreifingu ferðamanna alls staðar á landinu.

Við aukningu umferðar þá færast vegir í annan umferðarflokk þar sem kröfurnar eru meiri. Ef núverandi ástand er ekki bætt þá færumst við nær þolmörkum.

B.1 – Vegir

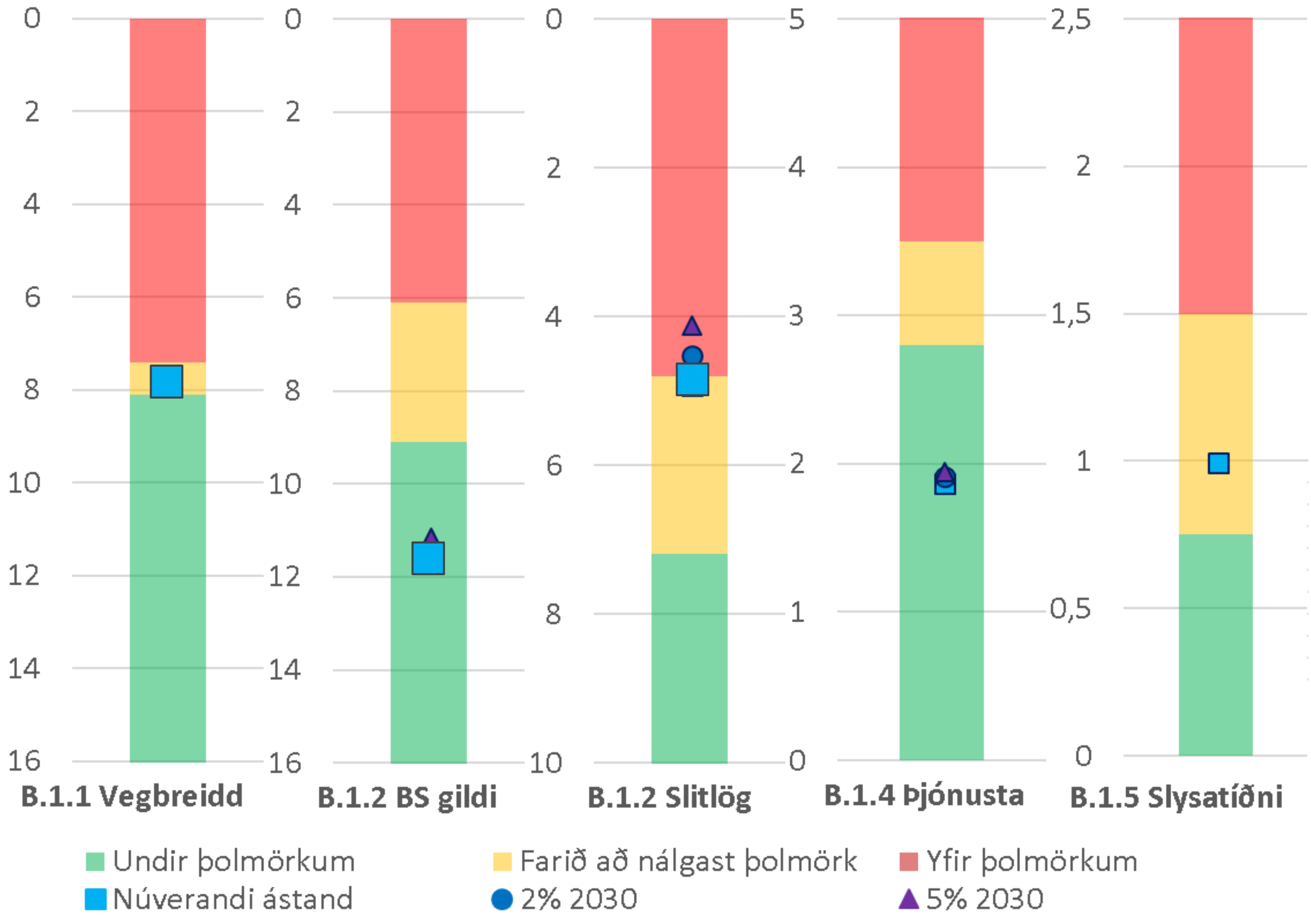

- Vegbreidd er farin að nálgast þolmörk og færist aðeins nær þolmörkum við aukningu ferðamanna. Ljóst að breikka þarf vegi til að tryggja flæði og öryggi vegfarenda.
- Burður veganna (BS-gildi) er undir þolmörkum en gildið mælir ekki burð vegkanta og axla.
- Líftími slitlaga er farin að nálgast eða komin að þolmörkum og þarfnast viðhalds og endurnýjunnar. Líftíminn er áætlaður í sviðsmyndunum, en slitlögin verða líklega komin yfir þolmörk. Ending slitlags fellur hratt með aukinni umferð.

B.1 – Vegir

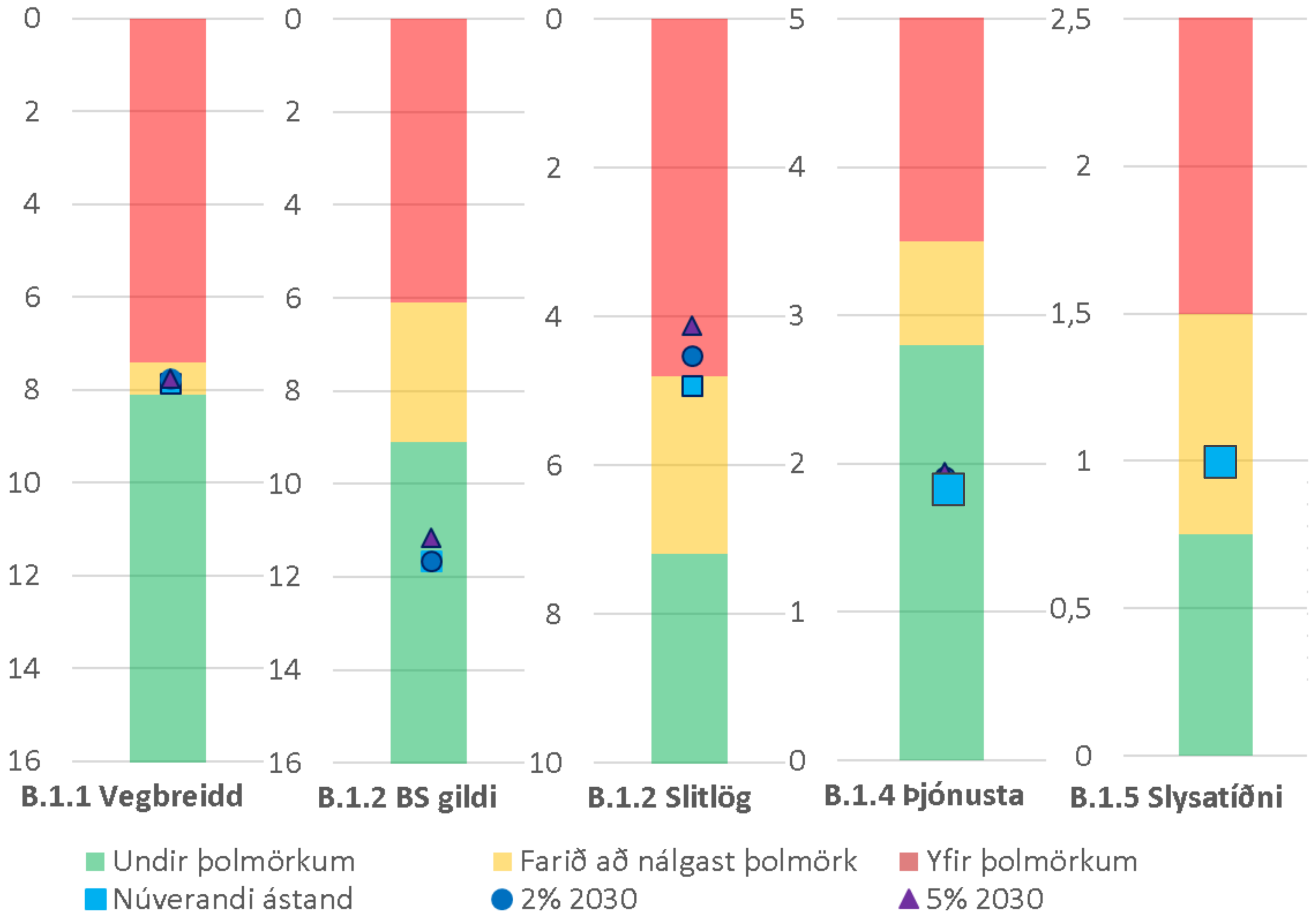

- Vegagerðin er að veita þá þjónustu sem hún hyggst veita m.v. magn umferðar. Aukin umferð krefst meiri þjónustu.
- Slysatíðnin er farin að nálgast þolmörk, en ekki er unnt að spá fyrir um slysatíðnina við 2 og 5% aukningu ferðamanna nema með frekari greiningu. Ef draga á úr slysatíðninni þarf að breikka vegi, skoða gatnamót, einbreiðar brýr, hindrarnir á öryggissvæði vega, halla fláa, umferðarhraða, hámarkshraða við gatnamót svo fátt eitt sé nefnt.

B.1 – Vegir

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

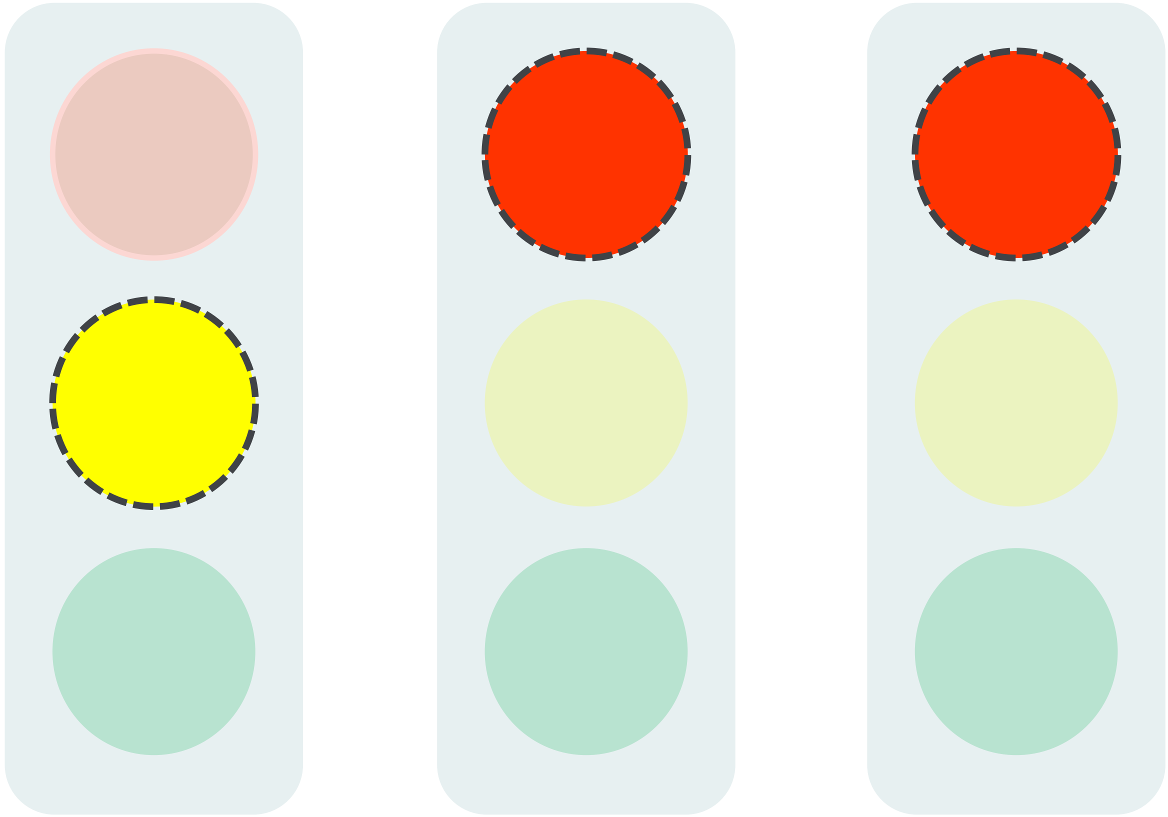

Núverandi ástand

2% vöxtur til ársins 2030

5% vöxtur til ársins 2030

Túlkun, tímarammi og kostnaður

- Vegir landsins eru farnir að nálgast þolmörk í núverandi ástandi og komnir yfir þolmörk við 2 og 5% vöxt ferðamanna.
- Erfitt er að meta hlutdeild ferðamanna en í greiningunni er gert ráð fyrir að ferðamenn keyri um 20% allra ferða sem farnar eru um þjóðvegi landsins árið 2017.
- Með aukningu umferðar eykst viðhaldsþörf slitlaga, veita þarf meiri þjónustu, breikka þarf vegi, styrkja axlir o.s.frv.
- Til að tryggja öryggi vegfarenda þarf að laga umhverfi veganna t.d. með því að aðskilja akstursstefnur, breikka vegi, laga axlir og fláa, skoða gatnamót, einbreiðar brýr, endurnýjun slitlaga og svo mætti lengi telja.

B.2 – Flugvellir

Inngangur

- Í þessu verkefni er flugvellirnir flokkaðir í 3 flokka:
  - Keflavíkurflugvöllur (KEF).
  - Aðrir alþjóðaflugvellir; EGS, AEY og RKV
  - Innanlandsflugvellir með föstu áætlunarflugi
- Skoðaðir voru þrír vísar:
  - Flughreyfingar
  - Farþegafjöldi
  - Rými í flugvallarbyggingu
- Ekki var tekið tillit til:
  - neinna innviða utan flugvallarsvæðisins
  - ástands slitlaga eða annarra innviða á flugvellinum
- Árið 2017:
  - KEF - 78% brottfarafarþega erlendir ferðamenn
  - RKV, AEY og EGS – ≈ 10% farþega erlendir ferðamenn
  - Innanlandsflug – ≈ 8% farþega erlendir ferðamenn

B.2 – Flugvellir

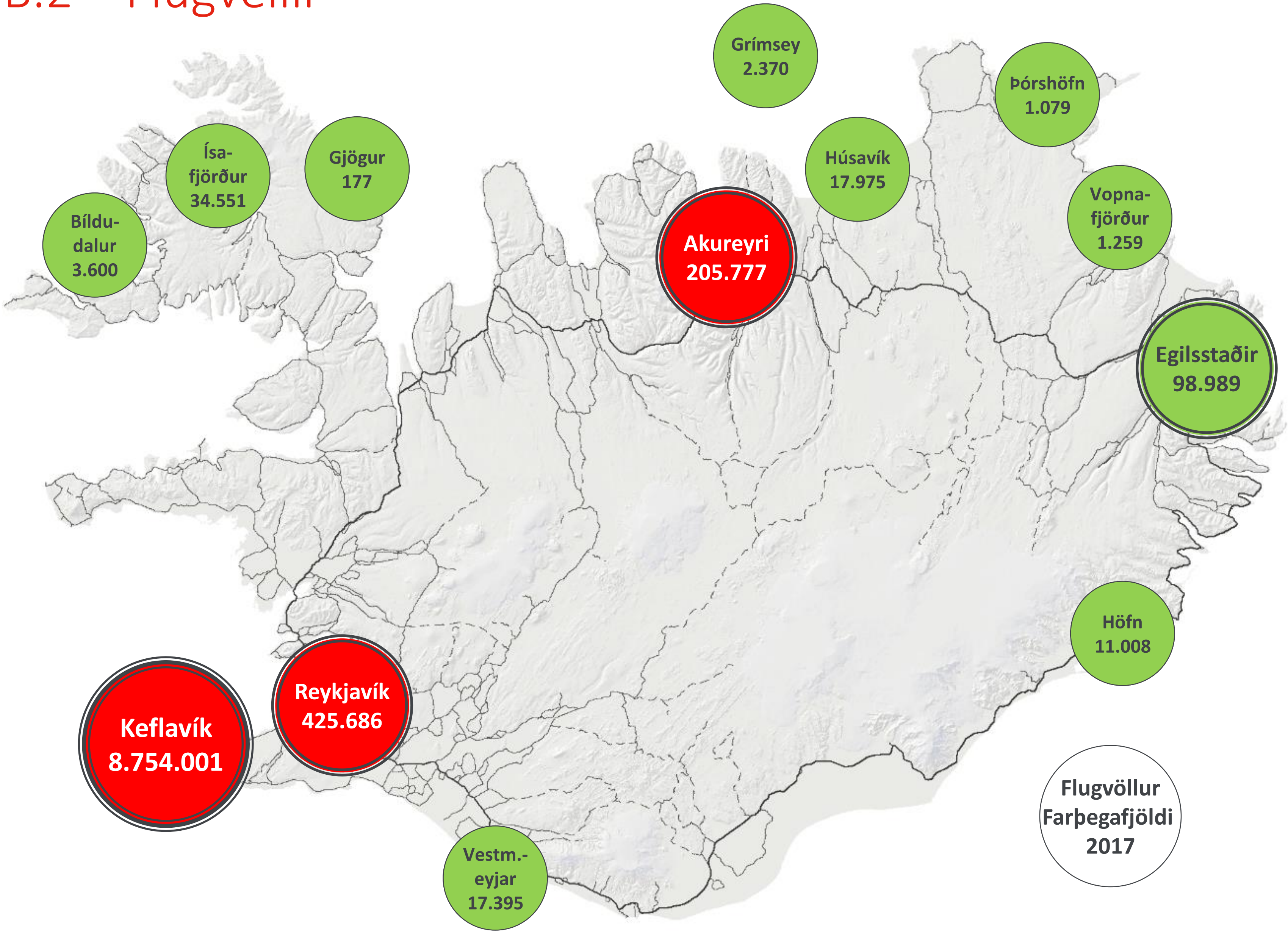

- Allir flugvellirnir eru undir þolmörkum nema Keflavíkur-, Reykjavíkur- og Akureyrarflugvöllur þar sem flugvallarbyggingarnar eru komnar yfir þolmörk.
- Hafa verður í huga að verið er að skoða flugvellina á ársgrundvelli en mögulega ætti einnig að skoða vellina yfir háannatíma (sbr. KEF).
- Allar tölulegar upplýsingar eru frá Isavia fyrir árið 2017.

B.2 – Flugvellir, Keflavíkurflugvöllur (KEF)

Núverandi ástand ásamt sviðsmyndum

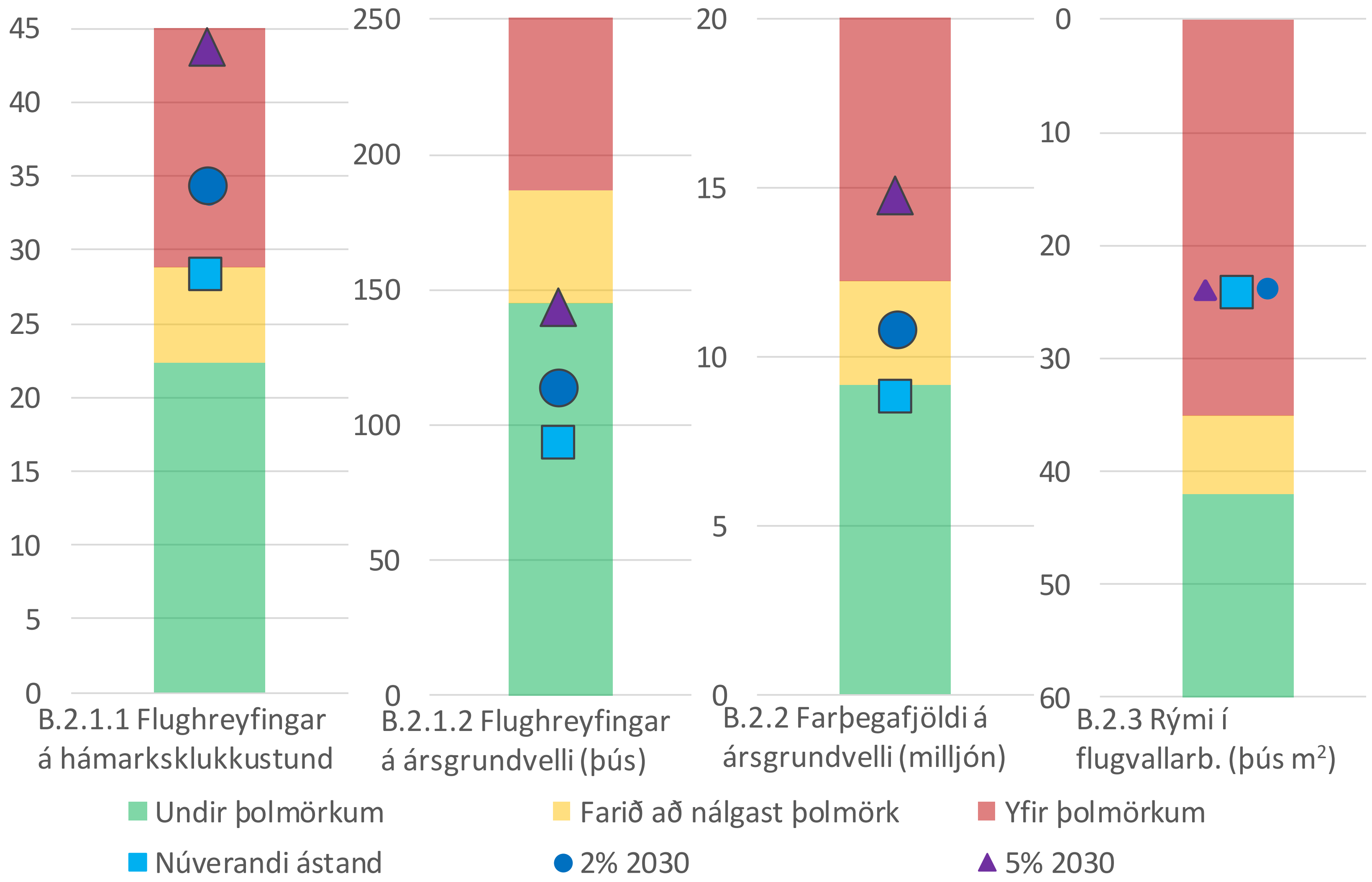

Túlkun

- **Flughreyfingar á hámarksklukkustund**
  - er komið að þolmörkum og yfir þolmörk í sviðsmyndunum
- **Flughreyfingar á ársgrundvelli**
  - hægt að auka flughreyfingar með betri nýtingu opnunartíma flugvallarins, en það er háð mörgum breytum
  - líklegt er að vísirinn sé nær þolmörkum á háannatíma
- **Farþegafjöldinn á ársgrundvelli**
  - er undir þolmörkum, en fer að nálgast þolmörk við 2% árlega aukningu ferðamanna og kominn yfir þolmörk við 5%.
- **Rými í flugvallarbyggingu**
  - kominn yfir þolmörk, rýmisþörf svæða eru skoðuð

B.2 – Flugvellir, aðrir alþjóðaflugvellir (RKV, AEY, EGS)

Núverandi ástand ásamt sviðsmyndum

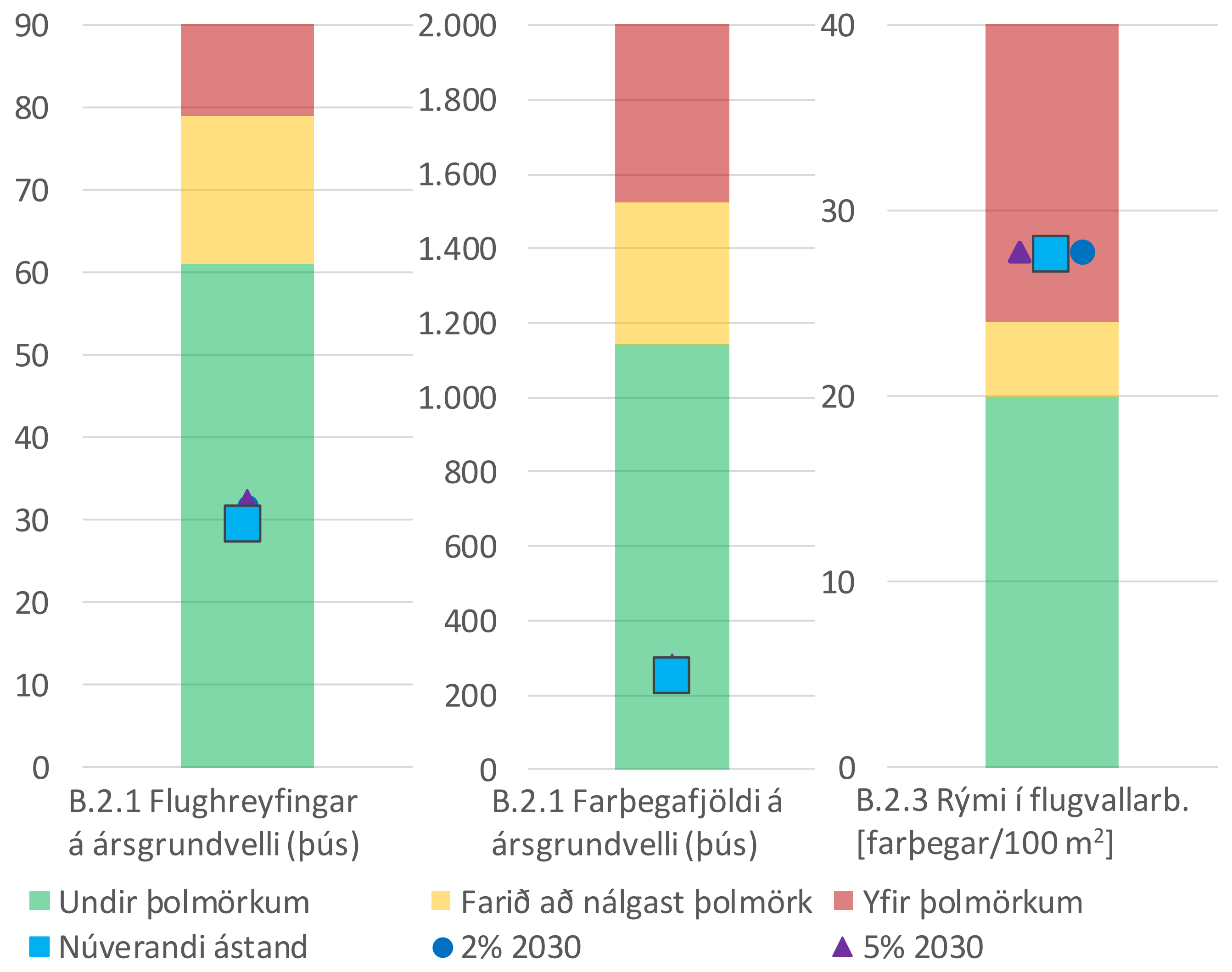

Túlkun

- Um 10% farþega sem fóru um flugvellina voru erlendir ferðamenn árið 2017.
- **Flughreyfingar/ farþegafjöldi á ársgrundvelli**
  - vel sé hægt að auka fjölda flughreyfinga og þar með farþega með betri nýtingu á opnunartíma flugvallarins
  - vísarnir eru líklega nær þolmörkum á háannatíma
- **Hámarksfjöldi farþega**
  - AEY og RKV eru komnir yfir þolmörk

B.2 – Flugvellir, innanlandsflugvellir (lendingarstaðir)

Núverandi ástand ásamt sviðsmyndum

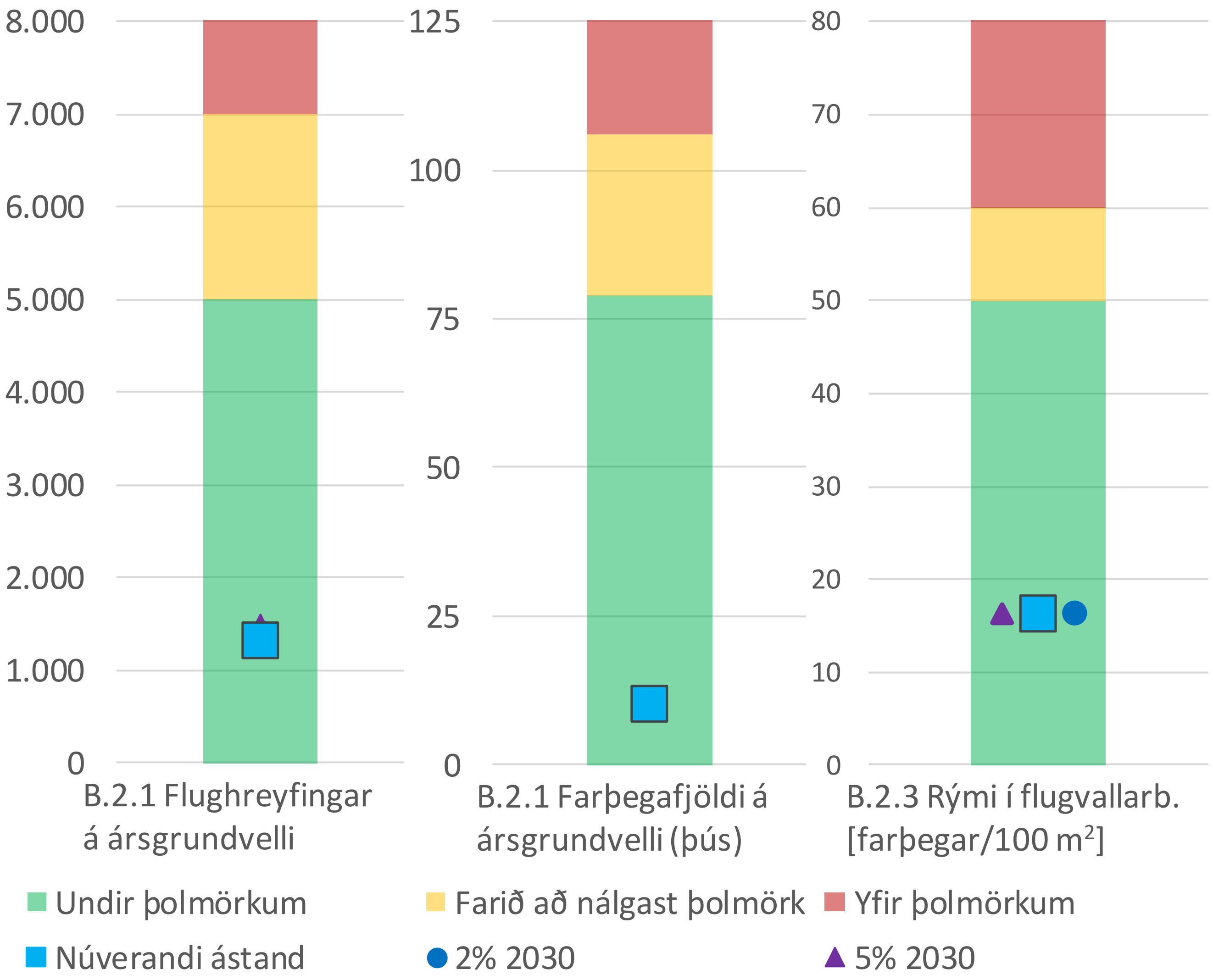

Túlkun

- Um 8% farþega sem fóru um flugvellina voru erlendir ferðamenn árið 2017.
- **Flughreyfingar/ farþegafjöldi á ársgrundvelli**
  - (ekki yfir háannatíma) sýnir að hægt sé að auka fjölda flughreyfinga (þ.m.t. snertiflugs) og farþega með betri nýtingu opnunartíma flugvallanna.
- **Hámarksfjöldi farþega**
  - er einnig undir þolmörkum

B.2 – Flugvellir

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

Keflavíkurflugvöllur

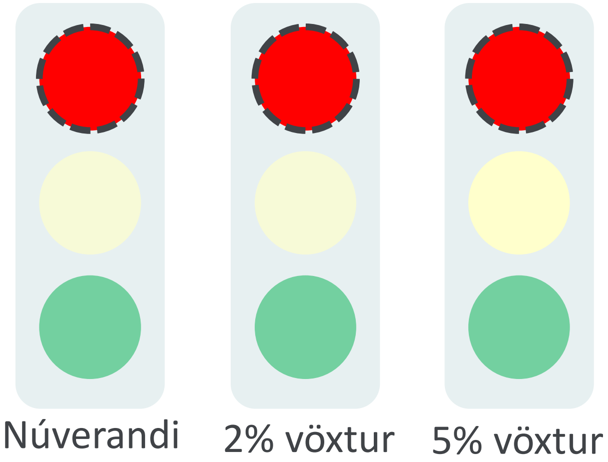

Aðrir alþjóðaflugvellir

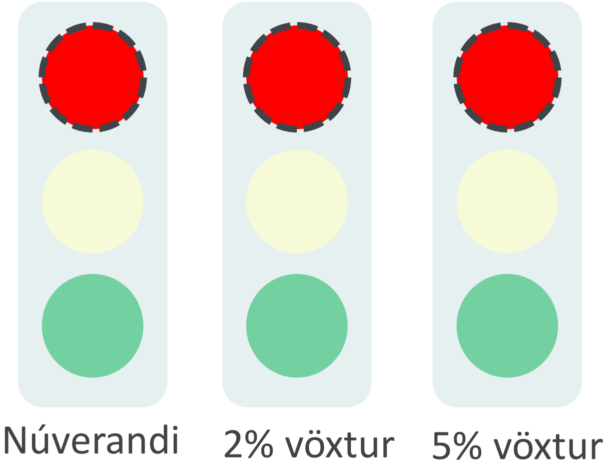

Innanlandsflugvellir

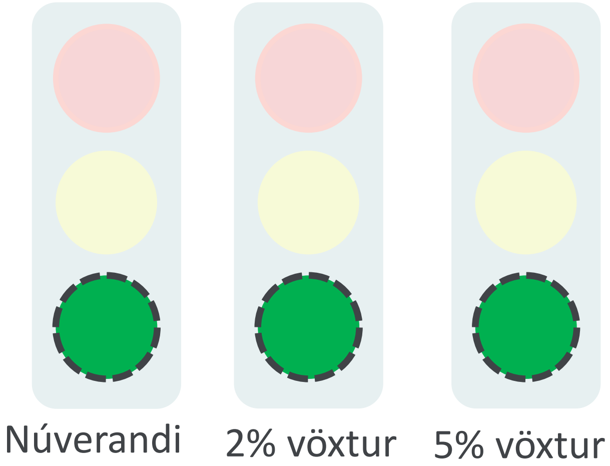

Túlkun, tímarammi og kostnaður

- KEF, AEY og RKV eru komnir yfir þolmörk, hvað varðar stærð flugvallarbygginga en KEF fer einnig yfir þolmörk í hámarksflughreyfingum á klst. og farþegafjölda á ársgrundvelli við aukningu ferðamanna.
- Við aukna notkun flugbrauta, flugvélastæða og búnaðar í flugvallarbyggingu eykst viðhaldsþörfin.
- Langan tíma tekur að stækka flugvöll, bæði flugvallarbyggingu sem og bæta við flugbraut eða flugvélastæði og krefst það mikils fjármagns, áætlana og skipulags.

B.3 - Hafnir

Inngangur

- Á árunum 2014 – 2018 tóku 28 hafnir á móti skemmtiferðaskipum.
- Hafnir eru flokkaðar í 3 flokka:
  - Flokkur 1 – eru með meira en 75 skipakomudaga árlega
  - Flokkur 2 – eru með 25 til 75 skipakomudaga árlega
  - Flokkur 3 – eru með minna en 25 skipakomudaga árlega
- Helstu vísar sem hafa verið notaðir í þessu verkefni eru:
  - Viðlegulengd
  - Skipakomudagar
  - Fjöldi farþega
  - Öryggi
  - Umhverfisáhrif

Afkastageta hafna (Viðlegulengd, Skipakomudagar, Fjöldi farþega)

- Ekki var tekið tillit til:
  - Innviða utan hafnarsvæðisins
  - Núverandi ástands hafnarmannvirkjanna
- Töluleg gögn fengust frá Mælaborði ferðaþj. og Cruise Iceland.
- Greiningin hér að neðan er gerð fyrir ástand ársins 2017.

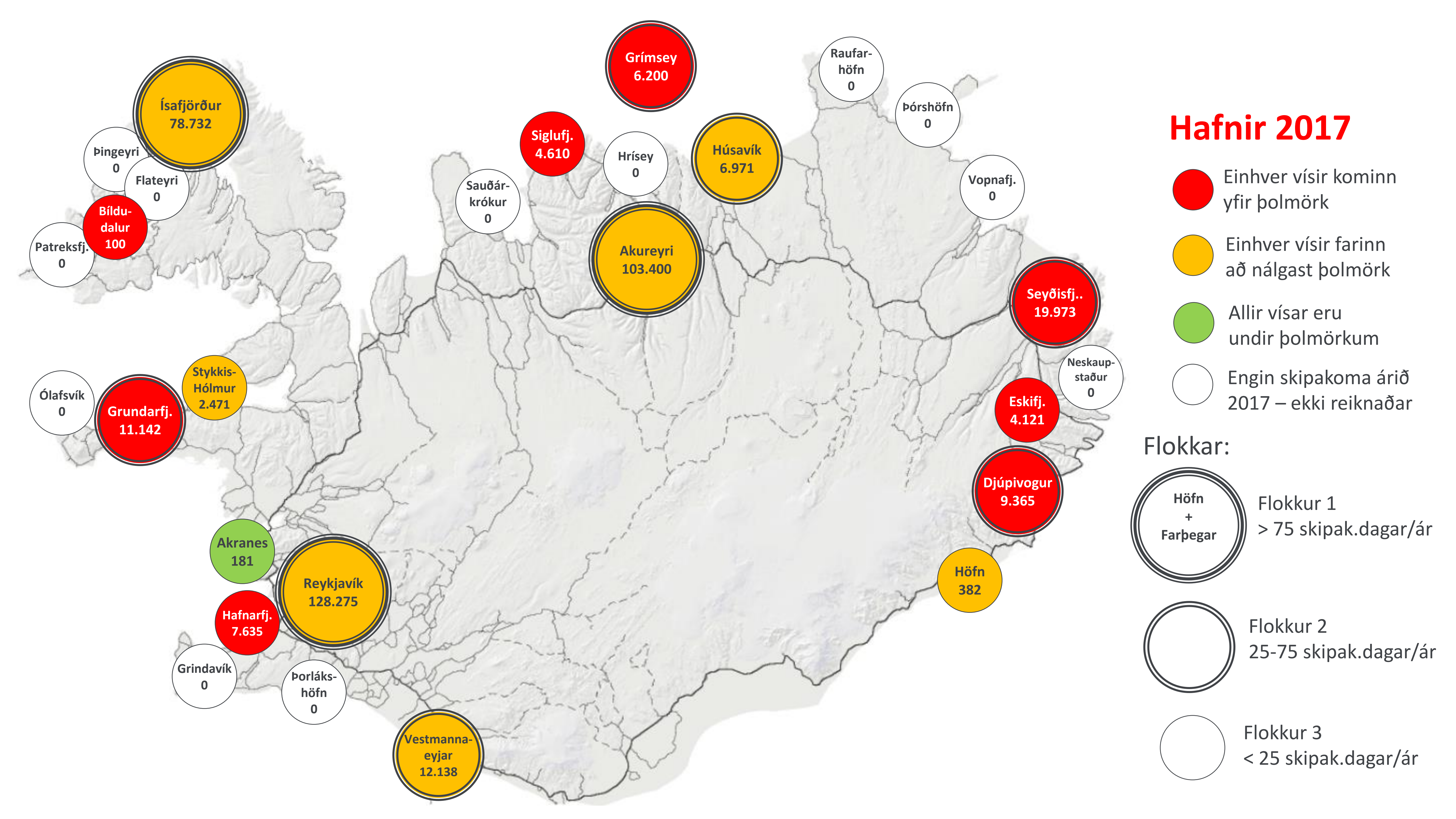
Hafnir 2017
Einhver vísir kominn yfir þolmörk
Einhver vísir farinn að nálgast þolmörk
Allir vísar eru undir þolmörkum
Engin skipakoma árið 2017 – ekki reiknaðar
Flokkar:
Höfn + Farþegar
Flokkur 1 > 75 skipak.dagar/ár
Flokkur 2 25-75 skipak.dagar/ár
Flokkur 3 < 25 skipak.dagar/ár
Ísafjörður 78.732
Þingeyri 0
Flateyri 0
Bíldu-dalur 100
Patreksfj. 0
Grímsey 6.200
Siglufj. 4.610
Hrísey 0
Húsavík 6.971
Sauðár-krókur 0
Akureyri 103.400
Raufar-höfn 0
Þórshöfn 0
Vopnafj. 0
Seyðisfj.. 19.973
Neskaup-staður 0
Eskifj. 4.121
Djúpivogur 9.365
Höfn 382
Ólafsvík 0
Grundarfj. 11.142
Stykkis-Hólmur 2.471
Akranes 181
Reykjavík 128.275
Hafnarfj. 7.635
Grindavík 0
Þorláks-höfn 0
Vestmanna-eyjar 12.138

B.3 – Hafnir í flokki 1

Núverandi ástand ásamt sviðsmyndum

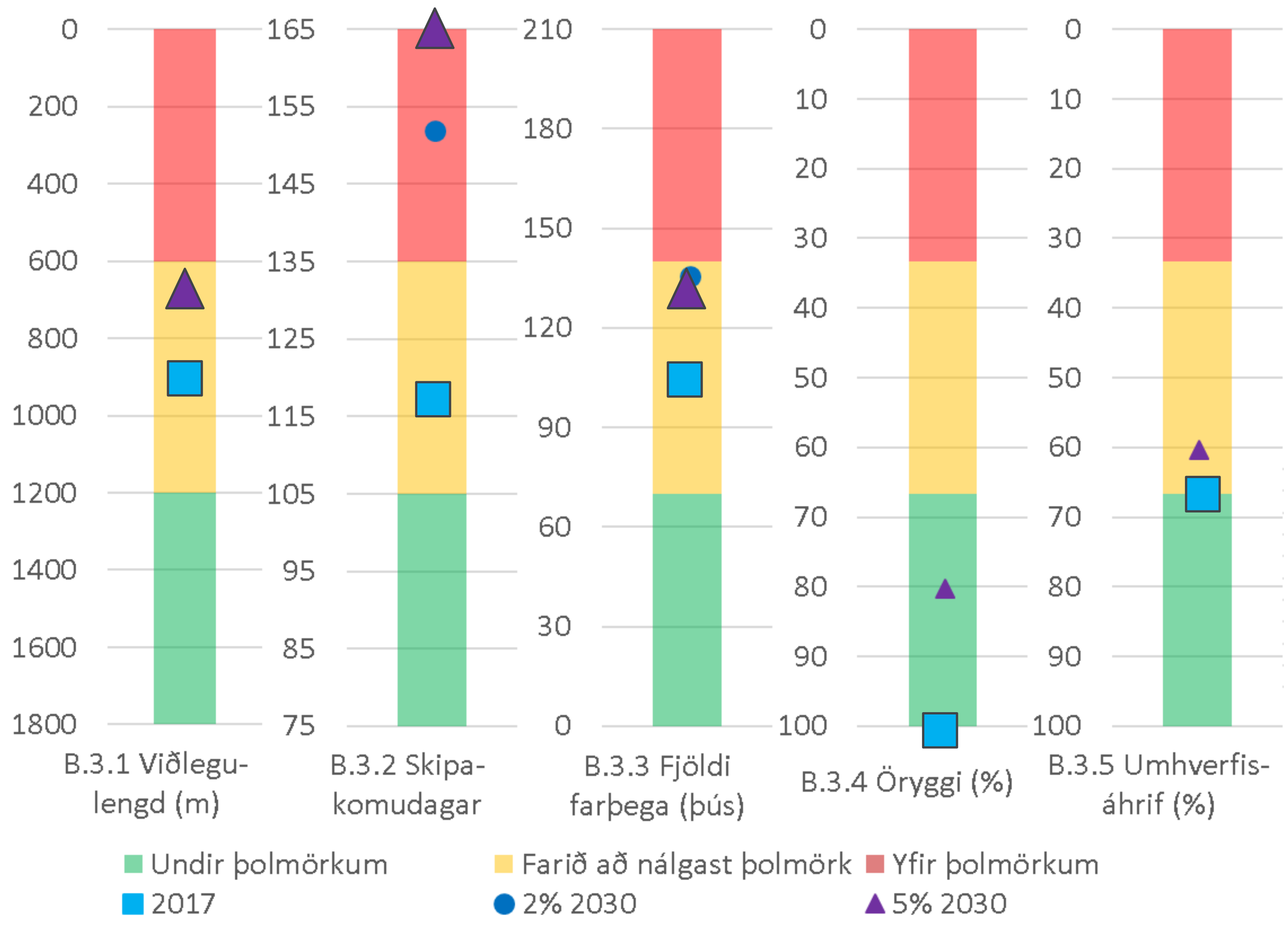

- Jöfn aukning fyrir allar hafnir.
- Fjöldi hafna í flokki 1:
  - 2017 – 3
  - 2% aukning 2030 – 3
  - 5% aukning 2030 – 5
- Viðlegulengd og fjöldi farþega er farið að nálgast þolmörk og eru við það að detta yfir þolmörk við 5% árlegan vöxt til 2030.
- Skipakomudagar eru farnir að nálgast þolmörk í núverandi ástandi en fara yfir þolmörk við 2% og 5% árlega aukningu til ársins 2030.
- Öryggis- og umhverfismál hafnanna eru undir þolmörkun í núverandi ástandi.

B.3 – Hafnir í flokki 2

Núverandi ástand ásamt sviðsmyndum

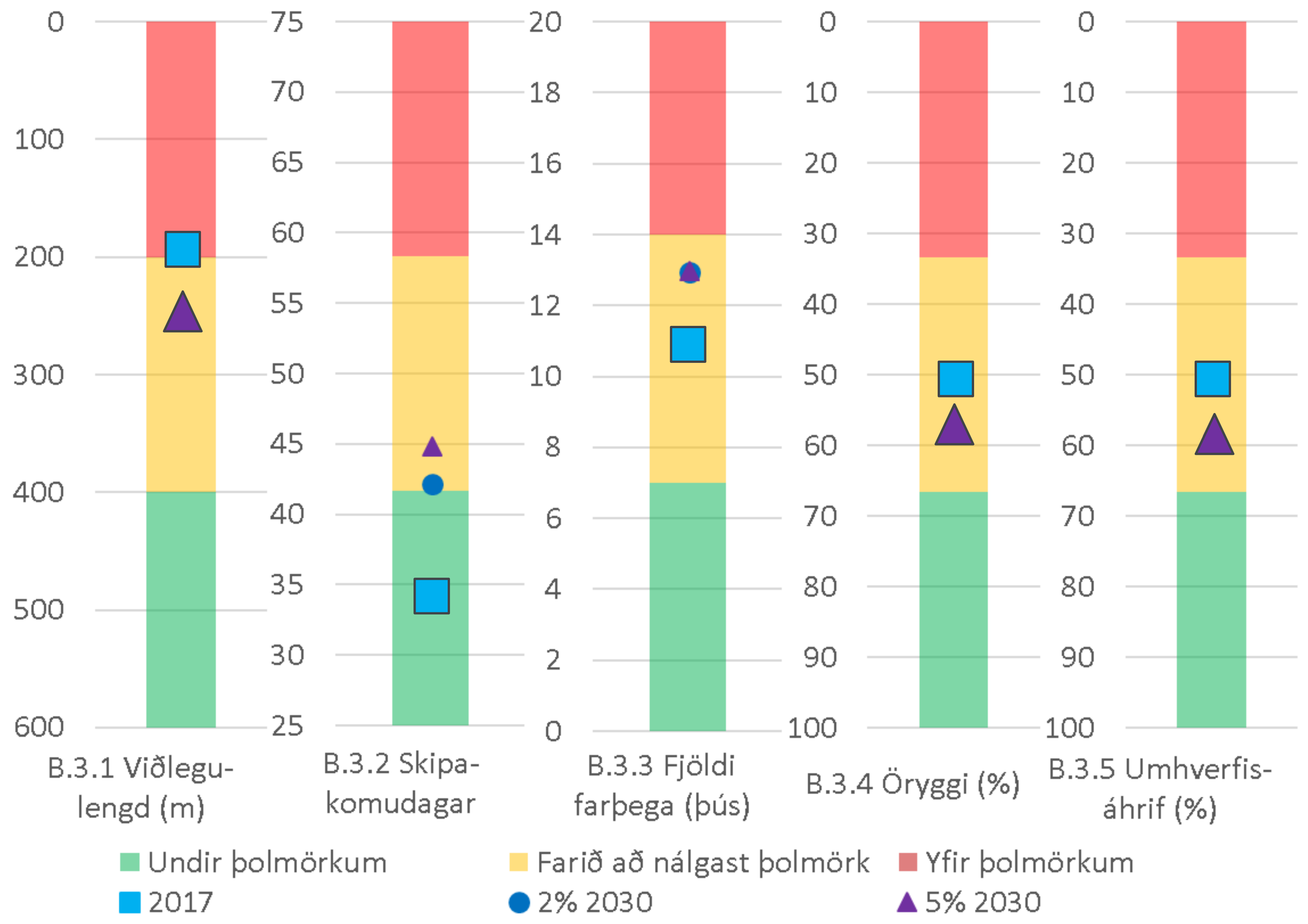

- Jöfn aukning fyrir allar hafnir.
- Fjöldi hafna í flokki 2:
  - 2017 – 6
  - 2% aukning 2030 – 7
  - 5% aukning 2030 – 7
- Viðlegulengd rétt yfir þolmörkum í núverandi ástandi og við 2% árlega aukningu til 2030.
- Skipakomudagar eru undir þolmörkum í núverandi ástandi en fara að nálgast þolmörk í sviðsmyndunum.
- Fjöldi farþega, öryggis- og umhverfismál eru farin að nálgast þolmörk í öllum tilvikum.
- Lækkun vísa við 5% árlega aukningu til 2030 er vegna færslu hafna milli flokka.

B.3 – Hafnir í flokki 3

Núverandi ástand ásamt sviðsmyndum

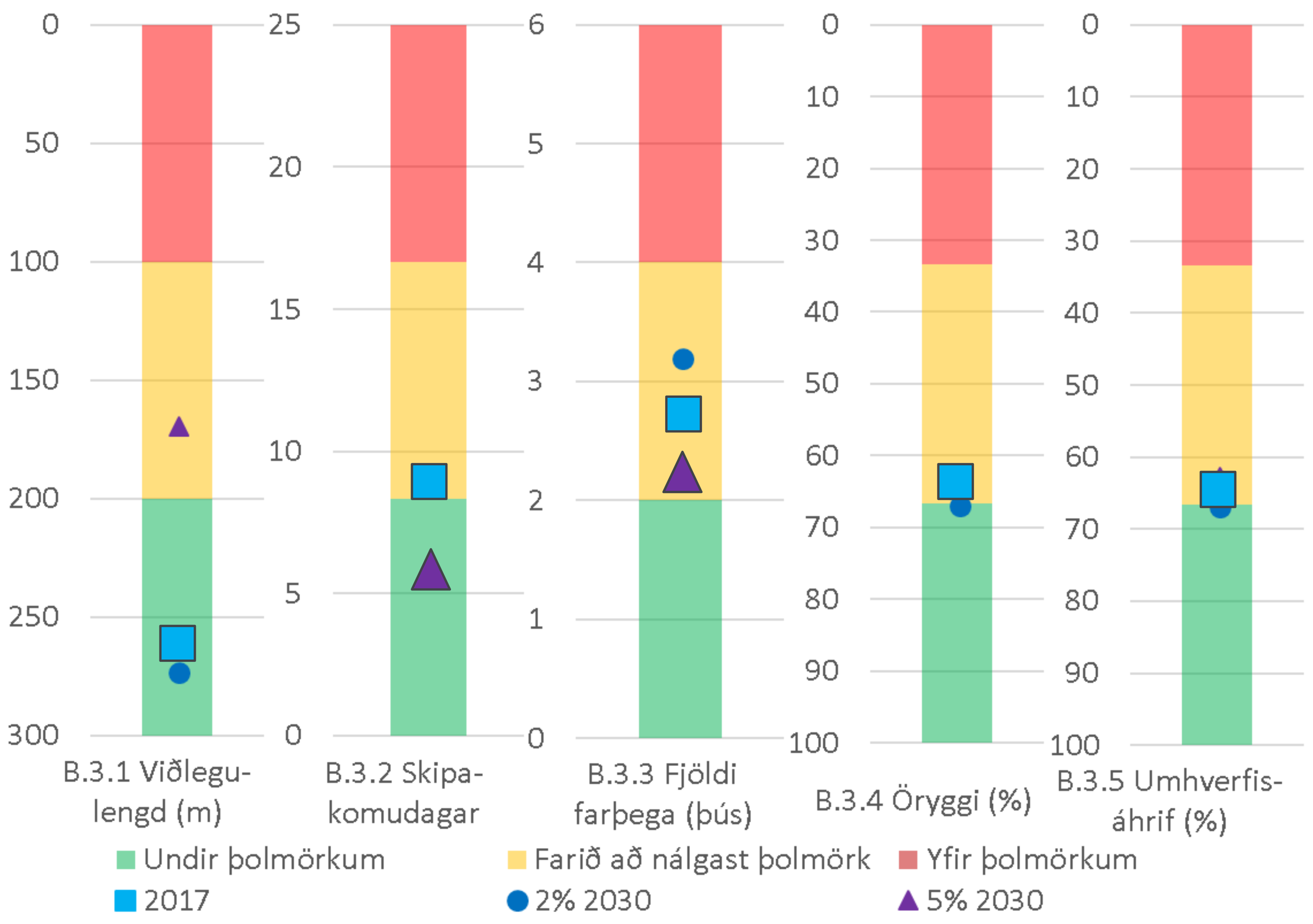

- Jöfn aukning fyrir allar hafnir.
- Fjöldi hafna í flokki 3:
  - 2017 – 7
  - 2% aukning 2030 – 6
  - 5% aukning 2030 – 4
- Viðlegulengd er undir þolmörkum í núverandi ástandi og við 2% árlega aukningu til 2030, en við 5% aukningu þá er hún farin að nálgast þolmörk.
- Allir aðrir vísar eru farnir að nálgast þolmörk, en ekki langt frá því að vera undir þolmörkum.
- Lækkun vísa við 5% árlega aukningu til 2030 er vegna færslu hafna milli flokka.

B.3 - Hafnir

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

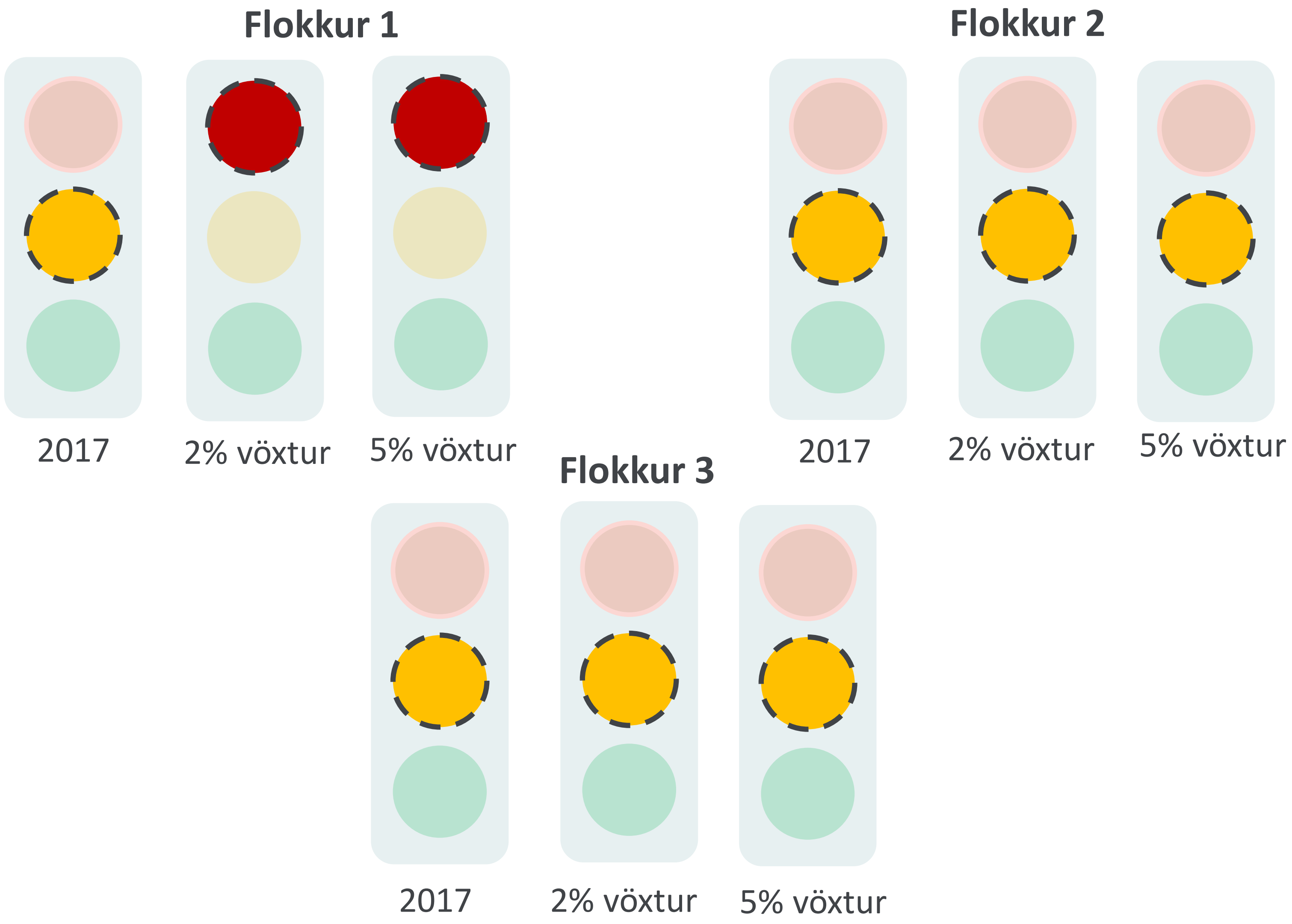

Túlkun, tímarammi og kostnaður

- Mestu áhrifin af vexti skipakoma og aukningu farþega eru fyrir hafnir í flokki 1.
- Hafnir í flokki 2 breytast ekki mikið á milli sviðsmynda og virðist þola frekar stöðuga aukningu í fjölda farþega og skipakoma.
- Hafnir í flokki 3 breytast aðeins milli sviðsmynda, en þær eru aðallega vegna fækkunar hafna í flokki 3.
- Hugsanlegar aðgerðir til að komast undir þolmörk eru fyrst og fremst stækkun á viðleguköntum.
- Athuga skal að aukning farþega milli áranna 2017 og 2018 hefur aukist mun meira (að meðaltal 130 %) en vaxtarspár gera ráð fyrir, 2% og 5%.

B.4 - Fráveitur

Inngangur

- Vísirinn fyrir fráveitur mælir hlutfall skólps sem hreinsað er samkvæmt kröfum reglugerðar um fráveitur og skólp nr. 798/1999, og hvort hreinsikerfin anni auknu álagi á háannatíma þegar fjöldi ferðamanna á landinu er mestur.
- Samkvæmt stöðuskýrslu Umhverfisstofnunar (2017) bjuggu 74% íbúa landsins bjuggu við einhvers konar skólphreinsun árið 2014
  - Hlutfallið er með því lægsta meðal OECD ríkjanna
- Í verkefni þessu er eingöngu horft til stöðu skólphreinsunar, ekki álag á aðra hluta fráveitukerfa.
- Fráveituhreinsun á náttúru- og ferðamannastöðum er ekki hluti af álagsmati þessu.

B.4 - Fráveitur

Núverandi ástand og sviðsmyndir

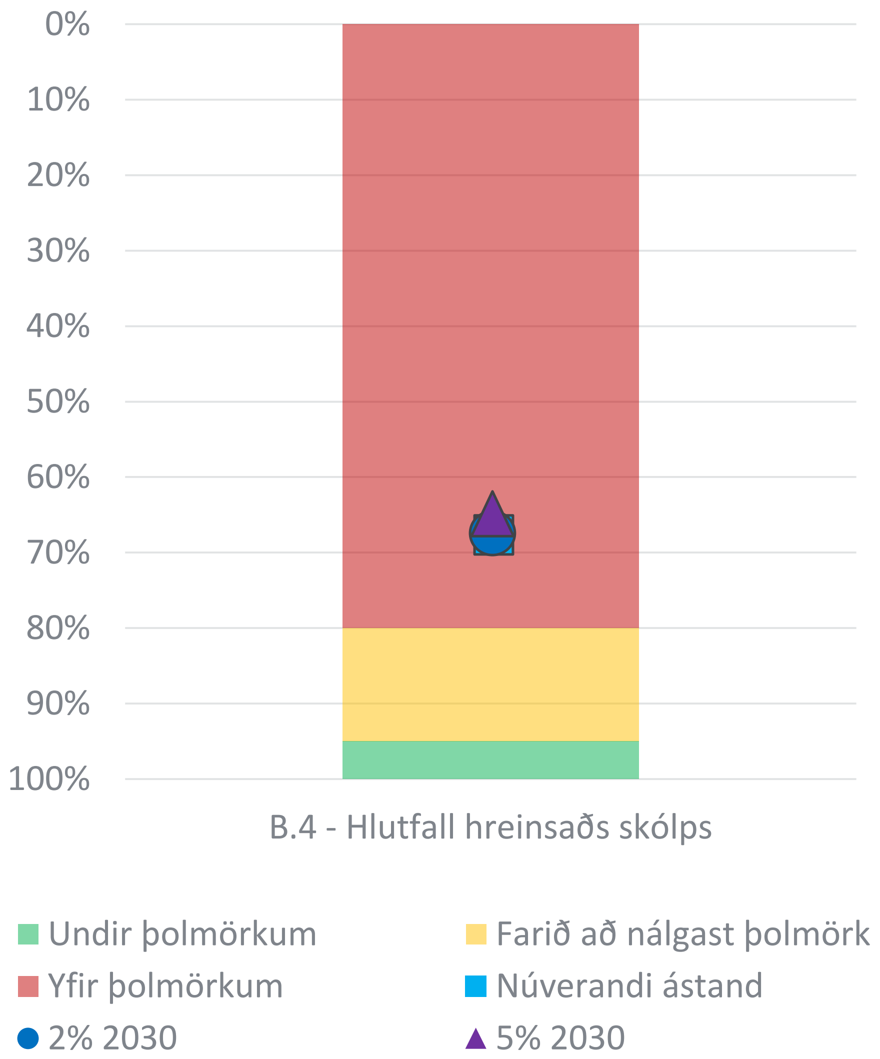

Niðurstöður

- Núverandi ástand fráveituhreinsunar er yfir þolmörkum
- Á stöðum þar sem fráveituhreinsun er ekki til staðar er álag á viðtaka aukið með vaxandi fjölda ferðamanna.
- Í sviðsmyndum er reiknað með að ekki sé ráðist í neinar frekari framkvæmdir á sviði fráveitumála til 2030.
- Hönnun, skipulag og framkvæmdir á sviði fráveituhreinsunar í nokkrum af stærri þéttbýlisstöðum er þegar hafin.
  - Framkvæmdum líklega lokið árið 2030
  - Við lok framkvæmda verður ástand fráveituhreinsunar í flokknum "Farið að nálgast þolmörk"
  - Ekki er talið raunhæft að hægt verði að ná undir þolmörk (95%) fyrir 2030

B.4 – Fráveitur

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

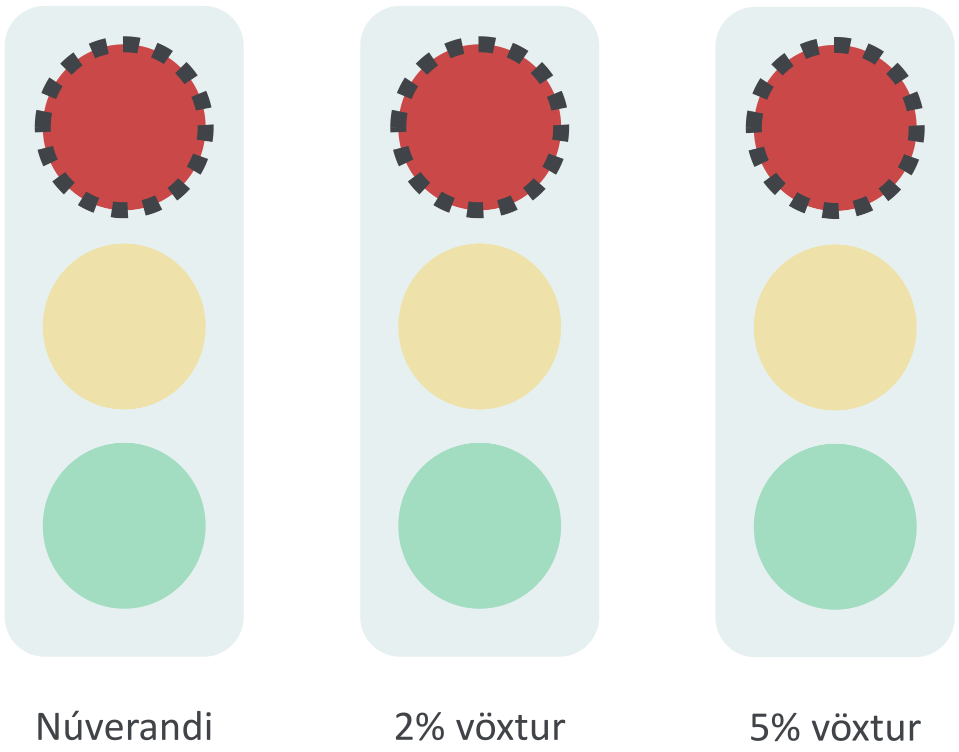

Túlkun

- Ástand fráveitumála er yfir þolmörkum í dag.
- Hlutfall óhreinsaðs skólps sem losað er í viðtaka mun hækka í takt við aukinn fjölda ferðamanna og íbúafjölgun við óbreytt ástand fráveituhreinsunar.
- Þeim fráveituverkefnum sem eru á skipulags-, hönnunar- eða framkvæmdastigi í dag mun líklega ljúka fyrir 2030.
  - Við lok þeirra framkvæmda yrði ástand fráveituhreinsunar komið upp í næsta flokk, "Farið að nálgast þolmörk"
- Í þessari greiningu er ekki horft til fráveitumála á náttúru- og ferðamannastöðum en fráveitumál þar uppfylla ekki alltaf kröfur reglugerðar, í sumum tilfellum sökum fjölgunar ferðamanna.
- Ástand fráveitumála er mælt út frá stöðu innviða en ekki ástandi viðtaka vegna skólplosunar. Það gæti orðið hluti af ástandsmati ef viðtakarannsóknum fjölgar.

EFLA

B.5 – Vatnsveitur

Inngangur

- Vísirinn fyrir vatnsveitur er tvískiptur og er ætlað að mæla eftirfarandi:
  - Vatnsgæði
  - Vatnsnotkun
- Heildarfjöldi vatnsveitna á Íslandi er 797
- Stærri vatnsveitur (>500 manns) eru 49 talsins og þjóna 94% af þjóðinni
- Stærri vatnveitur eru almennt í eigu og rekstri sveitarfélaga en þær minni eru í eigu einkaaðila
- Vatnsveitur sem þjóna meira en 50 manns eða matvælaframleiðslu eru eftirlitsskyldar
- Náttúru – og ferðamannastaðir eru í mörgum tilfellum tengdir því sem skilgreinist sem minni vatnsveita
  - Skortur er á gögnum um minni vatnsveitur

B.5 – Vatnsveitur

Inngangur

- Vatnsgæði hjá stórum veitum eru góð skv. rannsókn sem gerð var árið 2014. Styrkur örvera er undir viðmiðunarmörkum og þungmálmar mælast sjaldan.
- Vatnsgæði hjá minni veitum eru ekki eins góð og hjá þeim stærri. Styrkur örvera reyndist vera hærri. Rannsóknir á þungmálum og öðrum mengunarefnum eru framkvæmdar sjaldnar í minni veitum en hjá þeim stærri.
- Fyrir liggja gögn um afkastagetu núverandi og væntra vatnsbóla höfuðborgarsvæðisins.
  - Ekki náðist að afla gagna um afkastagetu vatnsbóla í sveitarfélögum utan höfuðborgarsvæðisins.

B.5 – Vatnsveitur

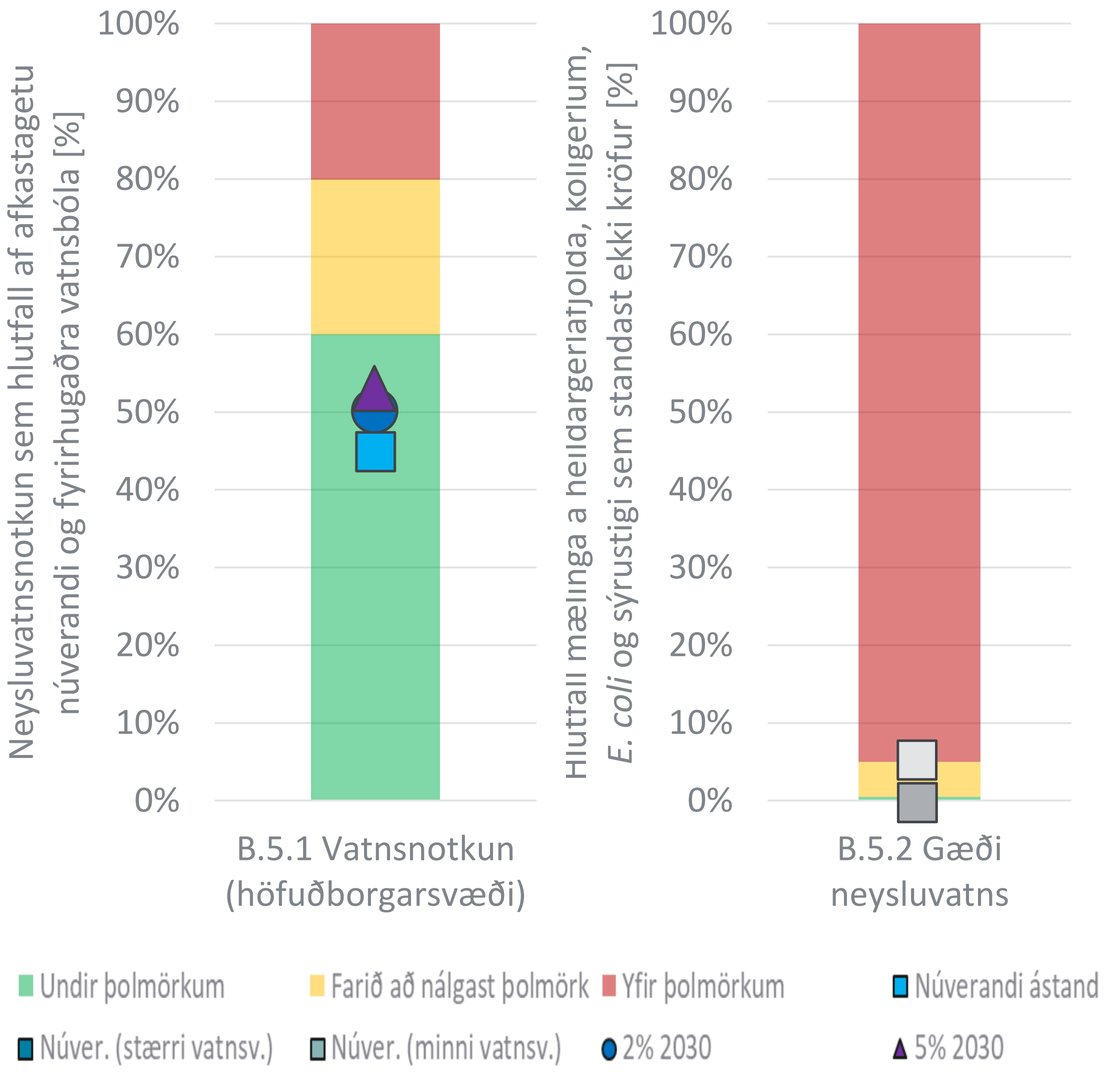

Niðurstöður

Vísir B.5.1 Vatnsnotkun (höfuðborgarsvæði)

- Vatnsnotkun fyrir höfuðborgarsvæði er undir þolmörkum
- Framreiknuð vatnsnotkun í sviðsmyndum er undir þolmörkum.
- Vatnsnotkun ferðamanna er einungis mjög takmarkaður hluti af heildarvatnsnotkun höfuðborgarsvæðisins.

Vísir B.5.2 Gæði neysluvatns

- Vatnsgæði stærri vatnsveitna er á mörkum þess að vera undir þolmörkum og að vera farin að nálgast þolmörk.
- Vatnsgæði minni vatnsveitna eru við þolmörk.
- Ekki er hægt að spá fyrir um hvernig vatnsgæði breytast í framtíðinni og því eru engar sviðsmyndir birtar fyrir gæði neysluvatns

B.5 – Vatnsveitur

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

Vatnsnotkun (höfuðborgarsvæði)

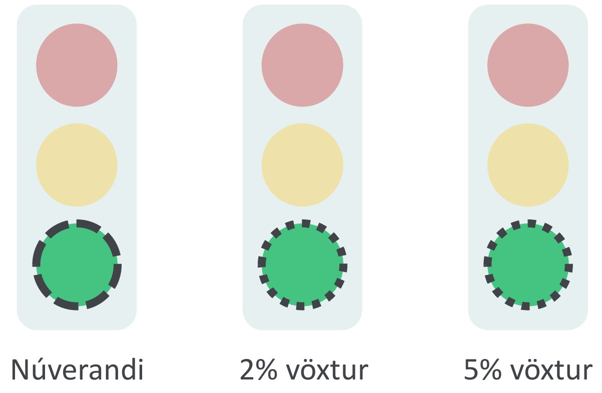

Vatnsgæði

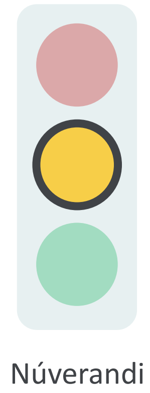

Túlkun

Vísir B.5.1 Vatnsnotkun (höfuðborgarsvæði)

- Vatnsnotkun fyrir höfuðborgarsvæðið er undir þolmörkum, bæði fyrir núverandi ástand og sviðsmyndir.
- Ekki verður hægt að reikna út vísinn fyrir önnur svæði fyrr en hámarksafköst annarra vatnsveitna liggja fyrir.

Vísir B.5.2 Gæði neysluvatns

- Þessi vísir er birtur til að veita upplýsingar um öryggi ferðamanna en ekki til að meta álag vegna þeirra.
- Vatnsgæði stærri vatnsveitna er á mörkum þess að vera farin að nálgast þolmörk og vatnsgæði minni vatnsveitna eru við þolmörk.
- Ekki voru gerðar sviðsmyndir fyrir þróun á gæðum neysluvatns en búist er við að minni vatnsveitur verði áfram við þolmörk að öllu óbreyttu.

EFLA

B.7 – Úrgangur

Inngangur

- Horft er til þess hve mikinn úrgang má urða samkvæmt starfsleyfi stærri urðunarstaða og brennslustöðvar, þ.e. staða sem mega urða 2000 tonn/ár eða meira.
  - **Urðunarstaðir**: Álfsnes, Fíflholt í Borgarbyggð, Stekkjarvík við Blönduós, Þernunes í Fjarðabyggð, Melur í Hornafirði og Tjarnarland í Fljótsdalshéraði
  - **Sorpbrennslustöð**: Kalka á Suðurnesjum
- Fyrir landið í heild er samanlagt magn sem má farga samkvæmt starfsleyfum urðunarstaða og afkastagetu brennslustöðvar 177.800 tonn/ári.
- Magnið sem var fargað árið 2017 var 176.623 tonn
- Reiknað er með að sorp frá ferðamönnum sé að meðaltali 1,5 kg/dag[1] og að það fari að mestu í förgun (urðun eða brennslu), þ.e.a.s. að ekki fari fram mikil flokkun.

[1] Byggir á almennum gögnum UNEP skv. Muñoz & Navia (2015). Waste Management & Research. Vol. 33(7), 593-594.

B.7 – Úrgangur

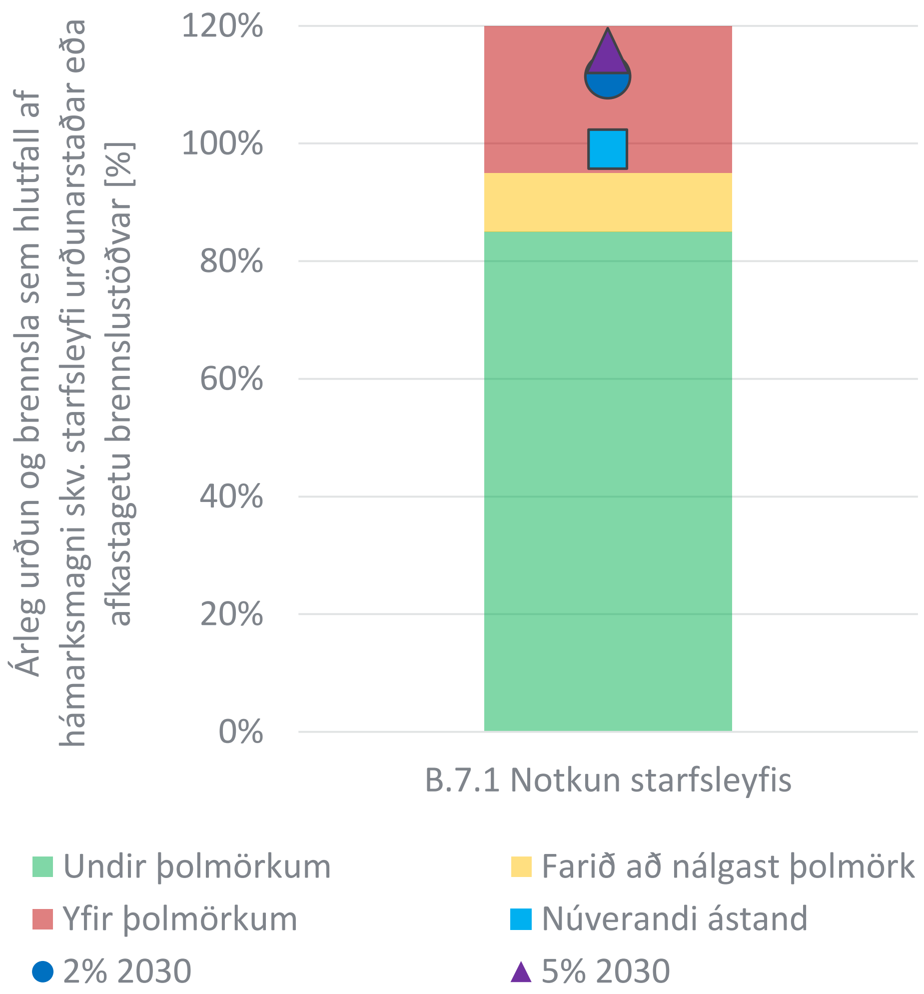

Niðurstöður

- Ástand urðunarstaða er yfir þolmörkum.
- Samanlagt magn sem má farga samkvæmt starfsleyfum og afkastagetu urðunarstaða og brennslustöðva er 177.800 tonn/ári
- Fargað magn 2017 var 176.623 tonn
  - Nýting starfsleyfa urðunarstaða og afkastagetu sorpbrennslu var því 99% fyrir árið 2017, þar af 6% vegna erlendra ferðamanna.
- Í sviðsmyndum fyrir árið 2030 eykst sorpmagn um
  - u.þ.b. 116.000 vegna fólksfjölgunar
  - u.þ.b. 19.000-54.000 tonn vegna aukins fjölda ferðamanna
- Í sviðsmyndum er reiknað með að ekki sé ráðist í neinar framkvæmdir umfram þær sem þarf til að viðhalda því magni sem hægt er að farga í dag.

B.7 – Úrgangur

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

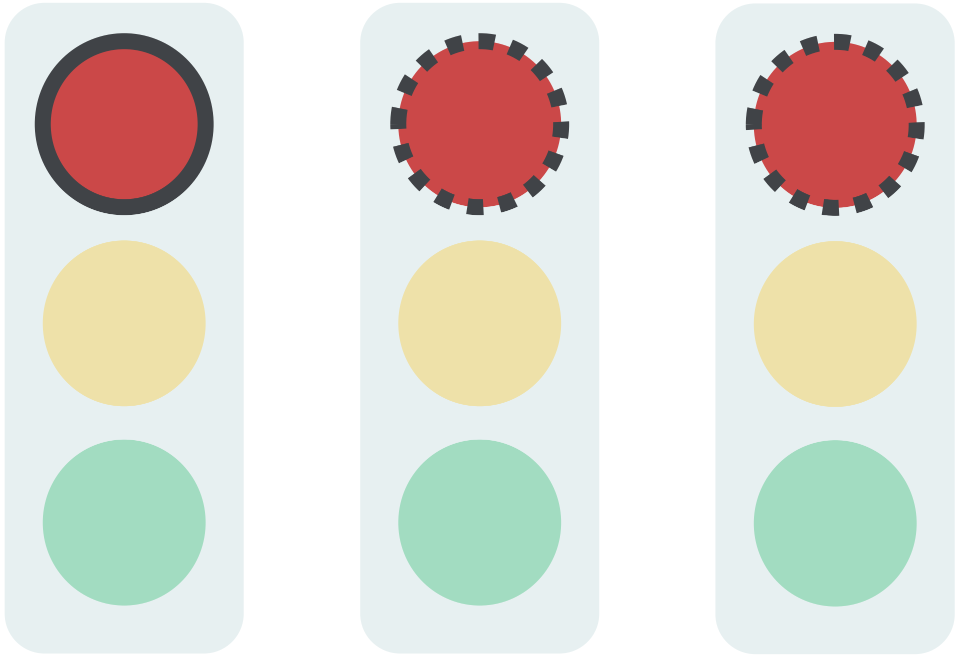

Núverandi 2% vöxtur 5% vöxtur

Túlkun

- Ástand urðunarstaða í dag er yfir þolmörkum.
- Ef færa á ástandið í dag (99% nýtingu starfsleyfa) niður fyrir þolmörk (85% nýtingu starfsleyfa) þarf að finna 25.500 tonnum af sorpi á ári farveg.
- Samanlagt viðbótarmagn sorps á árunum 2019-2030 vegna fólksfjölgunar er 116.000 tonn
- Samanlagt viðbótarmagn sorps á árunum 2019-2030 vegna aukins fjölda ferðamanna er
  - 19.400 tonn í sviðsmyndinni fyrir 2% vöxt
  - 53.700 tonn í sviðsmyndinni fyrir 5% vöxt
- Hlutdeild ferðamanna í förgun úrgangs var metin út frá almennum gögnum en betra væri að mæla sorpmyndun ferðamanna á Íslandi og hversu hátt hlutfall úrgangs fer í urðun

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA TRC RTS

UMHVERFI: NÁTTÚRUSTAÐIR OG LOFTLAGSMÁL

B.6 – Náttúrustaðir

Úttektarstaðir

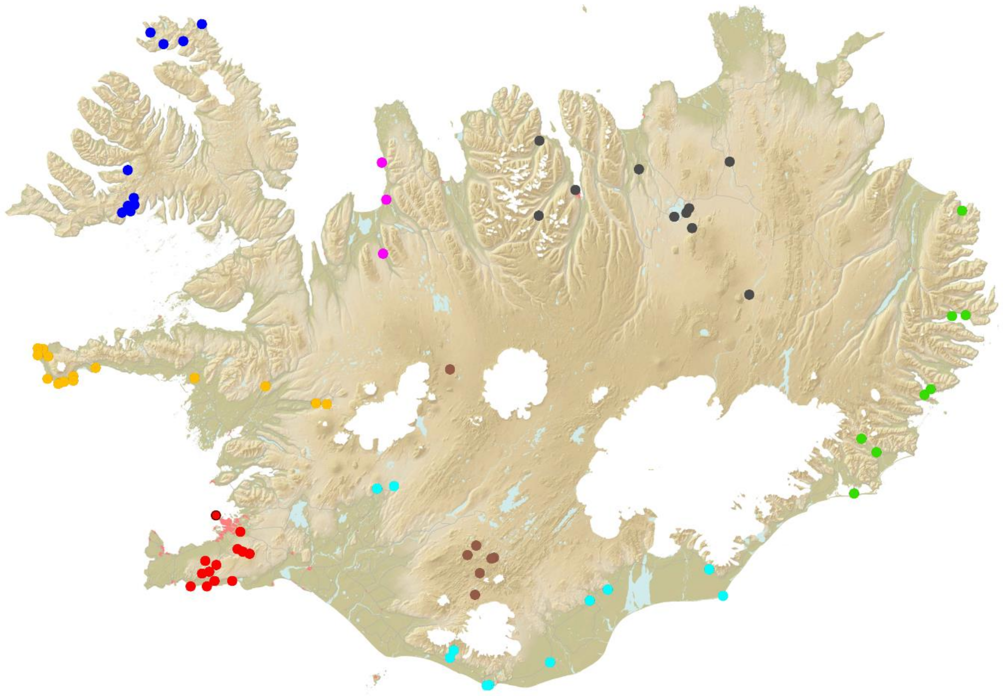

Ástand náttúru á ferðamannastöðum (vísar B.6.1 - B.6.3) er metið árlega af Umhverfisstofnun. Stofnunin metur ástand allra svæða í sinni umsjón en eingöngu staðir sóttir af ferðamönnun eru teknir með í úrvinnslu vísa þessa verkefnis. Notast er við sömu gögn og flokka og Umhverfisstofnun notar í sínu mati.

Upplifun og viðhorf

Upplifun og viðhorf, bæði erlendra ferðamanna og Íslendinga, eru metin (vísar B.6.4 – B.6.6)

- Upplifun og viðhorf erlendra ferðamanna er metið út frá niðurstöðum landamærakönnunar Ferðamálastofu meðal erlendra brottfararfarþega á Keflavíkurflugvelli sumarið 2016.
- Upplifun og viðhorf Íslendinga er metið út frá niðurstöðum könnunar Ferðamálastofu sem lögð var fyrir Íslendinga búsetta á Íslandi árið 2017.

B.6 – Náttúrustaðir

Vísir

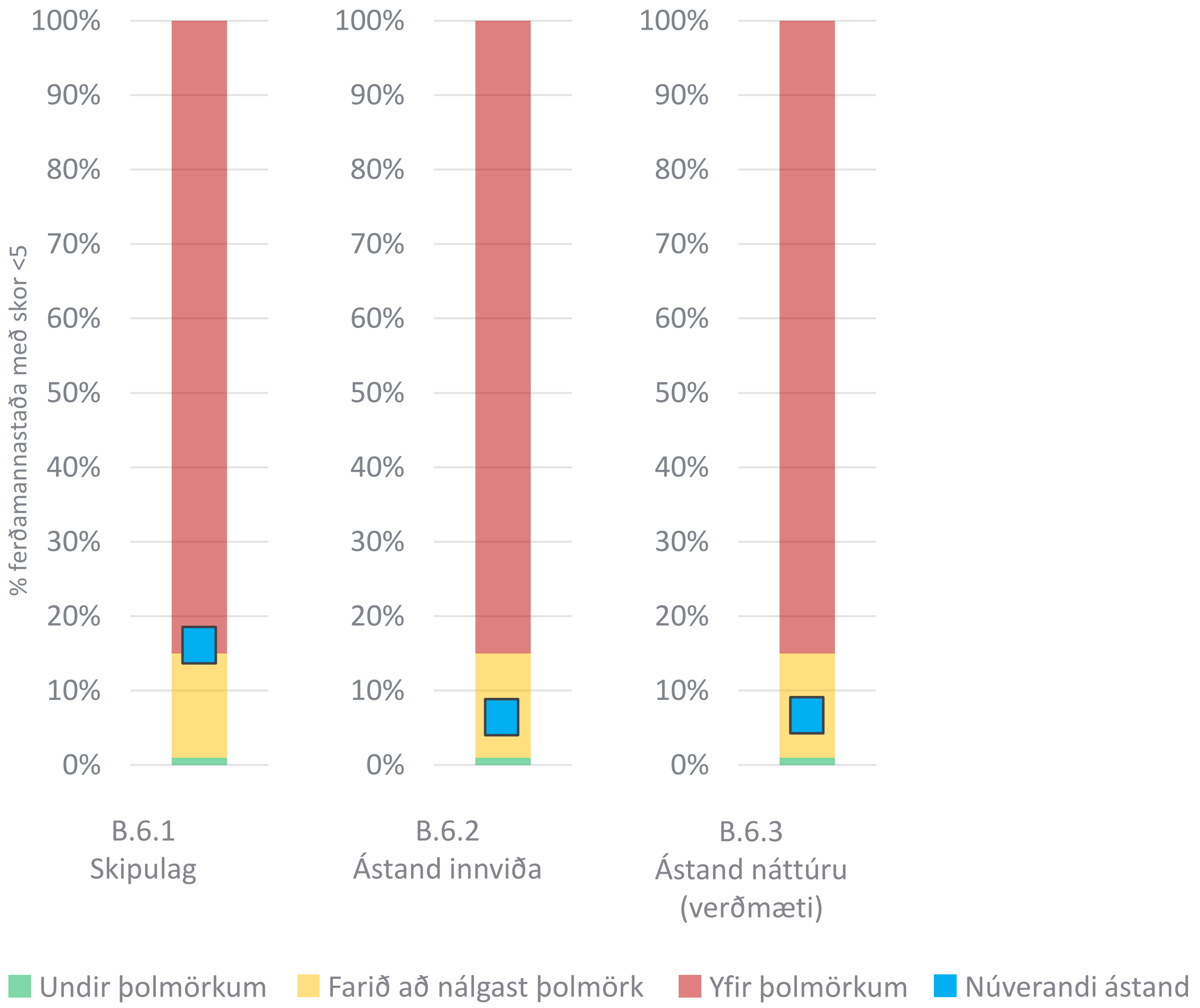

Ástand náttúrustaða

- Í heildina er ástand ferðamannastaða í ástandsmati Umhverfisstofnunar farið að nálgast þolmörk eða komið yfir þolmörk.
- Skipulag á ferðamannstöðum fær verstu einkunnina og er komið yfir þolmörk.
- Þó að einkunnir allra staða séu mismunandi og spanni stórt bil er meirihluti staða farinn að nálgast þolmörk í öllum flokkum.
- Ekki er hægt að greina þróun einkunna eftir árum og tengsl við fjölda ferðamanna sökum þess hve nýtt úttektarverkfærið er.

B.6 – Náttúrustaðir

Vísir

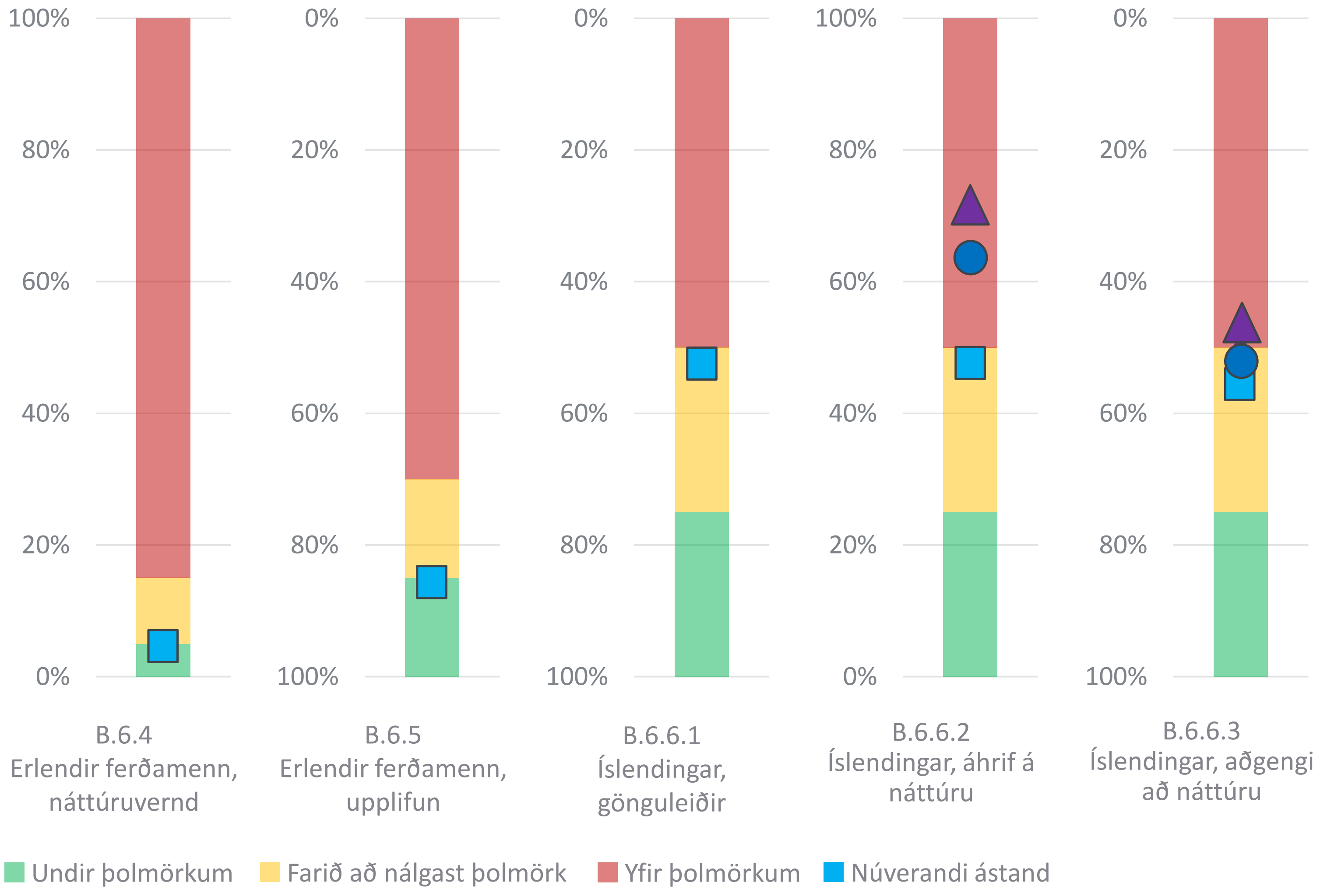

Viðhorf til náttúrustaða

- Það er augljós munur á viðhorfi erlendra ferðamanna og Íslendinga til ástands náttúru.
  - Erlendir ferðamenn eru sáttir við upplifun og ástand náttúru og ferðamannstaða.
  - Íslendingar eru nokkuð neikvæðir og áhyggjufullir um áhrif ferðamanna á náttúru, gönguleiðir og aðgengi að náttúru.
- Sökum skorts á gögnum sem spanna fleiri en eitt ár er ekki hægt að sjá þróun í viðhorfi erlendra ferðamanna og viðhorfi Íslendinga til gönguleiða.
- Eingöngu er hægt að sjá þróun á viðhorfi Íslendinga til áhrifa ferðamanna á náttúru og aðgengi að náttúru. Báðir þessir vísar versna með auknum fjölda ferðamanna.
- Þó ekki sé hægt að reikna út þróun út frá fyrirliggjandi gögnum fyrir hina þrjá vísana er líklegt að þeir myndu sömuleiðis versna með auknum fjölda ferðamanna.

B.6 – Náttúrustaðir

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

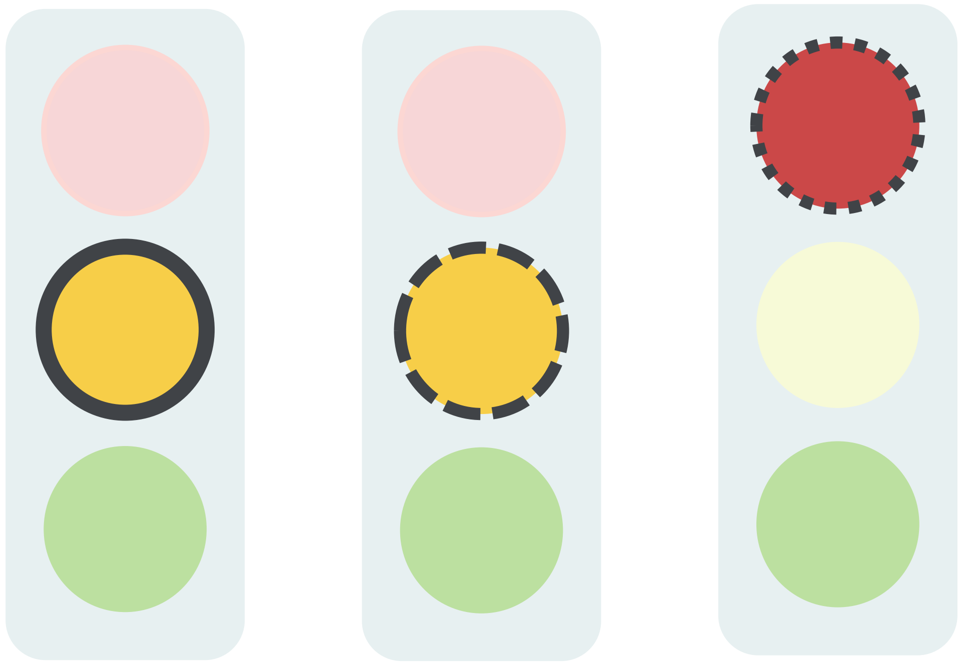

Núverandi

2% vöxtur

5% vöxtur

Túlkun

- Núverandi ástand er farið að nálgast þolmörk og með aukinni fjölgun ferðamann mun ástandið ná þolmörkum ef fjölguninni er ekki mætt með aðgerðum og fjárfestinum.
- Mesta þörfin er á betra skipulagi og umsjón ferðamannastaða.
- Næstmest er þörfin fyrir betri innviði. Ekki ætti að ráðast í uppbyggingu innviða fyrr en ákveðið hefur verið hvernig skipulagi og umsjón með ferðamannastaðnum skuli háttað.

EFLA TRC RTS

B.8 – Kolefnisspor ferðamanna

Inngangur

- Ísland hefur skuldbundið sig til að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda um 40% fyrir árið 2030 m.v. 1990
- Hér er horft til losunar frá vegasamgöngum og innanlandsflugi en ekki til skemmtiferðaskipa
- Vísarnir mæla hversu langt við erum frá því að uppfylla markmið sem Ísland hefur sett sér um samdrátt í losun gróðurhúsalofttegunda.
  - Yfir þolmörkum: Losun er meiri en markmið
  - Undir þolmörkum: Losun er minni en 90% af markmiði
- Losunarstuðlar voru framreiknaðir til 2030
  - Einkabílar: Rafvæðing skv. spám (13% rafbílar 2030)
  - Bílaleigubílar: Rafvæðing dregst (áfram)
- Reiknað með að losun í sviðsmyndum aukist hlutfallslega með fjölgun ferðamanna og íbúa

B.8 – Kolefnisspor ferðamanna

Vegasamgöngur: 2% vöxtur í fjölda ferðamanna

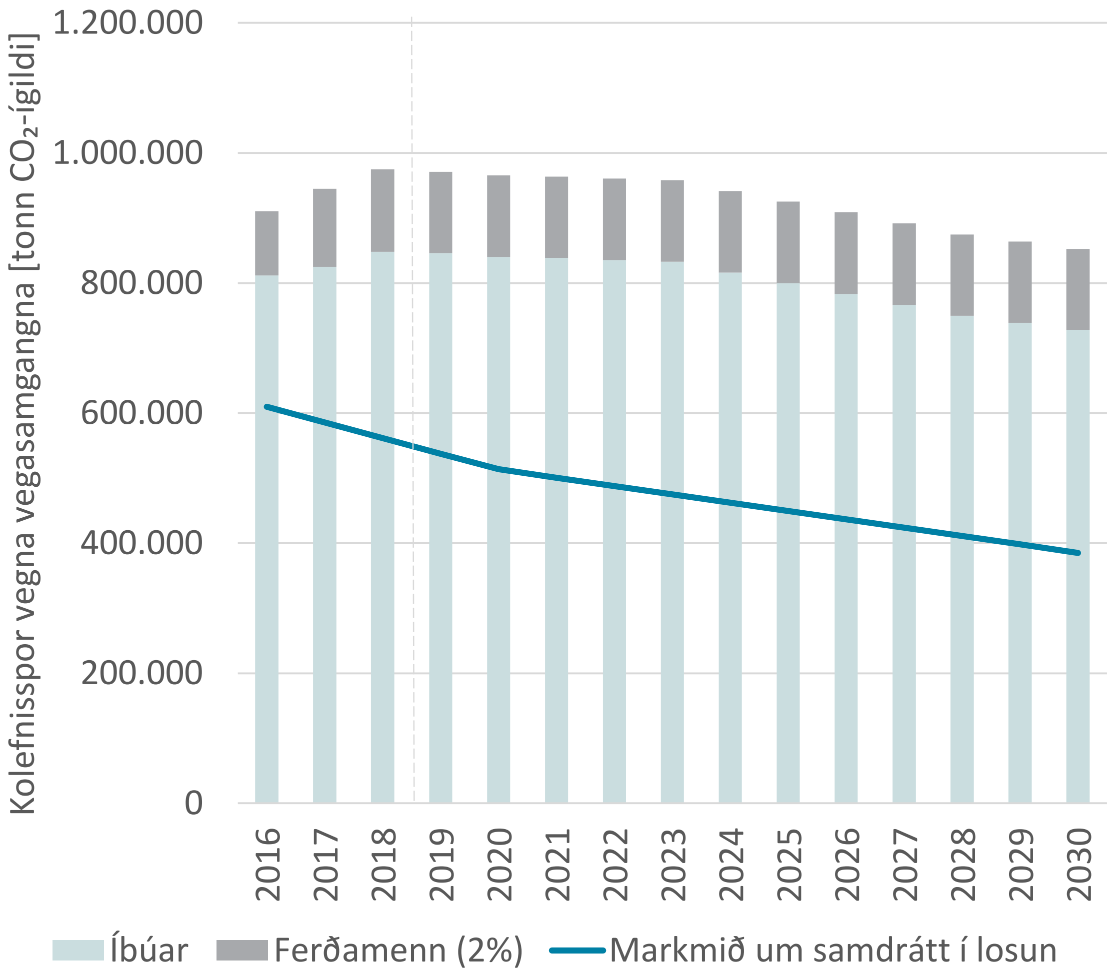

Vegasamgöngur: 5% vöxtur í fjölda ferðamanna

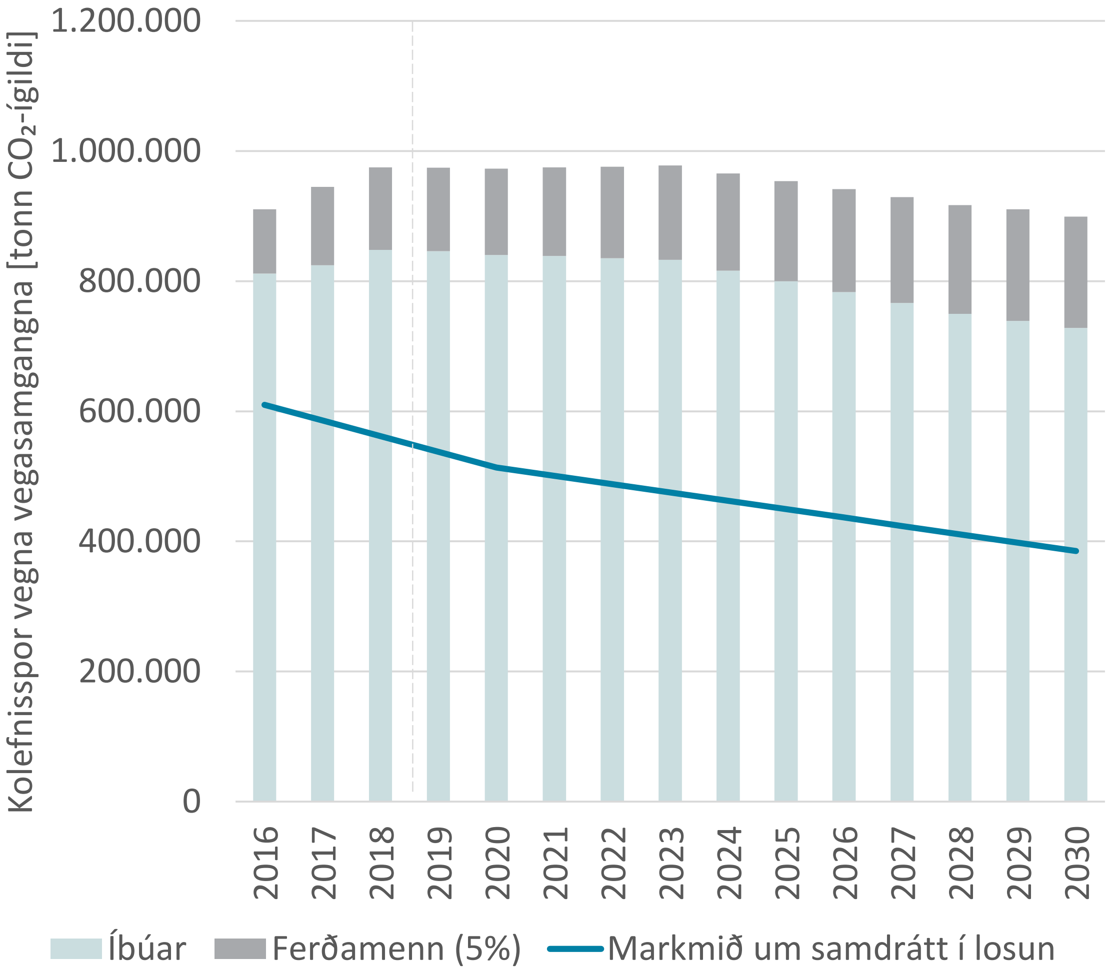

Myndirnar sýna sviðsmyndir fyrir þróun losunar í vegasamgöngum vegna fjölgunar íbúa og ferðamanna og breytinga í losunarstuðli flota. Grænblá lína sýnir hver losunin þyrfti að vera til að geta staðið við markmið um 20% samdrátt í losun fyrir 2020 og 40% samdrátt í losun fyrir 2030 miðað við 1990.

B.8 – Kolefnisspor ferðamanna

Innanlandsflug: 2% vöxtur í fjölda ferðamanna

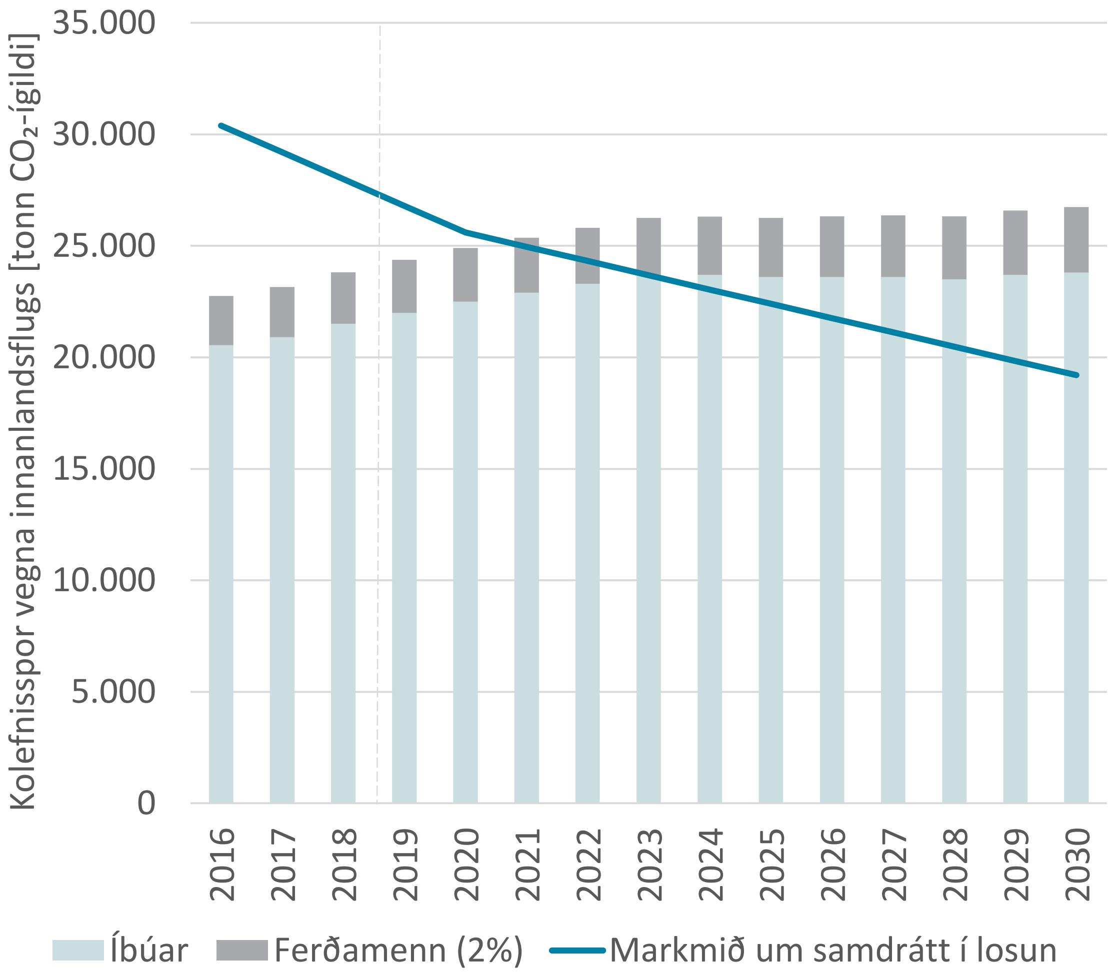

Innanlandsflug: 5% vöxtur í fjölda ferðamanna

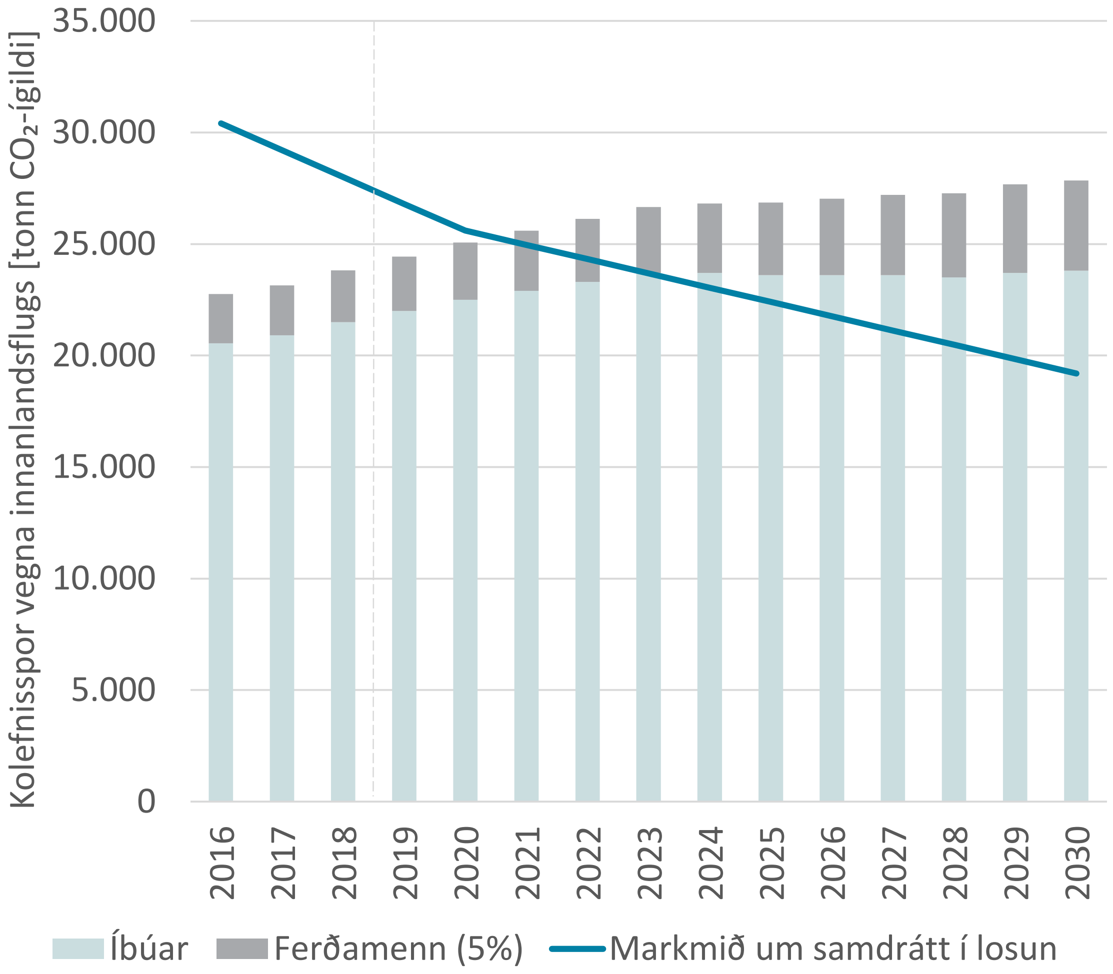

Myndirnar sýna sviðsmyndir fyrir þróun losunar í innanlandsflugi vegna fjölgunar íbúa og ferðamanna. Grænblá lína sýnir hver losunin þyrfti að vera til að geta staðið við markmið um 20% samdrátt í losun fyrir 2020 og 40% samdrátt í losun fyrir 2030 miðað við 1990.

B.8 – Kolefnisspor ferðamanna

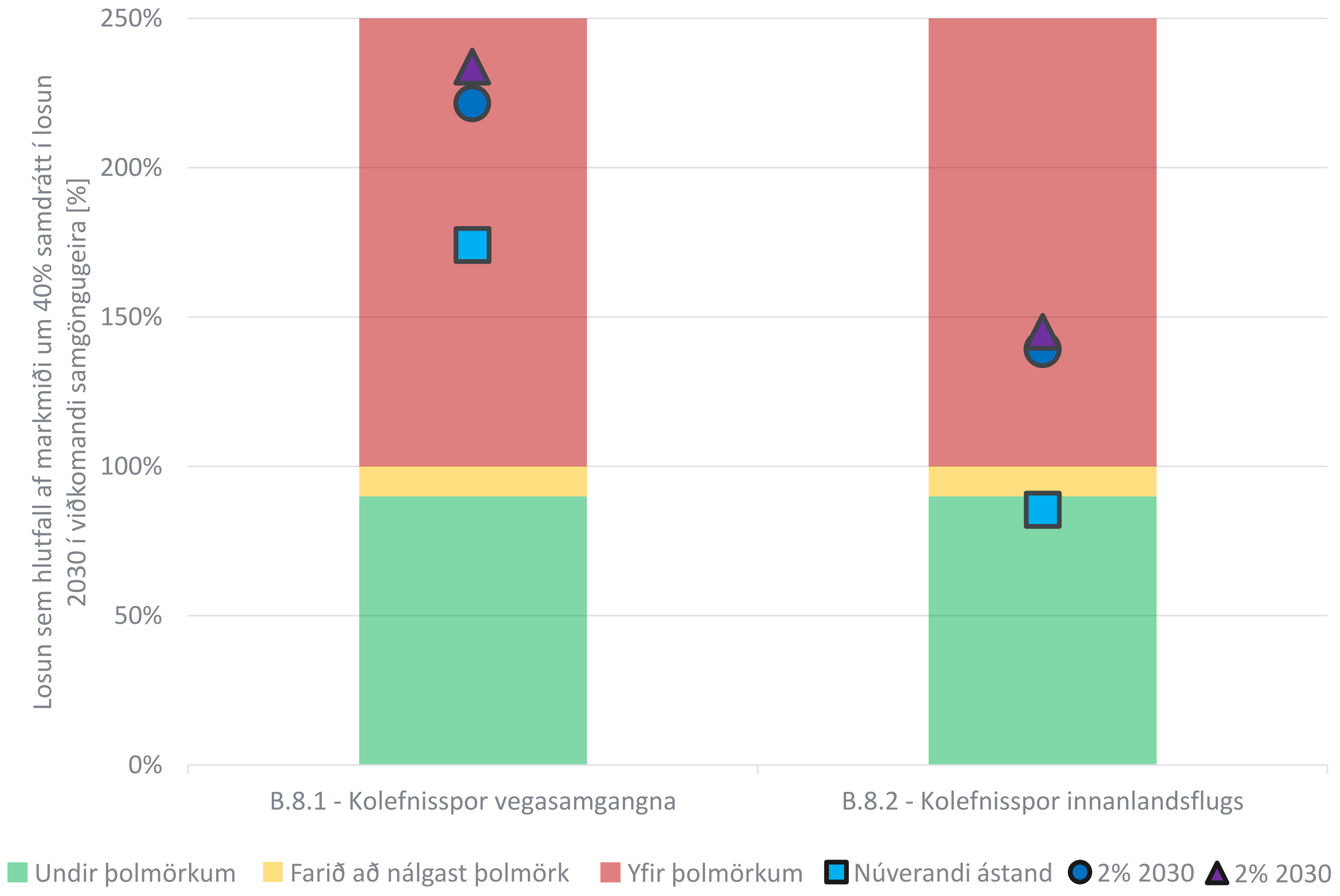

- Núverandi ástand
  - Vegasamgöngur:
    Ekki að uppfylla markmið
  - Innanlandsflug:
    Erum að uppfylla markmið
- Sviðsmyndir
  - Fjarri því að uppfylla markmið
- Hlutdeild erlendra ferðamanna í kolefnisspori 10-19%

B.8 – Kolefnisspor ferðamanna

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

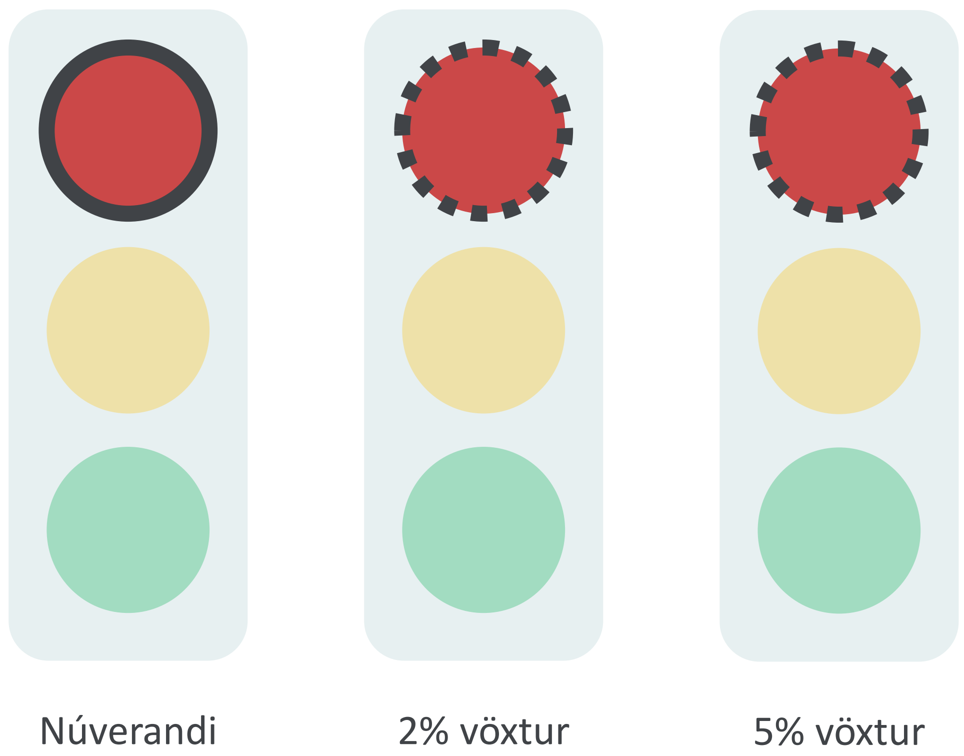

Túlkun

- Losun vegna vegasamgangna og innanlandsflugs er langt yfir settu markmiði um samdrátt í losun
- Öflugar aðgerðir þarf í samgöngum til að draga úr losun ef standa á við sett markmið
- Stærstur hluti kolefnisspors ferðamanna er vegna bílaleigubíla en líka hópferðabíla
- Bílaleigubílar eru tæplega helmingur innfluttra bíla en bílaleigubílar hafa setið á hakanum í rafbílavæðingunni
- Hleðslustöðvar vantar við gististaði og hraðhleðslustöðvar vantar við áningarstaði

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA

TRC RTS

SAMFÉLAGSMÁL OG STOÐÞJÓNUSTA

C.1 – Heilbrigðisþjónusta

Inngangur

- Vísar sem meta álag á mismunandi þjónustueiningar heilbrigðiskerfis.
- Gögn yfir einstaklinga með svokallaða „gervikennitölu“ eru notuð til að meta fjölda erlendra ferðamanna.
- Mat á þolmörkum í heilbrigðisþjónustu fer að verulegu leyti eftir útgjöldum hins opinbera til málaflokksins.
- Til lengri tíma litið þarf að meta með nánari hætti hvers konar álag þjónusta við erlenda ferðamenn skapar og hvernig grípa þurfi til aðgerða til að halda heilbrigðisþjónustu undir þolmörkum.

C.1 – Heilbrigðisþjónusta

Inngangur

- Fjöldi koma erlendra ferðamanna á slysa- og bráðaþjónustu hefur aukist úr rúmlega 1.300 árið 2010 til rúmlega 4.300 árið 2017.
- Slysum á hverja 1.000 ferðamenn hefur fækkað úr um 3,0 í um 2,0.
- Hlutdeild erlendra ferðamanna af slysa- og braðamóttöku hefur aukist úr tæpum 2% árið 2010 í 4% árið 2017.
- Hlutdeild erlendra ferðamanna af sjúkraflutningum hefur aukist úr 3% árið 2013 í rúmlega 5% árið 2017.
- Hlutdeildin er hæst í því sem tengja má við slys og óhöpp.
- Á heilsugæslustöðvum var hlutfall erlendra ferðamanna af þeim sem nutu þjónustu um 0,7% árið 2015 og hefur fjöldinn tvöfaldast á fáum árum.

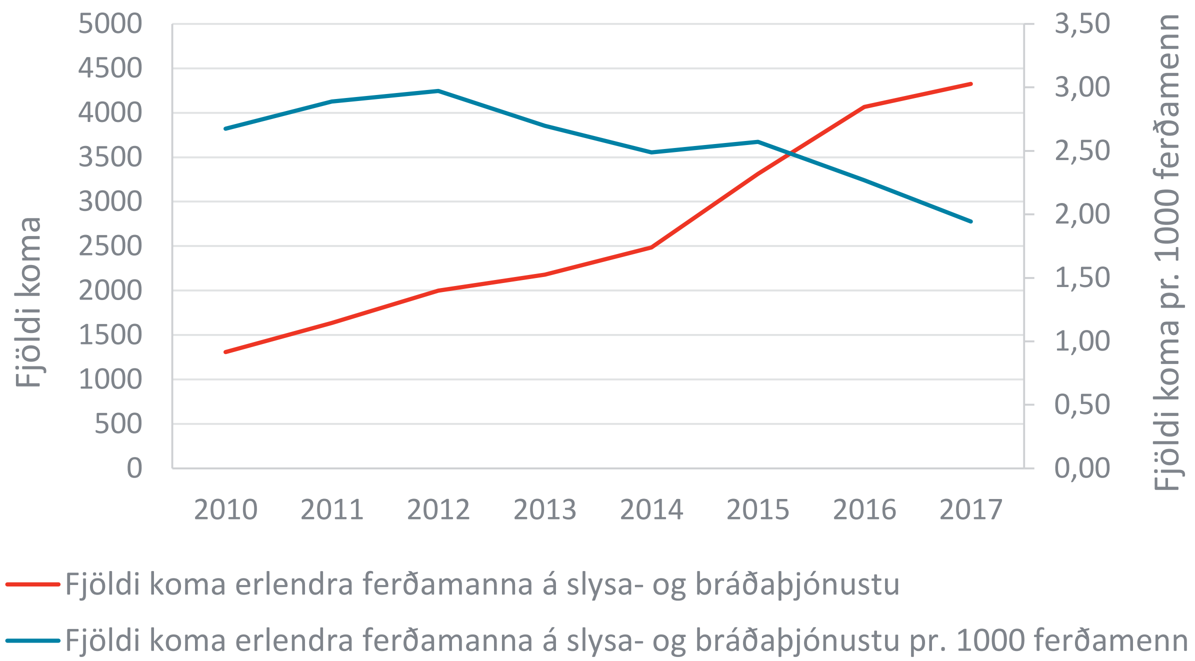

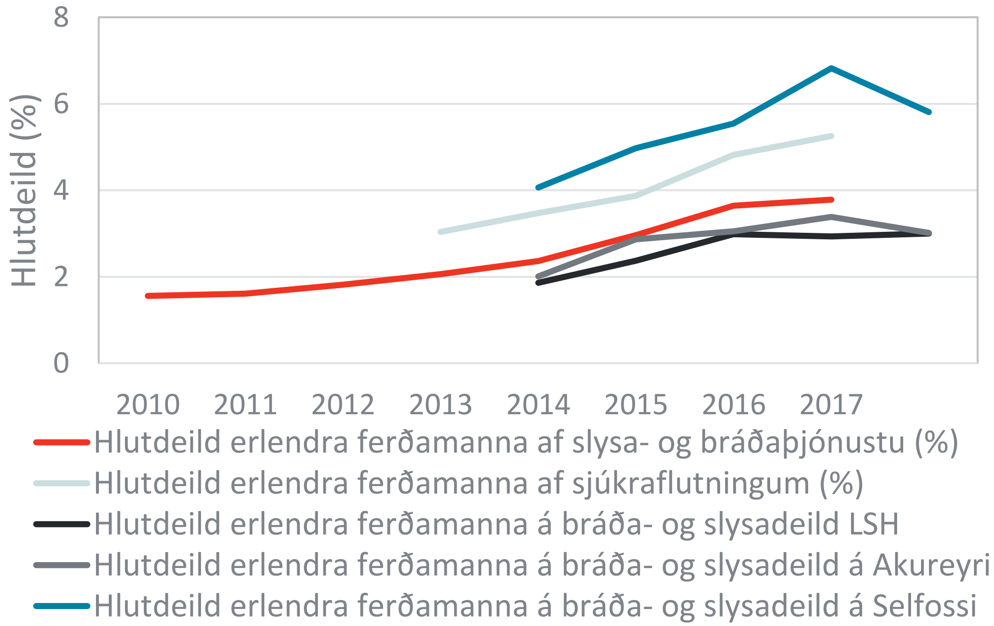

C.1 – Heilbrigðisþjónusta

Núverandi ástand

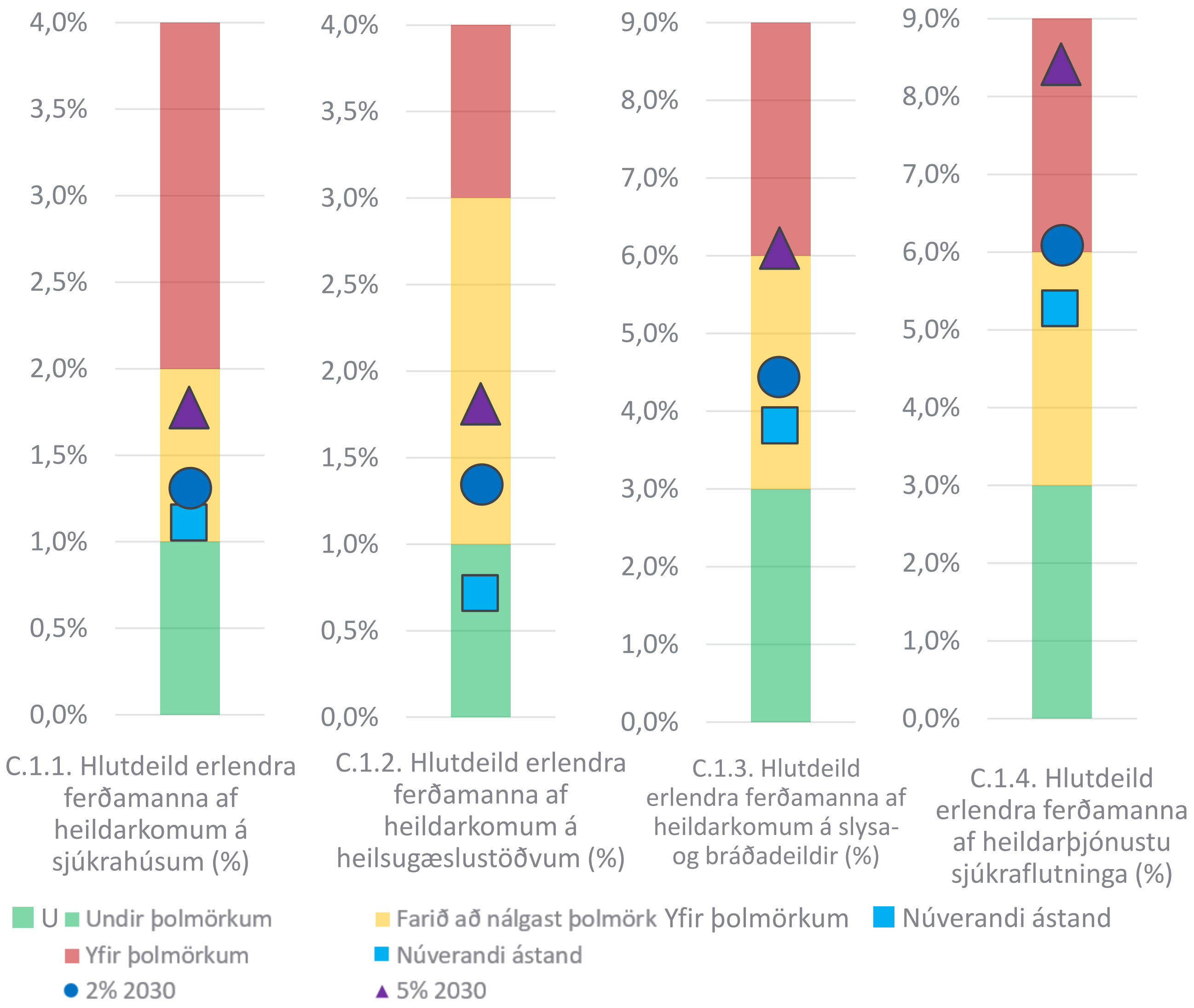

Túlkun

- Núverandi ástand allra vísa er farið að nálgast þolmörk.
- Heildarfjöldi erlendra ferðamanna á slysa- og bráðamóttöku sjúkrahúsanna hefur þrefaldast frá 2010.
- Ástandið byggir á landinu í heild en mikill munur er á fjölda ferðamanna á milli landshluta og hlutdeild þeirra í þjónustu á heilbrigðisstofnunum.
- Ef miðað er við 2% vöxt til 2030 má fyrir vísi C.1.1 búast við um 2.000 fleiri komum á sjúkrahús en árið 2017. Ef miðað er við 5% vöxt yrðu um 5.000 fleiri komur.
- Niðurstaða sviðsmynda fyrir vísi C.1.2 er 1,3% fyrir 2% vöxt, en 1,8% fyrir 5% vöxt.
- Áætlað er að komum erlendra ferðamanna á slysa- og bráðadeildir muni fjölga um 1.400 við 2% vöxt og 3.500 við 5% vöxt til 2030.
- Svipaða sögu má segja um sjúkraflutninga en við 2% og 5% fjölgun ferðamanna á ári eykst hlutdeildin í um 6% og 8,4%.

C.1 – Heilbrigðisþjónusta

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

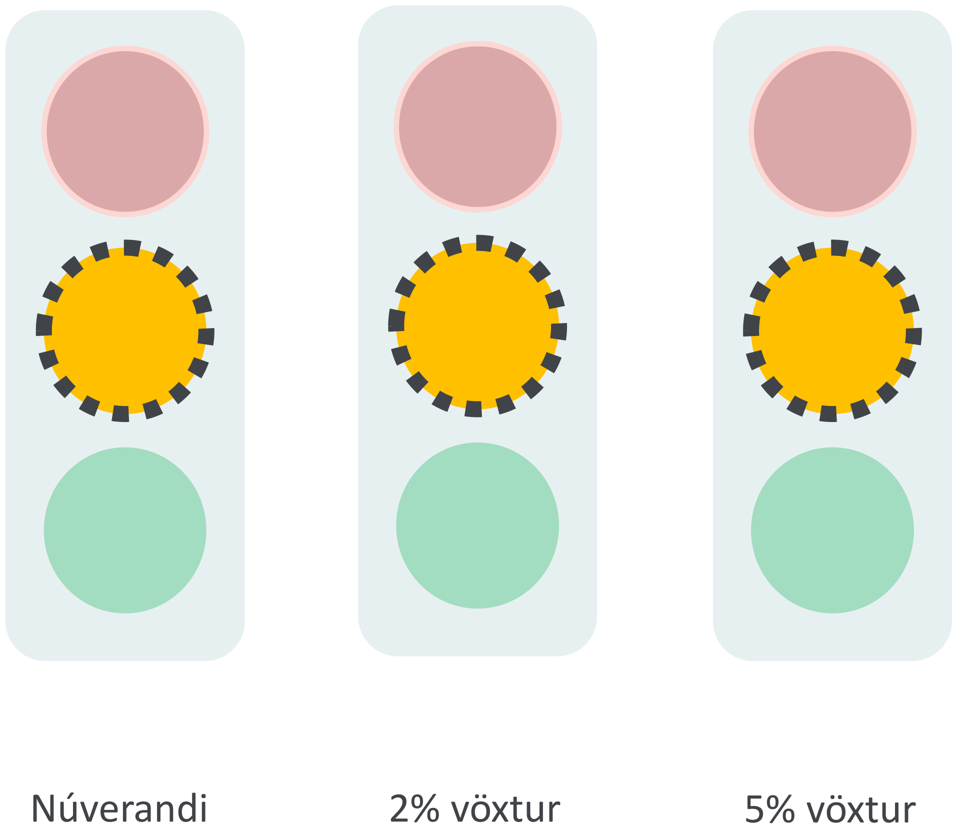

Túlkun

- Heildarniðurstaða fyrir núverandi stöðu er að heilbrigðisþjónusta sé farin að nálgast þolmörk en nærri því að komast undir þolmörk.
- Í sviðsmyndunum eru niðurstöðurnar að ástandið sé farið að nálgast þolmörk m.v. núverandi rekstur og byggir það á aukinni þjónustu við erlenda ferðamenn.
- Til þess að komast undir þolmörk í sviðsmyndunum þarf að grípa til beinna aðgerða og má þar einna helst nefna aukinn fjölda heilbrigðisstarfsfólks og betri aðbúnaður til þess að taka á móti og þjónusta þá sem á sjúkrahús koma.

C.2- Löggæsla

Inngangur

- Undanfarin ár hefur orðið mikil fjölgun atvika og umferðarslysa sem lögregla þarf að sinna þar sem erlendir ferðamenn koma við sögu.
- Fjöldi ferðamanna er misjafn milli landshluta og hefur því mismikil áhrif á störf lögreglu í landshlutunum.
- Mælikvarðar til að meta þjónustu- og öryggisstig lögreglu liggja ekki fyrir en munu gera það á næstu árum, sbr. markmið í drögum að löggæsluáætlun.
- Álagsmatið sem sett er fram varðandi þolmörk þjónustu lögreglu þarf að uppfæra miðað við þjónustu- og öryggisstig í löggæsluáætlun þegar þau liggja fyrir.
- Það er mat lögreglunnar að fjölgun ferðamanna hafi haft veruleg áhrif á starfsemi lögreglunnar, og því var niðurstaðan sú að málaflokkurinn væri innan þeirra marka sem kallast „Farið að nálgast þolmörk“.

C.2- Löggæsla

Inngangur

- Fjöldi slasaðra erlendra einstaklinga í umferðarslysum fjölgaði á árunum 2006-2017 úr 133 í 375. Á sama tímabili fjölgaði ferðamönnum úr 422.280 í 2.224.603.
- Söguleg þróun fjölda umferðarslysa sem lögregla hefur aðkomu að í samanburði við fjölda gistinátta gefur til kynna að umferðarslysum sé ekki að fjölga á hverjar 100 þús. gistinætur hérlendis.

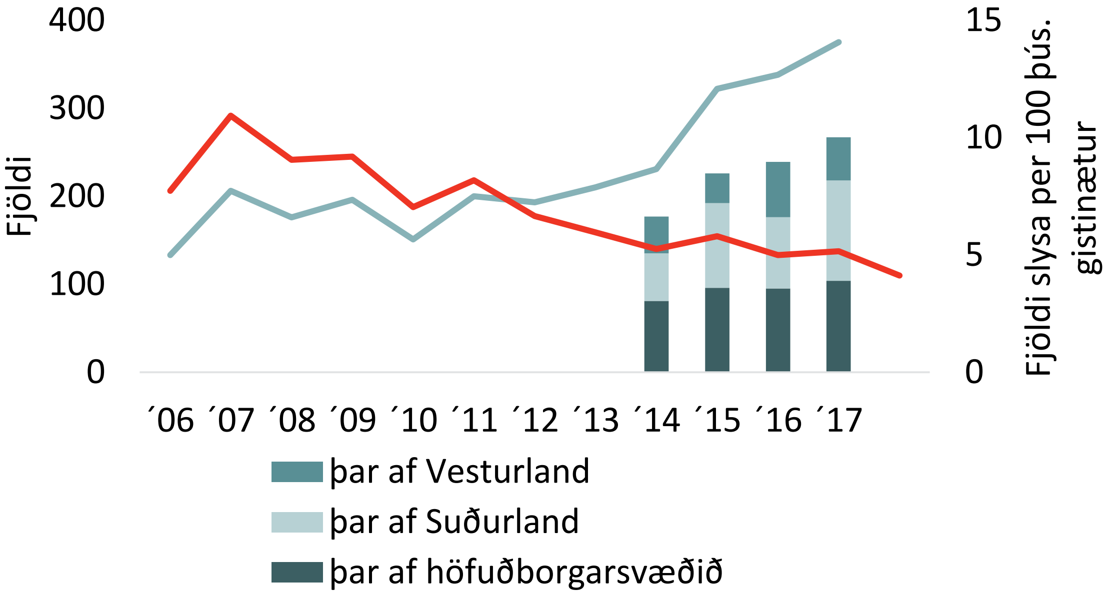

C.2- Löggæsla

Núverandi ástand

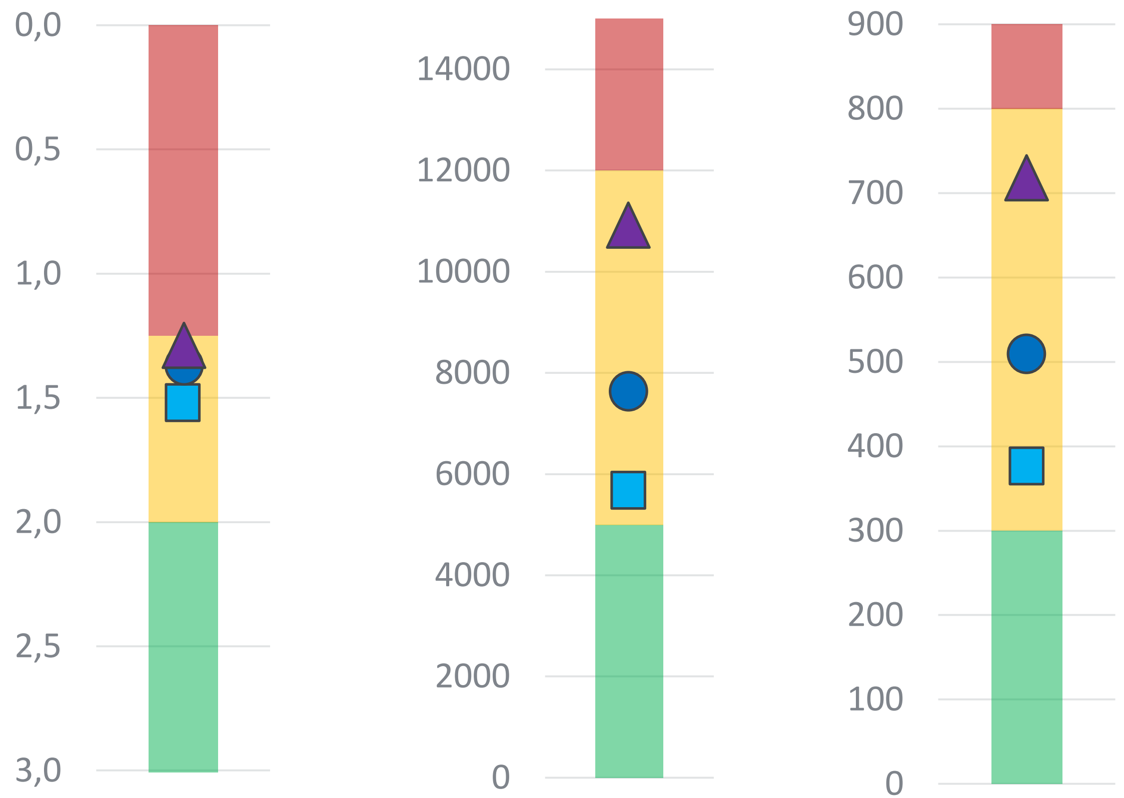

C.2.1 Fjöldi lögreglumanna á hverja 1.000 íbúa og ferðamenn að sumri

C.2.2. Fjöldi atvika sem lögregla sinnir þar sem um erlendra ferðamenn ræðir

C.2.3 Fjöldi erlendra aðila sem lenda í umferðarslysum

Undir þolmörkum
Farið að nálgast þolmörk
Yfir þolmörkum
Núverandi ástand
2% 2030
5% 2030

Túlkun

- Árið 2017 var fjöldi lögreglumanna á hverja 1.000 íbúa og ferðamenn að sumri um 1,5. Árið 2010 var hlutfallið um 1,9.
- Fjöldi atvika sem tengdist erlendum ferðamönnum, sem lögregla sinnti árið 2017, var um 5.700. Fjöldinn hafði aukist um nærri 4.000 atvik á 5 árum.
- Miðað við 2% fjölgun ferðamanna til 2030 má gera ráð fyrir fjöldi lögreglumanna á hverja 1.000 íbúa og ferðamenn að sumri verði 1,4 og við 5% fjölgun verði hlutfallið um 1,3.
- Ef miðað er við núverandi hlutfall fyrir vísi C.2.2 og 2% fjölgun ferðamanna til 2030 yrði fjöldi atvika um 7.700. Við 5% fjölgun yrði fjöldinn um 11 þús.
- Við 2% fjölgun ferðamanna til 2030 gæti fjöldi erlendra aðila sem lenda í umferðarslysum verið um 500, og rúmlega 700 ef miðað er við 5% fjölgun ferðamanna.

C.2- Löggæsla

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

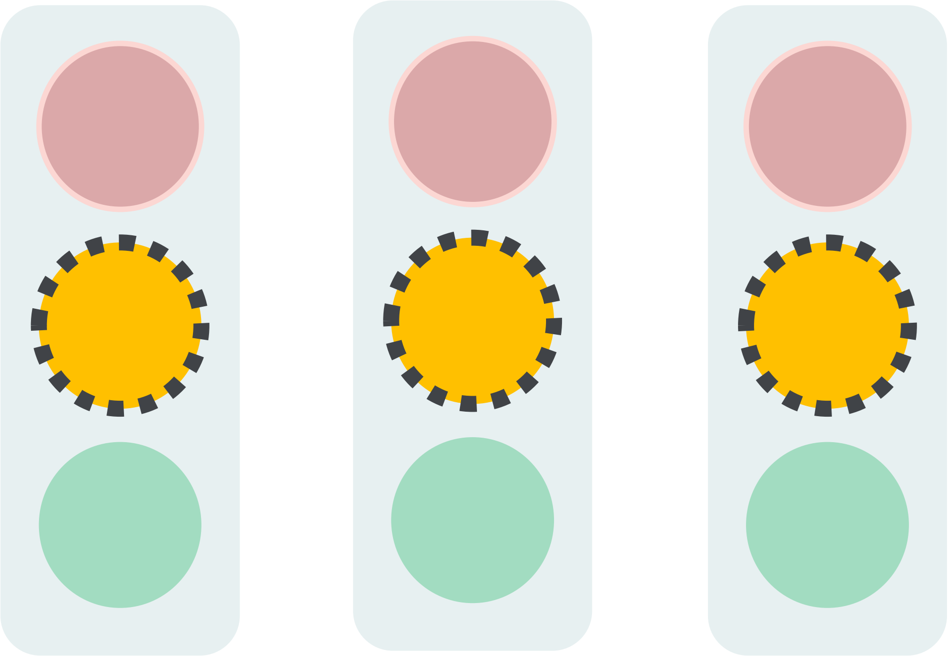

Núverandi | 2% vöxtur | 5% vöxtur

Túlkun, tímarammi og kostnaður

- Heildarniðurstaða er að núverandi ástandi er farið að nálgast þolmörk og að mati embættis ríkislögreglustjóra er þjónustustig lögreglu ófullnægjandi. Ef litið er til sviðsmyndanna tveggja eru niðurstöðurnar þær að miðað við núverandi fjölda lögreglumanna verði staðan orðin slík árið 2030 að hún verði enn frekar farin að nálgast þolmörk.
- Fjöldi þeirra atvika og umferðarslysa sem tengjast erlendum ferðamönnum eru mikilvægustu vísarnir og sýna beina aðkomu lögreglu að ferðamönnunum og fara báðir þeir vísar að nálgast þolmörk í sviðsmyndunum.
- Rannsaka þarf frekar samspil milli fjölda erlendra ferðamanna og löggæslumála til að kanna þolmörkin nánar.

D.1- Húsnæðismarkaður

Inngangur

- Á fjölmörgum vefsíðum bjóða eigendur ferðamönnum að gista í íbúðum sínum. Airbnb er einna stærst hérlendis.
- Á vefsíðunum er mikið framboð af mismunandi gistimöguleikum. Mest er framboð af íbúðarhúsnæði en einnig t.d. sumarbústöðum og herbergi gistiheimila.
- Vísi fyrir húsnæðismarkaðinn er ætlað að leggja mat á hlutfall þeirra íbúða sem boðnar eru fram í fleiri en 90 daga á ári af heildarfjölda íbúða á húsnæðismarkaði.
- Gera má ráð fyrir að þær íbúðir sem hér er litið til væru annars á almennum húsnæðismarkaði.
- Ekki er litið sérstaklega til rekstrarleyfa íbúða sem leigðar eru út lengur en 90 daga.

D.1 – Húsnæðismarkaður

Núverandi ástand

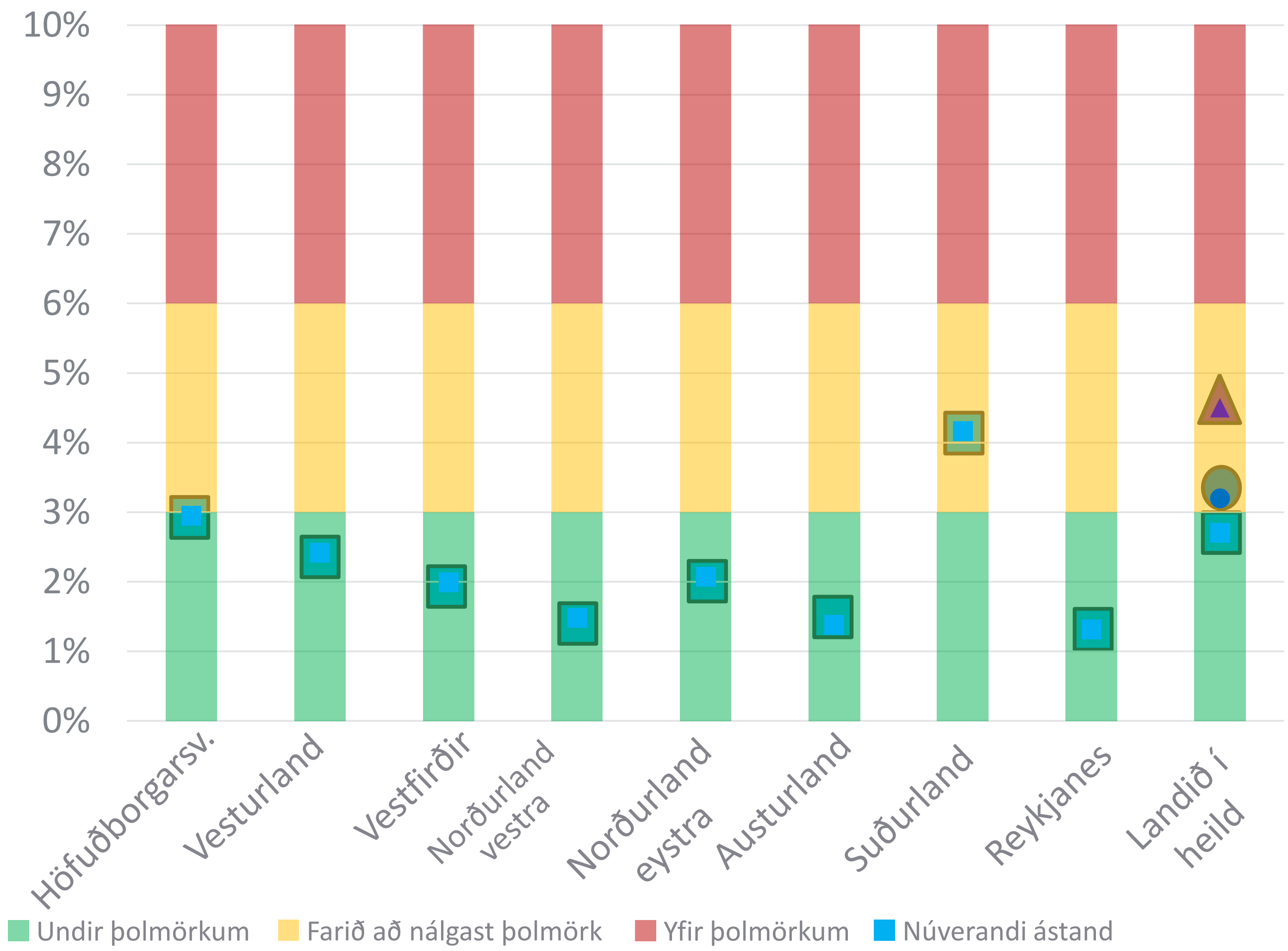

Túlkun

- Ekki hafa farið fram rannsóknir hérlendis á viðhorfi íbúa til gistingar í íbúðarhúsnæði.
- Litið til tveggja sveitarfélaga sem stemmt hafa stigu við notkun íbúðarhúsnæðis sem gistimöguleika. Hlutdeildin í þessum tveimur sveitarfélögum er metin milli 6 -7% og þolmörk eru því sett við 6%.
- Hlutfall er hæst á Suðurlandi þar sem það er 4,2% og 3,0% á höfuðborgarsvæðinu.
- Í sviðsmyndum er gert ráð fyrir að fjöldi íbúða aukist í samræmi við fjölda íbúa.
- Líklegt að notkun ferðamanna á gistingu í íbúðarhúsnæði ráðist af m.a. framboði og verðlagningu á öðrum gistimöguleikum og því umhverfi sem hið opinbera setur. Hér hefur ekki verið tekið tillit til neinna slíkra þátta

D.1 – Húsnæðismarkaður

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

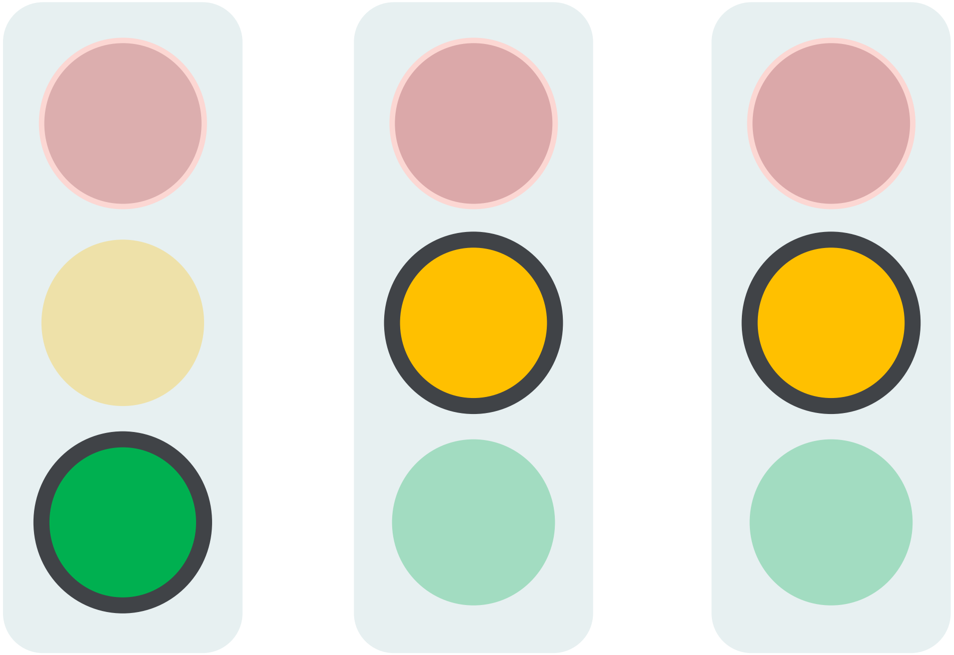

Núverandi　　2% vöxtur　　5% vöxtur

Túlkun

- Fyrir núverandi stöðu er það metið sem svo að ástandið sé undir þolmörkum.
- 2% fjölgun ferðamanna á ári mun leiða til þess að ástandið væri farið að nálgast þolmörk og enn frekar með 5% vexti.
- Fyrir sviðsmyndirnar hefur verið gert ráð fyrir því að fjöldi íbúða á húsnæðismarkaði aukist í samræmi við mannfjöldaspá Hagstofu, eða um um 0,6% að meðaltali á ári til ársins 2030.
- Eins og fyrr segir er ekki litið til þeirra fjölmörgu þátta sem geta haft áhrif á framboð og eftirspurn eftir gistingu í íbúðarhúsnæði.

D.2- Vinnumarkaður

Inngangur

- Mikil fjölgun starfa innan ferðþjónustu hefur átt sér stað undanfarin ár samhliða vexti greinarinnar.
- Vísunum í þessum kafla er ætla að varpa ljósi á vinnuaflið í ferðaþjónustunni og samsetningu þess miðað við aldur, kyn og þjóðerni.
- Að auki er vísir sem mælir með beinum hætti fjölda brautskráninga úr námi sem tengist einna helst ferðaþjónustu.
- Gögn um vinnuafl í ferðaþjónustu eru fremur takmörkuð, sérstaklega hvað varðar aldur þeirra sem vinna í greininni. Takmarkaðar ályktanir er þar af leiðandi hægt að draga.
- Erlendum launþegum sem starfa í ferðaþjónustu hefur fjölgað á undanförnum árum.
- Þolmörk eru ekki sett fyrir vísa á vinnumarkaði.

D.2- Vinnumarkaður

Inngangur

- Í gögnum Hagstofu kemur fram fjöldi innflytjenda skv. staðgreiðsluskrá og hefur hann aukist úr tæplega 3.000 árið 2008 í nærri 9.000 árið 2017.
- Hlutdeildin í ferðaþjónustu var um 15% fyrir karla og um 18% fyrir konur árið 2008 en var orðin 26% fyrir karla og 28% fyrir konur árið 2017. Samandregið var hlutdeild innflytjenda 27%.
- Í samanburði OECD frá 2015 kemur fram að hlutdeild erlends vinnuafls er um 4 prósentum lægra í ferðaþjónustu hérlendis en að meðaltali í OECD löndunum.
- Kynjahlutallið hefur verið jafnara í ferðaþjónustu samanborið við vinnumarkað í heild.

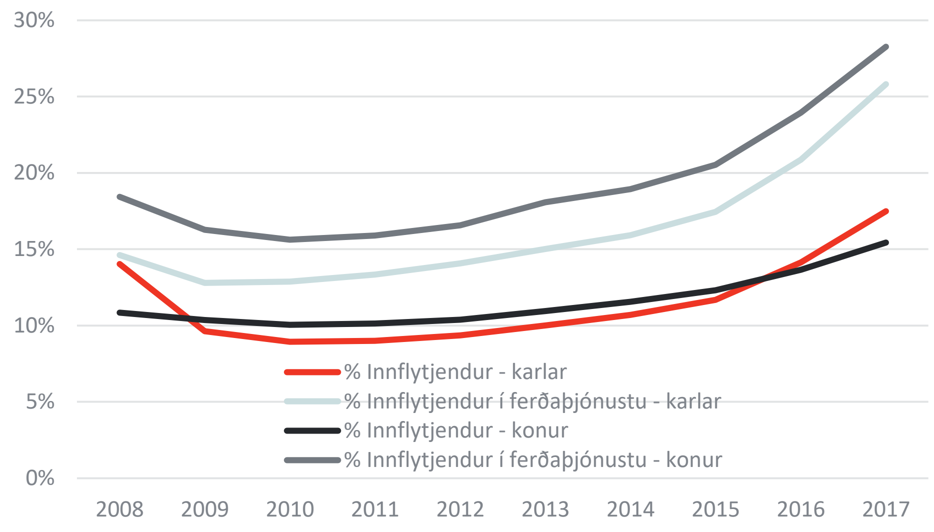

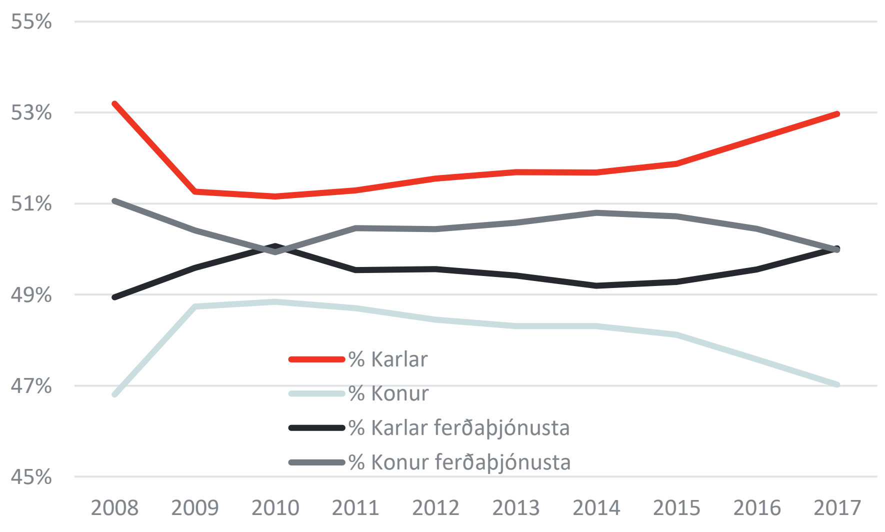

D.2- Vinnumarkaður

Inngangur

- Vinnuafl í ferðaþjónustu er yngra að meðaltali samanborið við vinnumarkað í heild.
- Mikil aukning hefur verið í brautskráningum tengdum ferðum, ferðamennsku og afþreyingu en svipaður fjöldi í greinum tengdum hótelum, veitingahúsum og –þjónustu.
- Hæfnissetur ferðaþjónustunnar hefur verið komið á fót og er ætlað að meðal annars auka hæfni starfsfólks og gæði innan greinarinnar.
- Í væntanlegri könnun Ferðamálastofu meðal starfsfólks í ferðaþjónustu er meðal annars spurt hvort starfsmenn séu líklegir til að starfa áfram innan ferðaþjónustu (e. turnover intention).

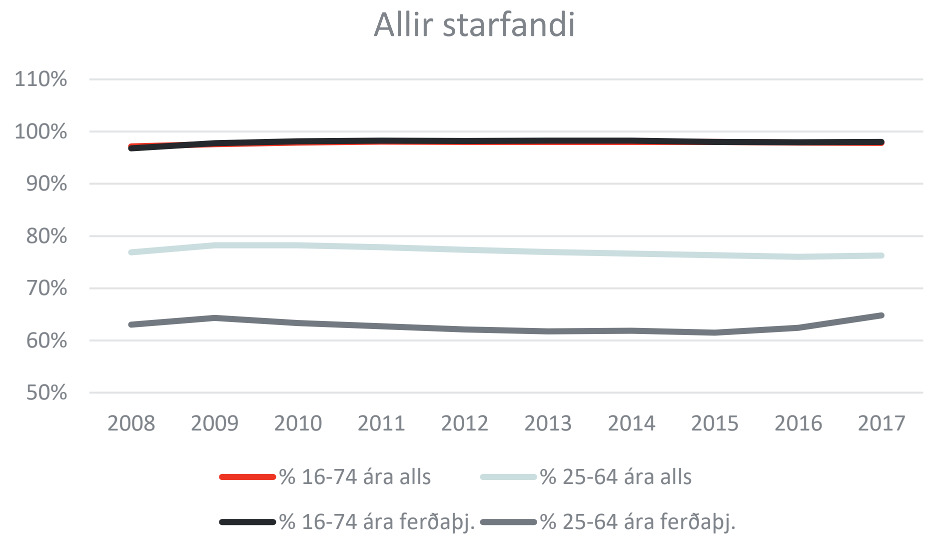

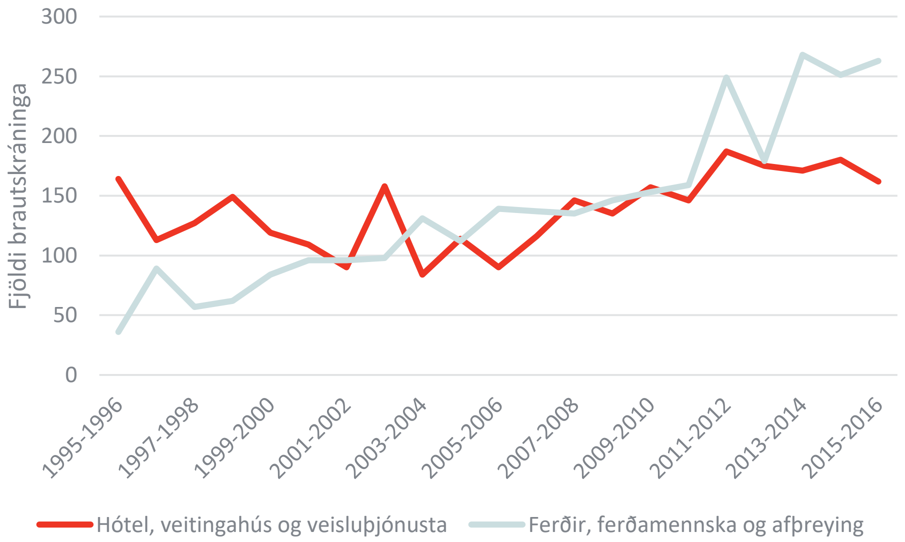

D.2- Vinnumarkaður

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

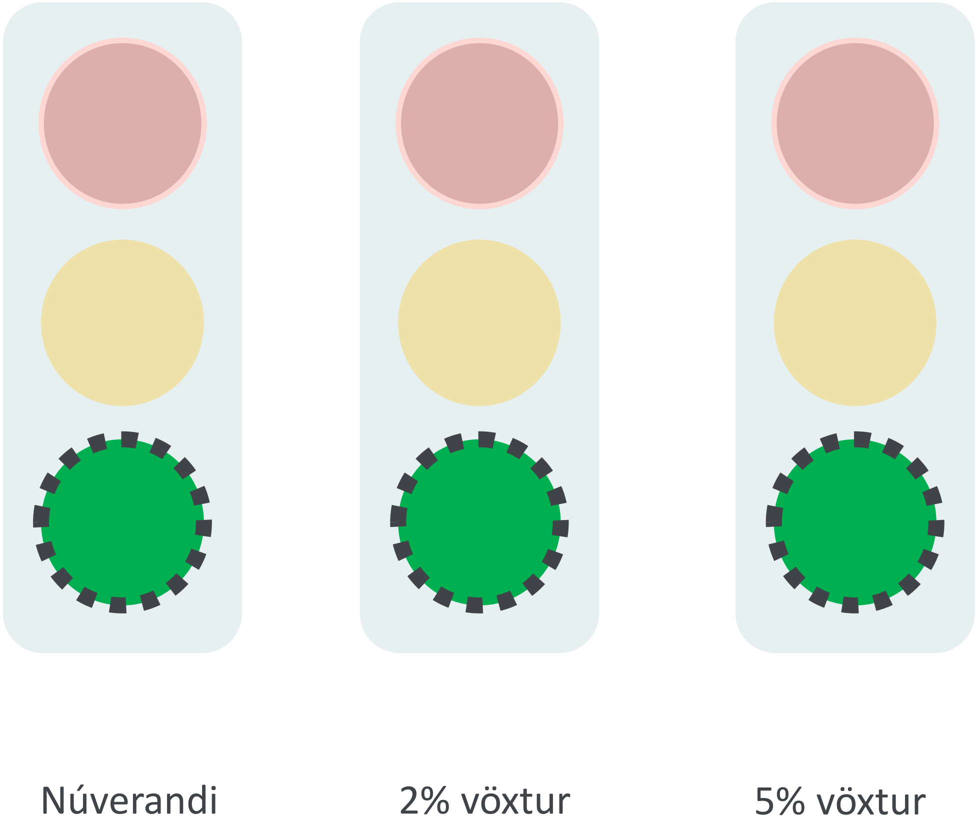

Túlkun, tímarammi og kostnaður

- Ekki er unnt að meta hvernig samsetning vinnuafls mun þróast miðað við aldur og kyn ef fjöldi ferðamanna eykst um 2% eða 5%.
- Á undanförnum árum hefur vinnuafl í ferðaþjónustu verið nokkru yngra en almennt gerist á vinnumarkaði og gera má ráð fyrir að svo verði áfram. Kynjahlutföll hafa verið jöfn og búast má við slíkri þróun áfram.
- Miðað við 2% vöxt getur fjöldi starfsfólks verið um 11 þúsund og miðað við 5% vöxt um 15 þúsund.
- Aukning í fjölda innflytjenda sem starfa í greininni er því um 3 til 6 þúsund eftir því hvort miðað er við 2% eða 5% fjölgun ferðamanna.
- Slík aukning í mannfjölda mun ein og sér hafa áhrif á fjölmarga innviði og samfélagslega þætti eins og húsnæðismarkað.

D.3 – Áhrif á ferðamenn

Inngangur

- Tilgangurinn er að meta jákvæð og neikvæð viðhorf erlendra ferðamanna á Íslandi.
- Viðhorf er metið út frá landamærakönnun Ferðamálastofu og netkönnun sem send er á farþega sem fara um völlinn.
- Þolmörkin eru byggð á áliti sérfræðinga og alþjóðlegum samanburði.

D.3 – Áhrif á ferðamenn

Núverandi ástand

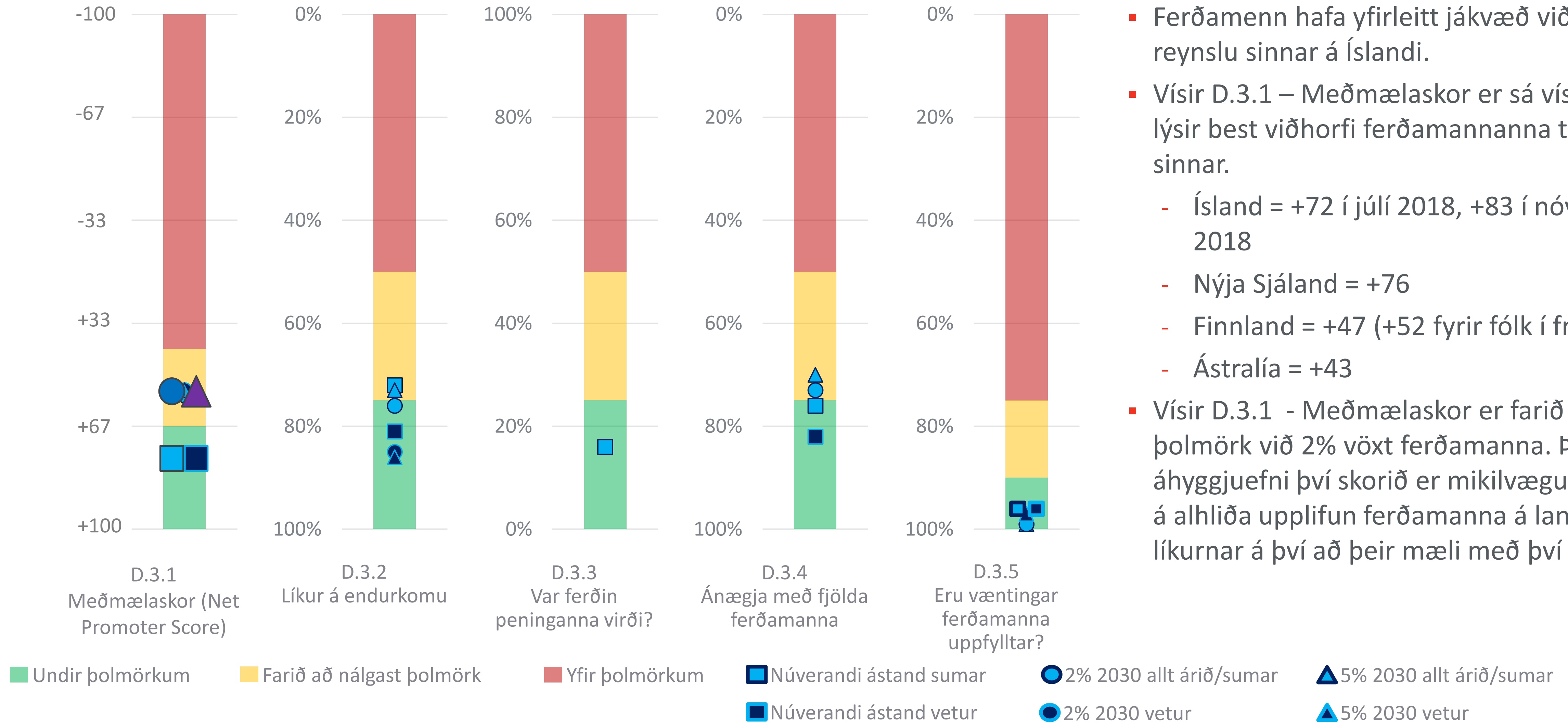

Túlkun

- Ferðamenn hafa yfirleitt jákvæð viðhorf til reynslu sinnar á Íslandi.
- Vísir D.3.1 – Meðmælaskor er sá vísanna sem lýsir best viðhorfi ferðamannanna til upplifunar sinnar.
  - Ísland = +72 í júlí 2018, +83 í nóvember 2018
  - Nýja Sjáland = +76
  - Finnland = +47 (+52 fyrir fólk í fríi)
  - Ástralía = +43
- Vísir D.3.1 - Meðmælaskor er farið að nálgast þolmörk við 2% vöxt ferðamanna. Þetta er áhyggjuefni því skorið er mikilvægur mælikvarði á alhliða upplifun ferðamanna á landinu og líkurnar á því að þeir mæli með því við aðra.

D.3 – Áhrif á ferðamenn

Núverandi ástand

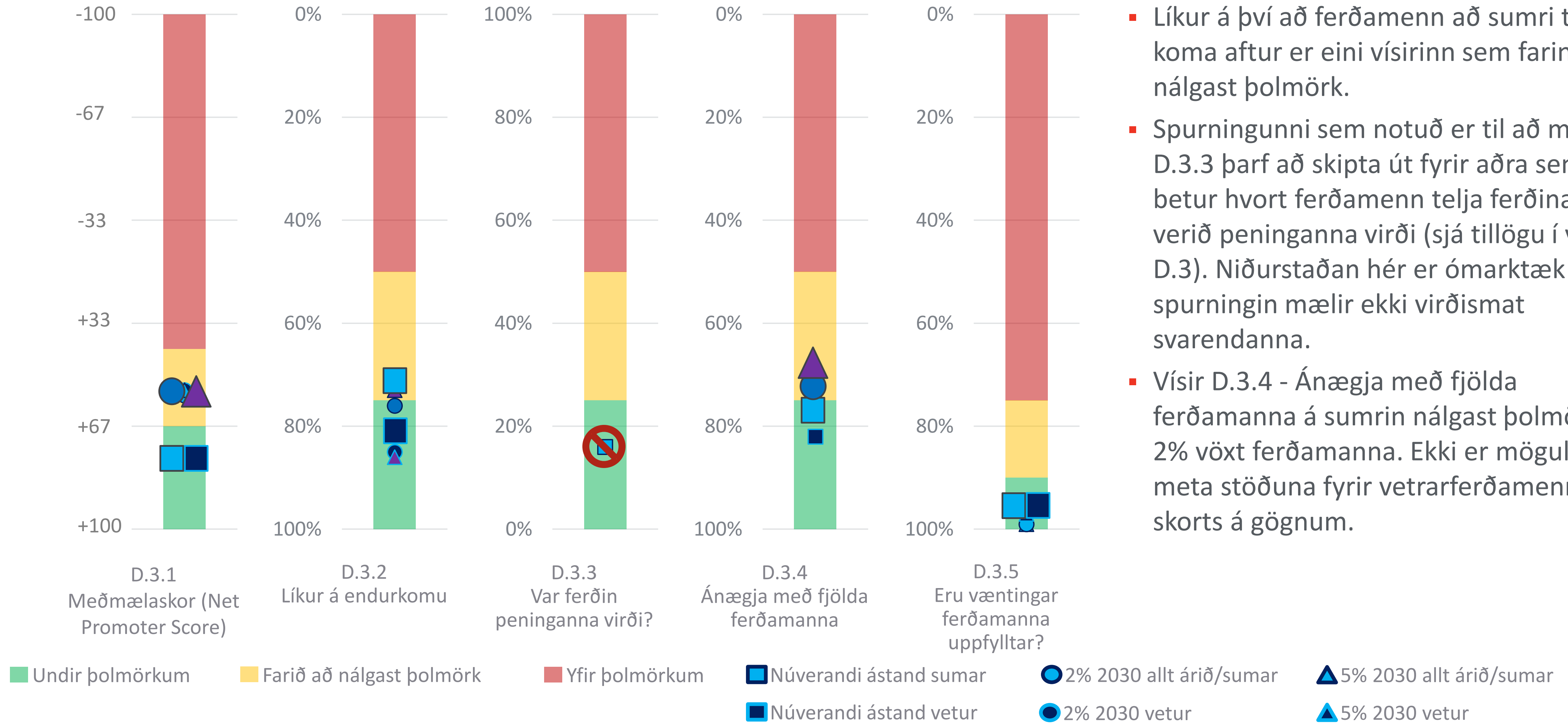

Túlkun

- Líkur á því að ferðamenn að sumri til vilji koma aftur er eini vísirinn sem farinn er að nálgast þolmörk.
- Spurningunni sem notuð er til að mæla vísi D.3.3 þarf að skipta út fyrir aðra sem mælir betur hvort ferðamenn telja ferðina hafa verið peninganna virði (sjá tillögu í viðauka D.3). Niðurstaðan hér er ómarktæk því spurningin mælir ekki virðismat svarendanna.
- Vísir D.3.4 - Ánægja með fjölda ferðamanna á sumrin nálgast þolmörk við 2% vöxt ferðamanna. Ekki er mögulegt að meta stöðuna fyrir vetrarferðamenn vegna skorts á gögnum.

D.3 – Áhrif á ferðamenn

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

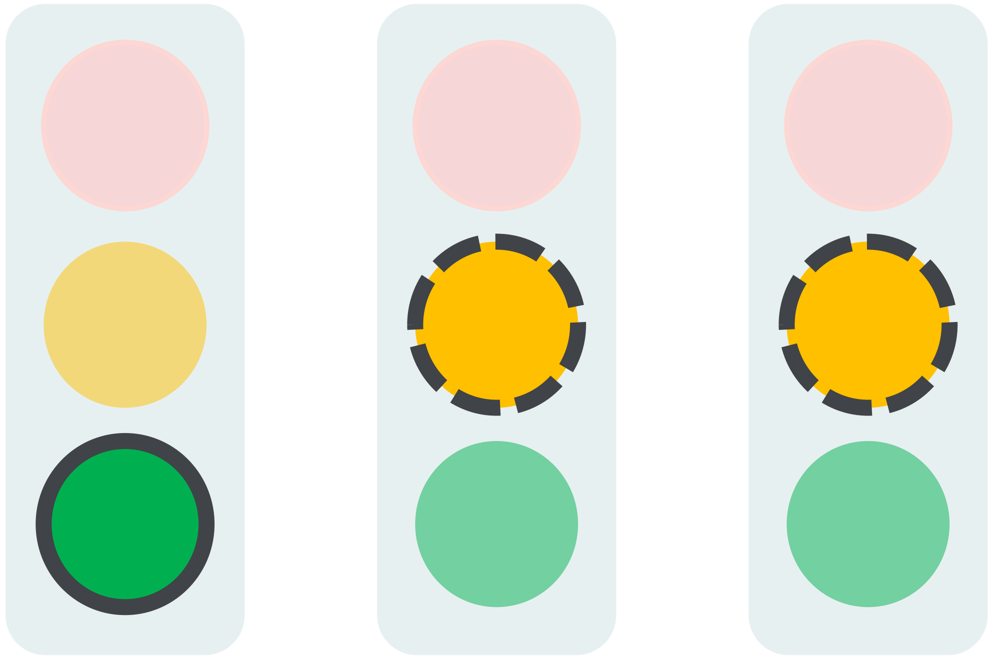

Túlkun

- Ferðamenn hafa yfirleitt jákvæð viðhorf til reynslu sinnar á Íslandi.
- Almennt er gert ráð fyrir að viðhorf erlendra ferðamanna á Íslandi verði neikvæðara eftir því sem þeim fjölgar.
- Sérlega varhugavert er að við báðar sviðsmyndirnar, 2% og 5% vöxt, fer vísir D.3.1 - Meðmælaskor að nálgast þolmörk.
- Við 5% vaxtarspá nálgast fleiri vísar þolmörk, sem leiðir til verra heildarmats fyrir þá sviðsmynd miðað við 2% vaxtarspána.
- Ekkert mat er hægt að leggja á hvort ferðamenn muni telja ferðina peninganna virði í sviðsmyndunum vegna skorts á viðunandi gögnum.

D.4 – Áhrif á íbúa

Inngangur

- Tilgangurinn er að meta jákvæð og neikvæð viðhorf íbúa til ferðaþjónustu.
- Viðhorfsspurningar voru teknar úr eftirfarandi könnunum:
  - Rannsókarmiðstöð ferðamála (RMF) 2018. Því meiri samskipti - því meiri jákvæðni. Viðhorf Íslendinga til ferðamanna og ferðaþjónustu 2017.
  - Rannsóknamiðstöð ferðamála 2015. Viðhorf Íslendinga til ferðafólks og ferðaþjónustu. Greining könnunar meðal Íslendinga í október 2014. Unnið fyrir Ferðamálastofu.
- Þolmörkin eru byggð á áliti sérfræðinga og alþjóðlegum samanburði.

D.4 – Áhrif á íbúa

Núverandi ástand

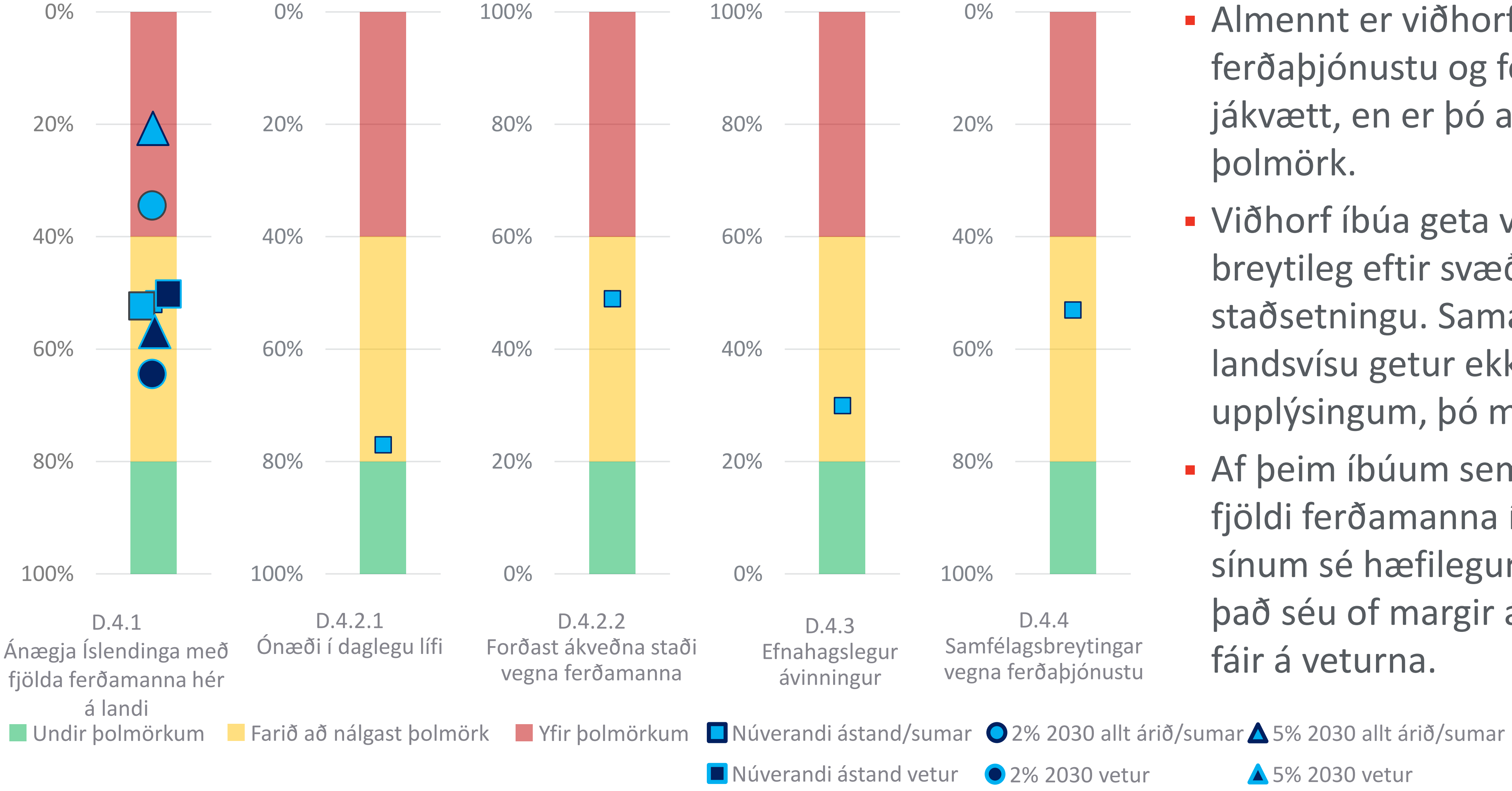

Túlkun

- Almennt er viðhorf íbúa gagnvart ferðaþjónustu og ferðamönnum jákvætt, en er þó að nálgast þolmörk.
- Viðhorf íbúa geta verið mjög breytileg eftir svæðum og staðsetningu. Samantekt á landsvísu getur ekki tekið á slíkum upplýsingum, þó mikilvægar séu.
- Af þeim íbúum sem ekki telja að fjöldi ferðamanna í heimabæ sínum sé hæfilegur, telja flestir að það séu of margir á sumrin og of fáir á veturna.

D.4 – Áhrif á íbúa

Núverandi ástand

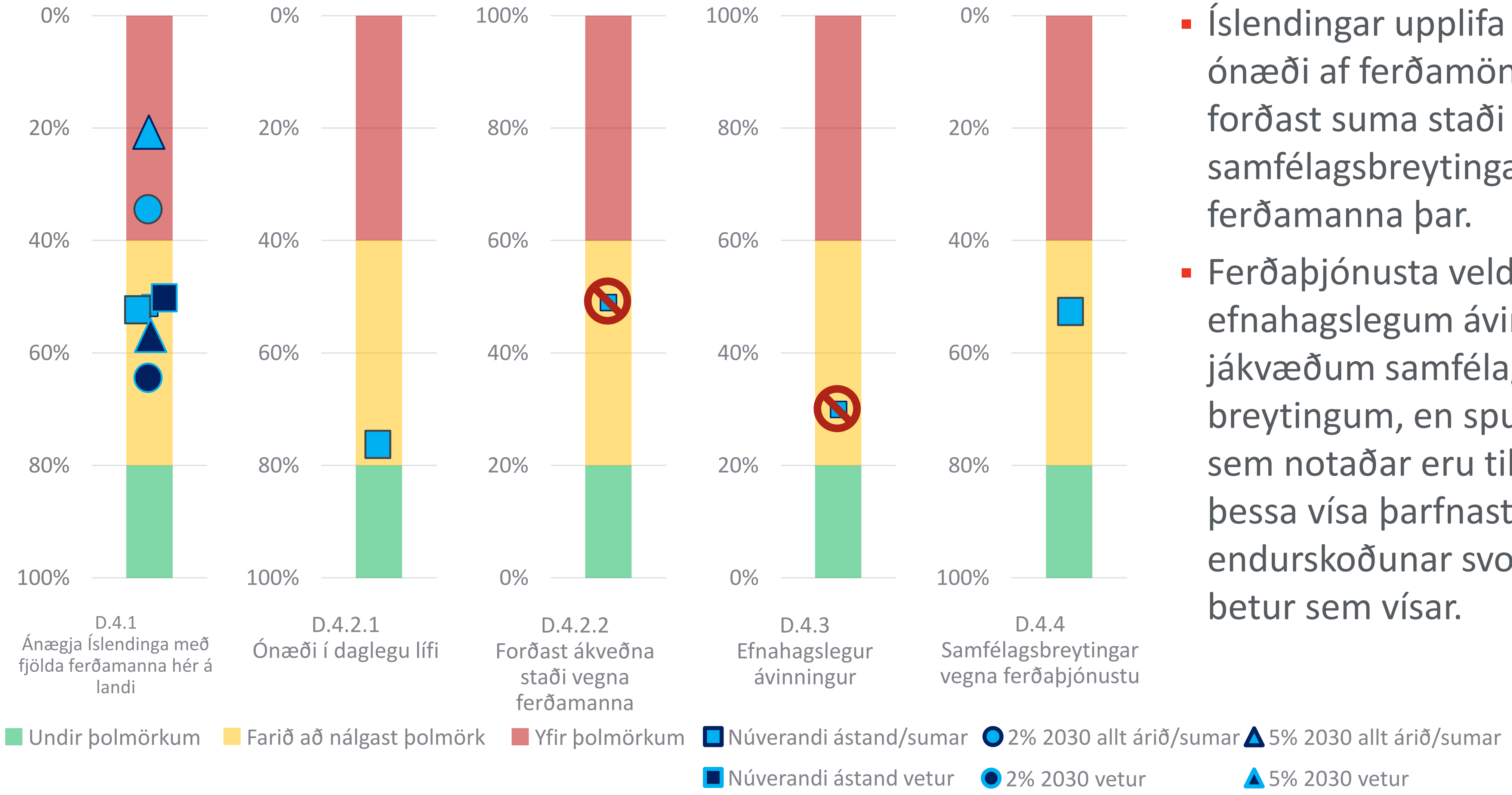

Túlkun

- Íslendingar upplifa eitthvert ónæði af ferðamönnum og forðast suma staði á landinu, og samfélagsbreytingar, vegna fjölda ferðamanna þar.
- Ferðaþjónusta veldur bæði efnahagslegum ávinningi og jákvæðum samfélagslegum breytingum, en spurningarnar sem notaðar eru til að mæla þessa vísa þarfnast endurskoðunar svo þær nýtist betur sem vísar.

D.4 – Áhrif á íbúa

Samanburður á núverandi ástandi og sviðsmyndum

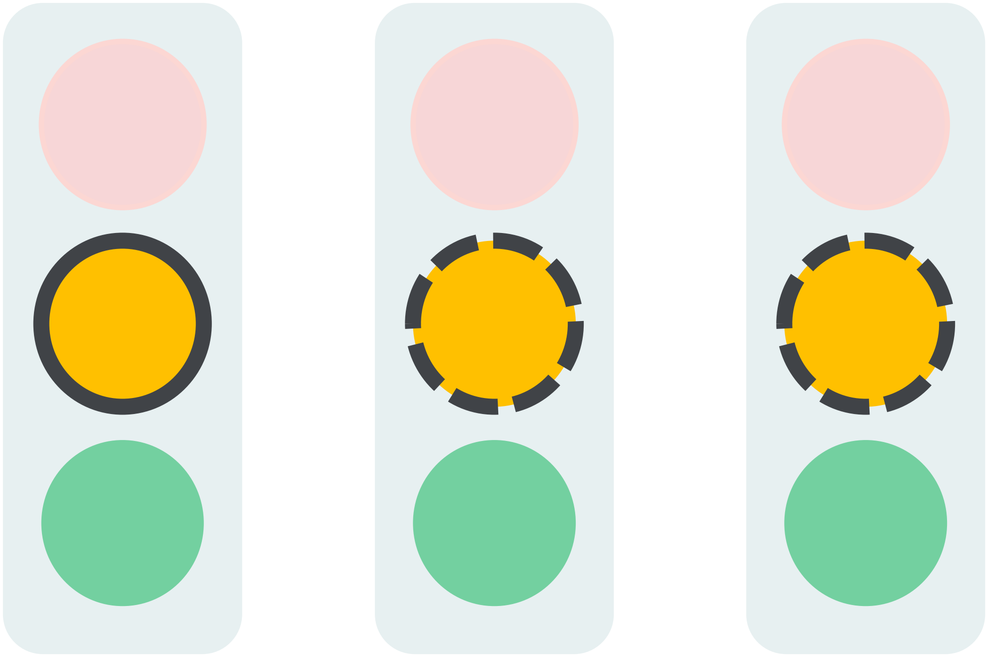

Núverandi | 2% vöxtur | 5% vöxtur

Túlkun

- Almennt er viðhorf íbúa gagnvart ferðaþjónustu og ferðamönnum jákvætt, en er þó að nálgast þolmörk.
- Almennt er gert ráð fyrir að viðhorf íbúa til ferðaþjónustu verði neikvæðara eftir því sem ferðamönnum til Íslands fjölgar.
  - Líkleg undantekning er ánægja með fjölgun ferðamanna í heimabæjum svarenda á veturna.
- Þessar áætlanir eru byggðar á takmörkuðum gögnum. Koma þarf á reglulegri gagnaöflun um viðhorf íbúa.

ATVINNUVEGA OG
NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA

TRC RTS

NIÐURSTÖÐUR

Sviðsmyndir

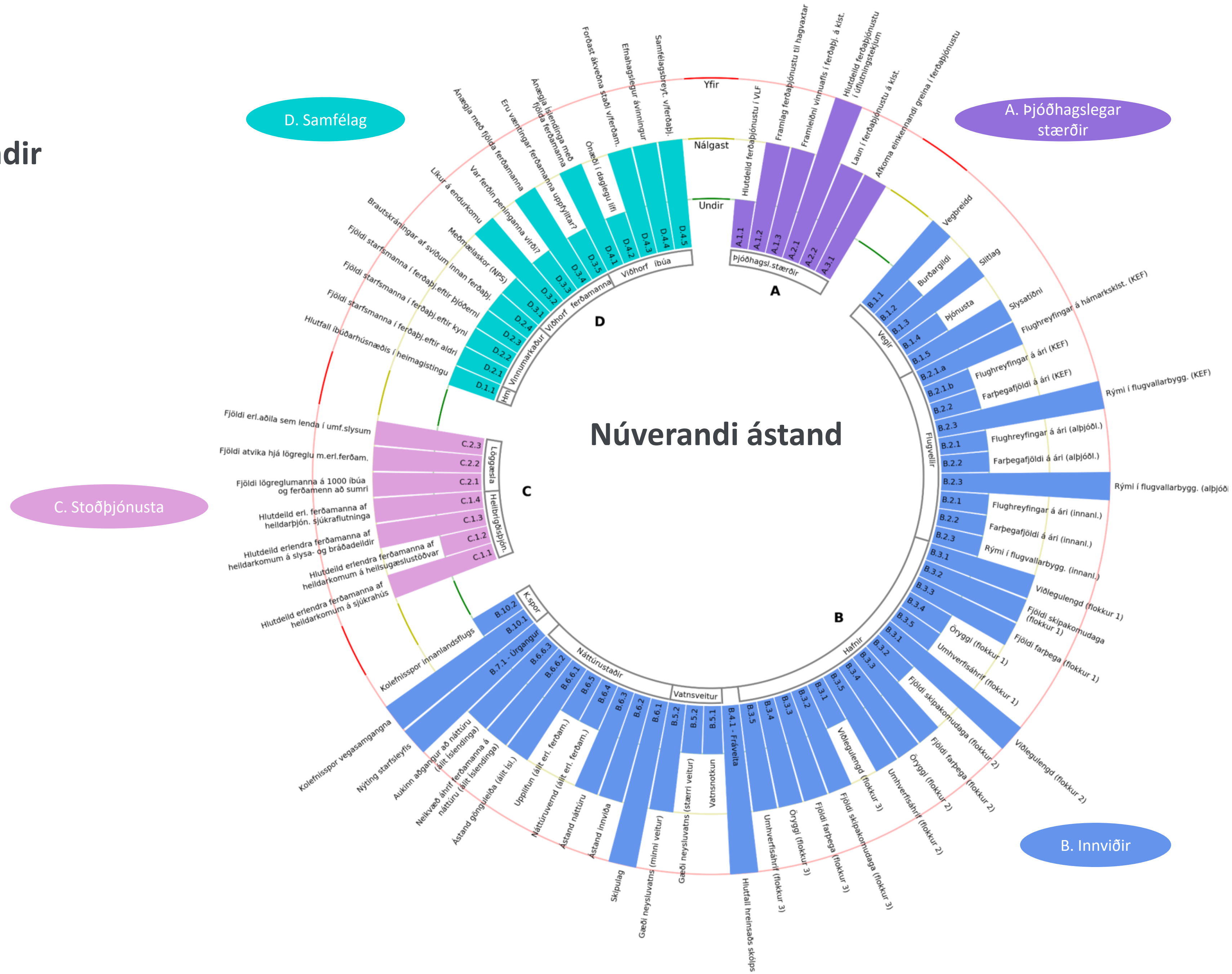

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

EFLA
TRC RTS

Sviðsmyndir

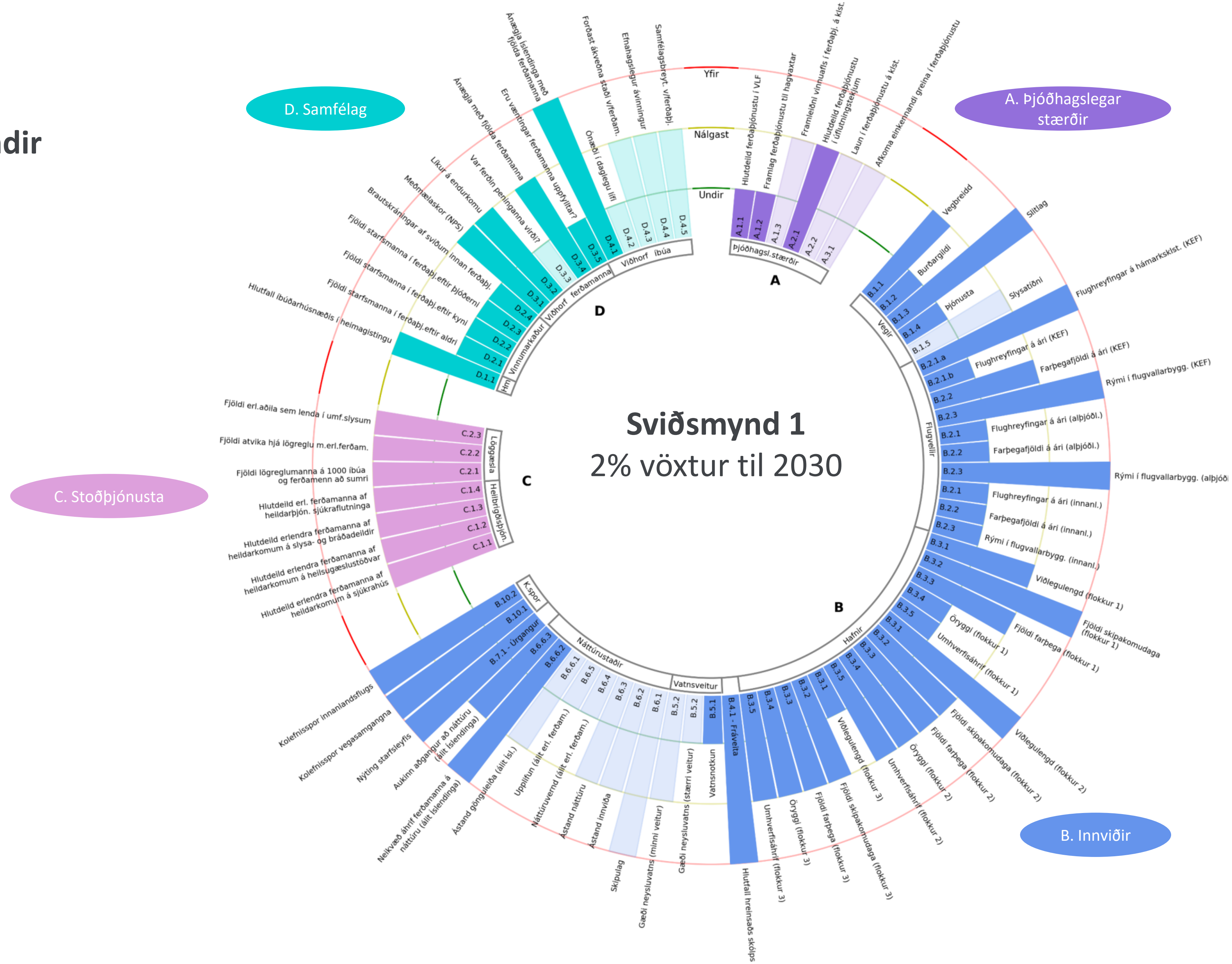

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

Sviðsmyndir

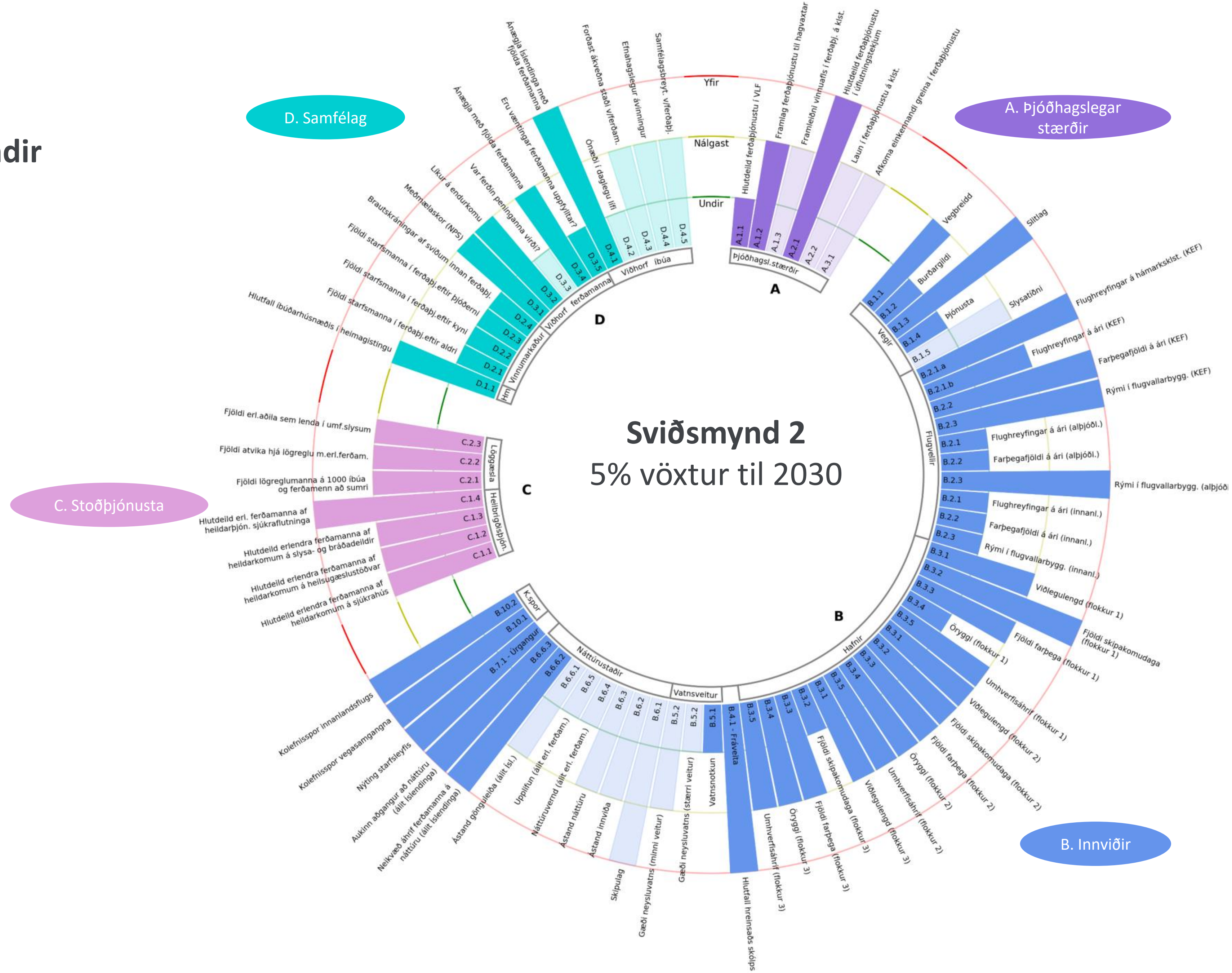

ATVINNUVEGA OG NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

Fótspor ferðamannsins á innviði, samfélag, efnahag og umhverfi

- **Þjóðhagslegar stærðir** (6 vísar)
- **Innviðir**
  - Vegir (5 vísar)
  - Flugvellir (9 vísar)
  - Hafnir (15 vísar)
  - Fráveitur (1 vísir)
  - Vatnsveitur (3 vísar)
  - Náttúrustaðir (8 vísar)
  - Úrgangur (1 vísir)
  - Kolefnisspor (2 vísar)
- **Stoðþjónusta**
  - Heilbrigðisgæsla (4 vísar)
  - Löggæsla (3 vísar)
- **Samfélag**
  - Húsnæðismarkaður (1 vísir)
  - Vinnumarkaður (4 vísar)
  - Viðhorf ferðamanna (5 vísar)
  - Viðhorf heimamanna (5 vísar)

Samantekt á niðurstöðum

Fótspor ferðamannsins á innviði, samfélag, efnahag og umhverfi

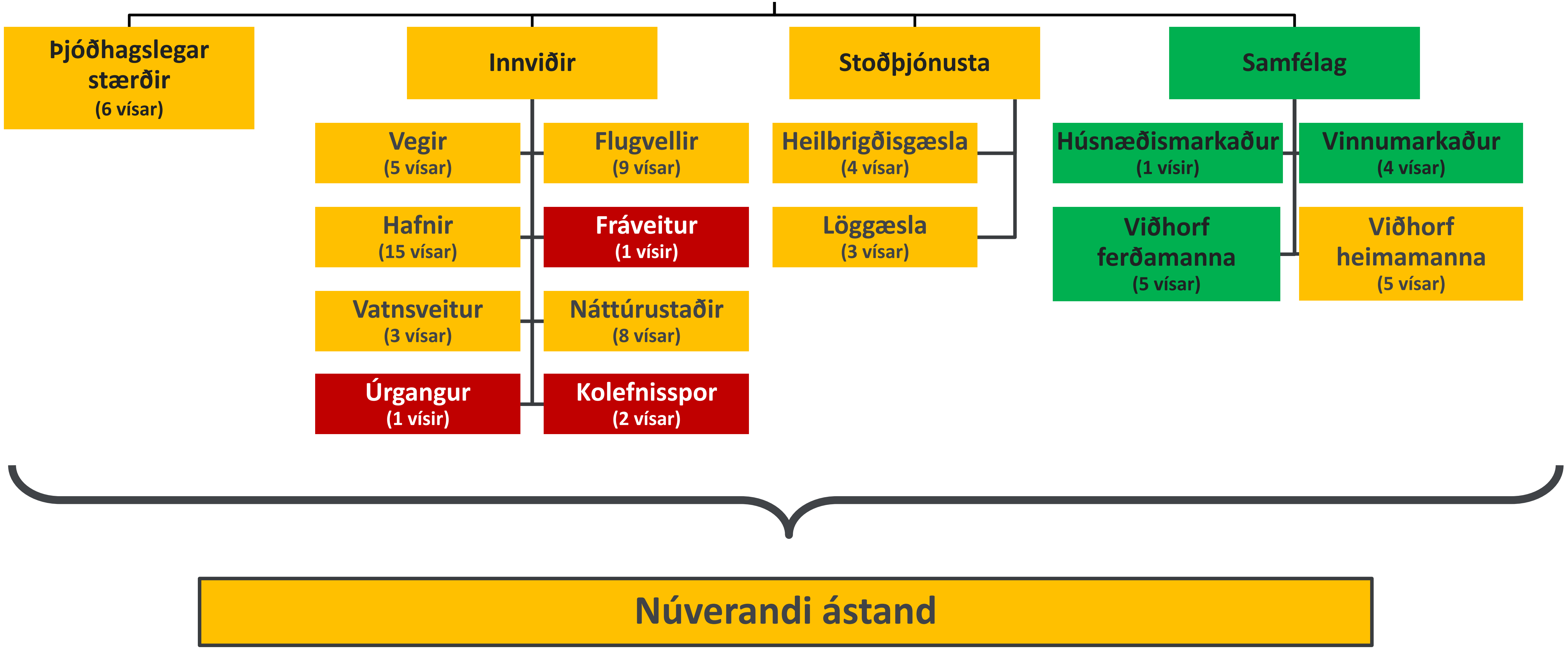

Fótspor ferðamannsins á innviði, samfélag, efnahag og umhverfi

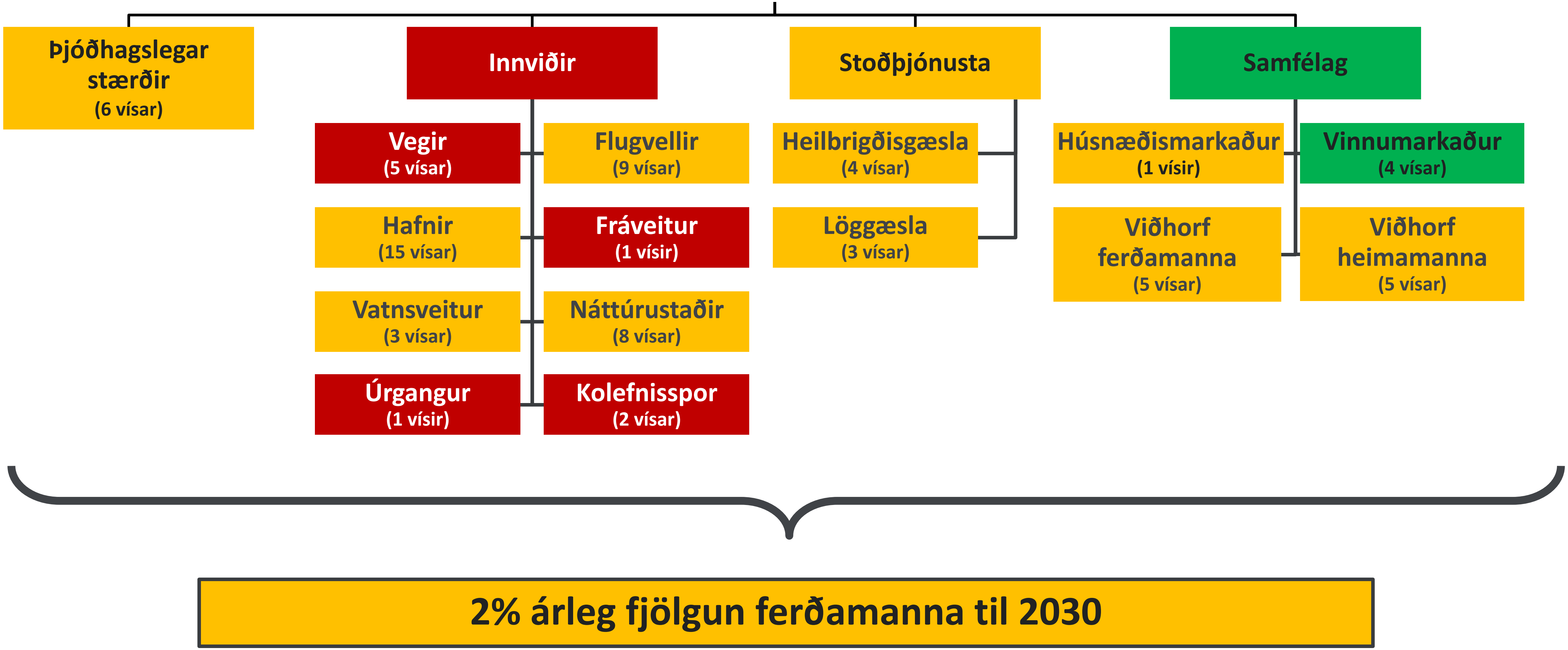

Fótspor ferðamannsins á innviði, samfélag, efnahag og umhverfi

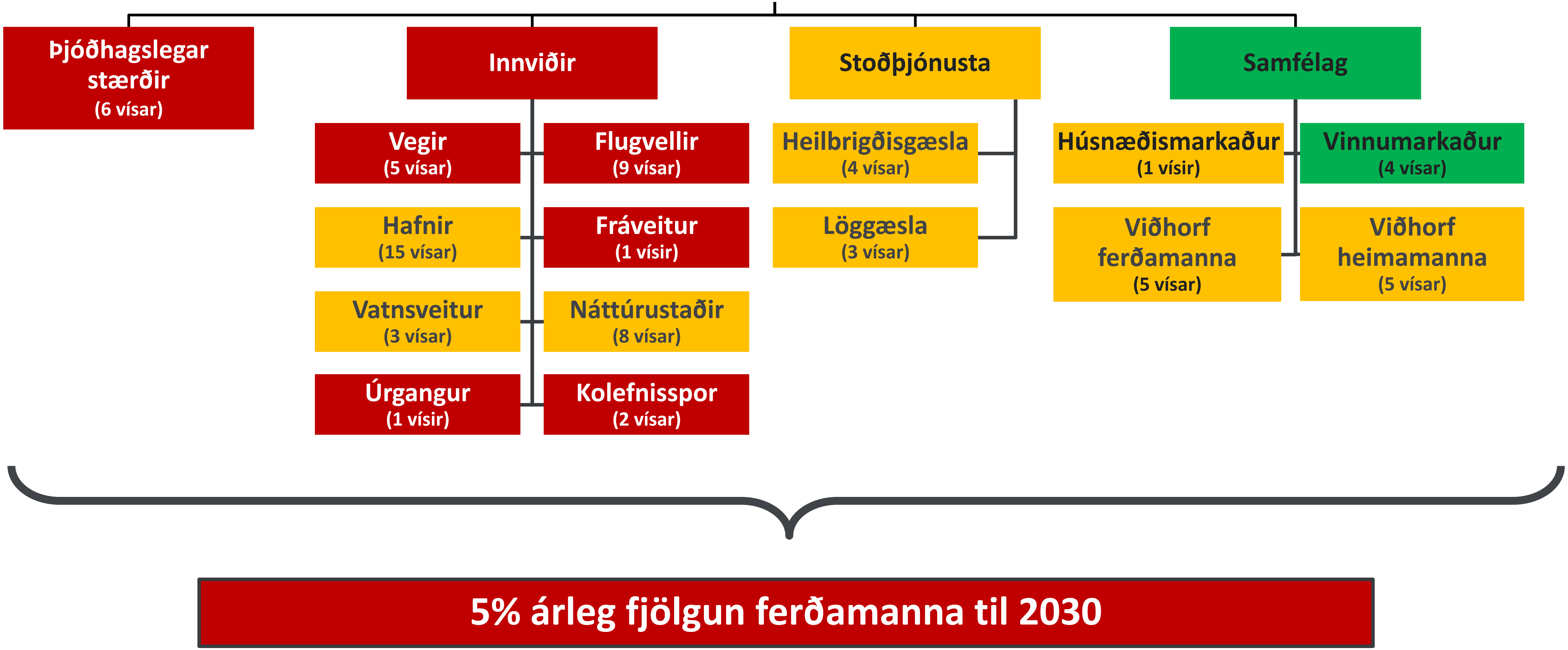

Ástand sjálfbærnistoða
Umhverfi – Samfélag - Efnahagur

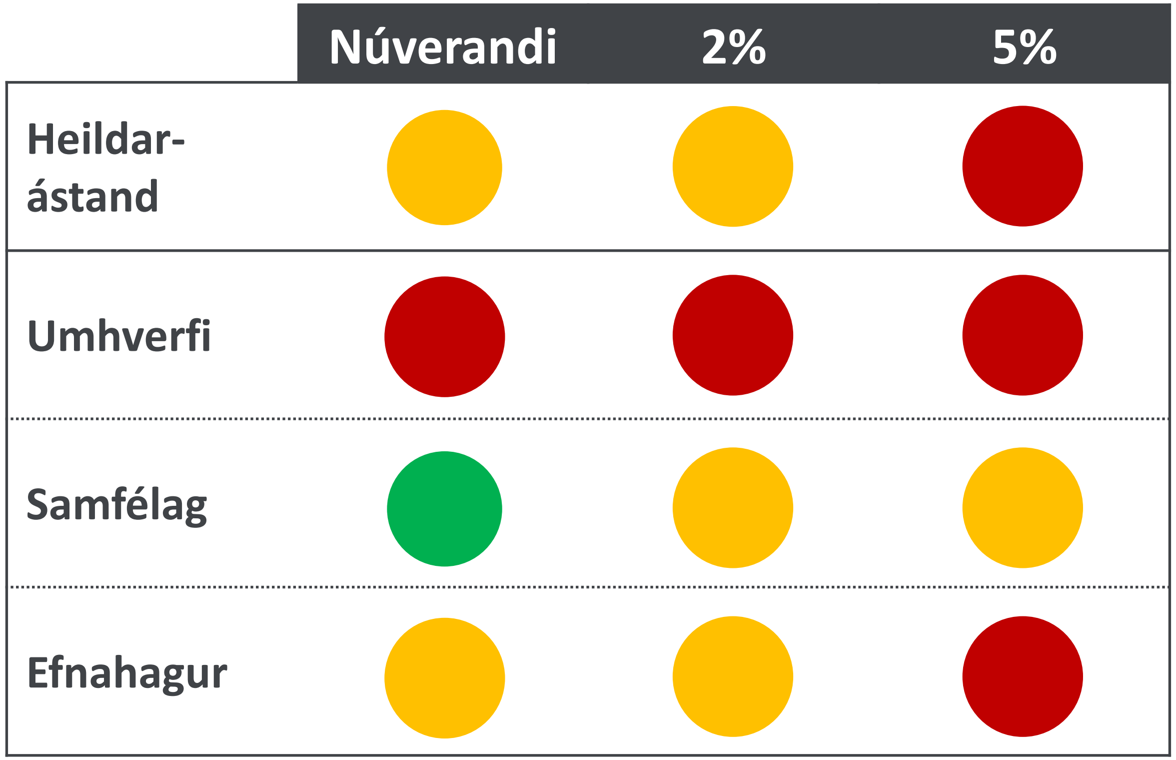

ATVINNUVEGA OG
NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

Samantekt

Flokkur - nafn		Ástand			Kostnaður (milljarðar) til 2030			Tímarammi (hreyfanleiki)		
		Núverandi	2%	5%	Núverandi	2%	5%	0-1 ár	1-3 ár	3 > ár
Þjóðhagslegar stærðir	Þjóðhagslegar stærðir				Á ekki við					
Innviðir	Vegir				70	100	110			✓
	Flugvellir: KEF									
	Flugvellir: Alþjóða				9	9	9			✓
	Flugvellir: Innanlands									
	Hafnir: Flokkur 1									
	Hafnir: Flokkur 2				2	2	7			✓
	Hafnir: Flokkur 3									
	Fráveitur				8	10	11			✓
	Vatnsveitur				8	8	8			✓
	Náttúrustaðir				35	45	64			
	Úrgangur				17	18	19			✓
	Kolefnisspor ferðamanna				Ekki metið					
Stoðþjónusta	Heilbrigðisþjónusta				Ekki metið					
	Löggæsla				Ekki metið					
Samfélag	Húsnæðismarkaður				Ekki metið					
	Vinnumarkaður				Ekki metið					
	Viðhorf ferðamanna				Ekki metið					
	Viðhorf íbúa				Ekki metið					

Kostnaður og aðgerðatími innviða

Núverandi ástand

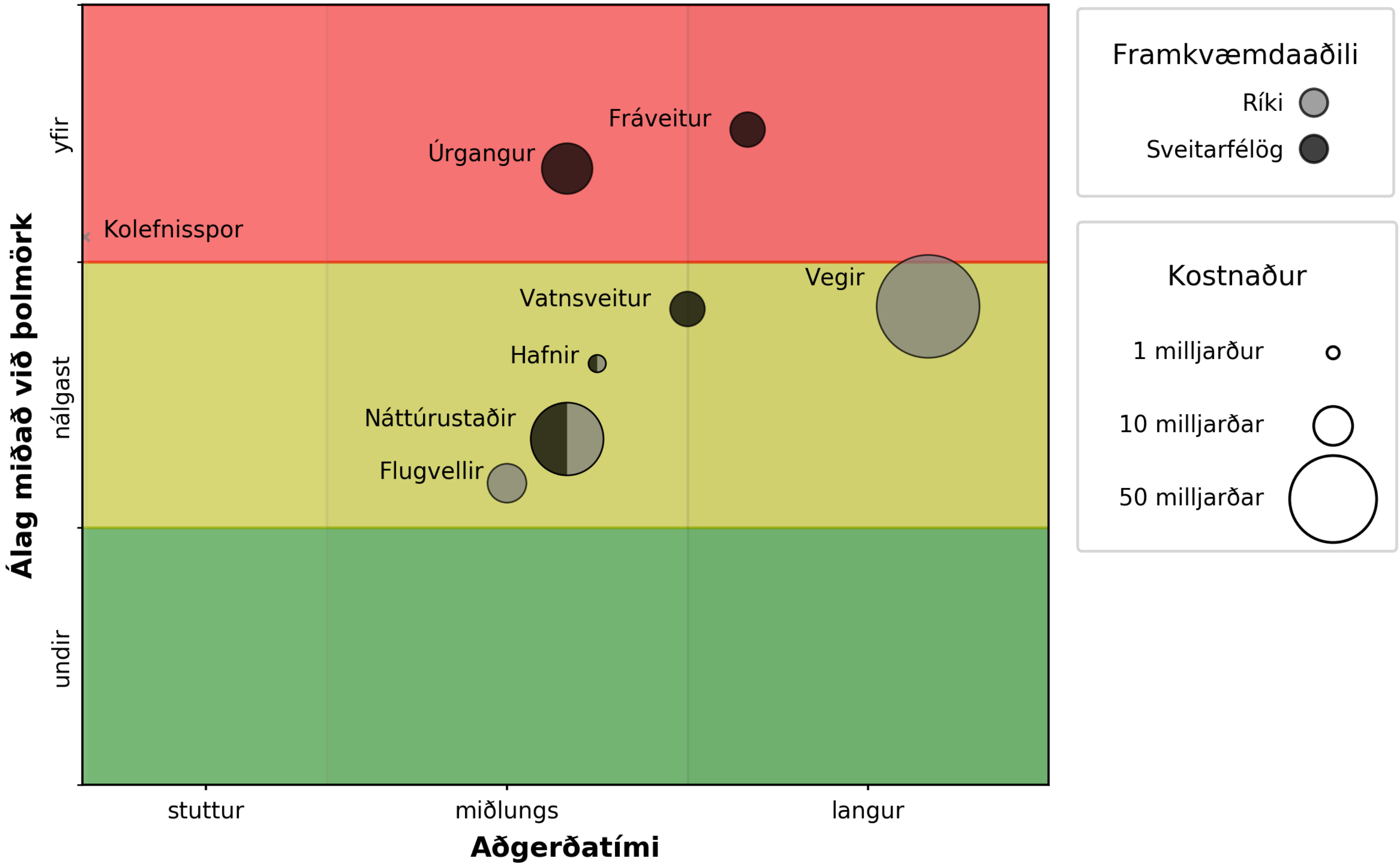

EFLA

Kostnaður og aðgerðatími innviða

2% vöxtur til 2030

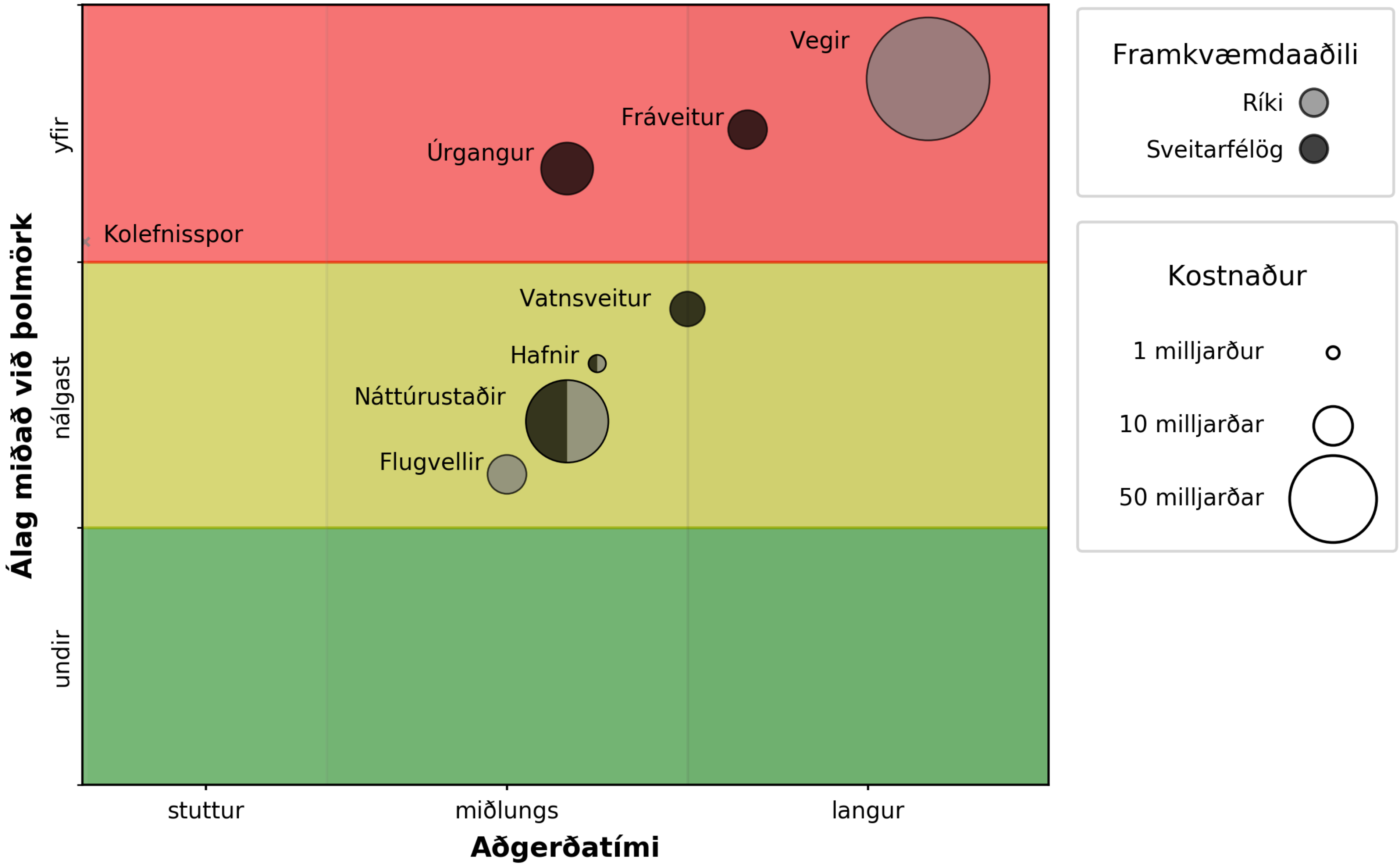

Kostnaður og aðgerðatími innviða

5% vöxtur til 2030

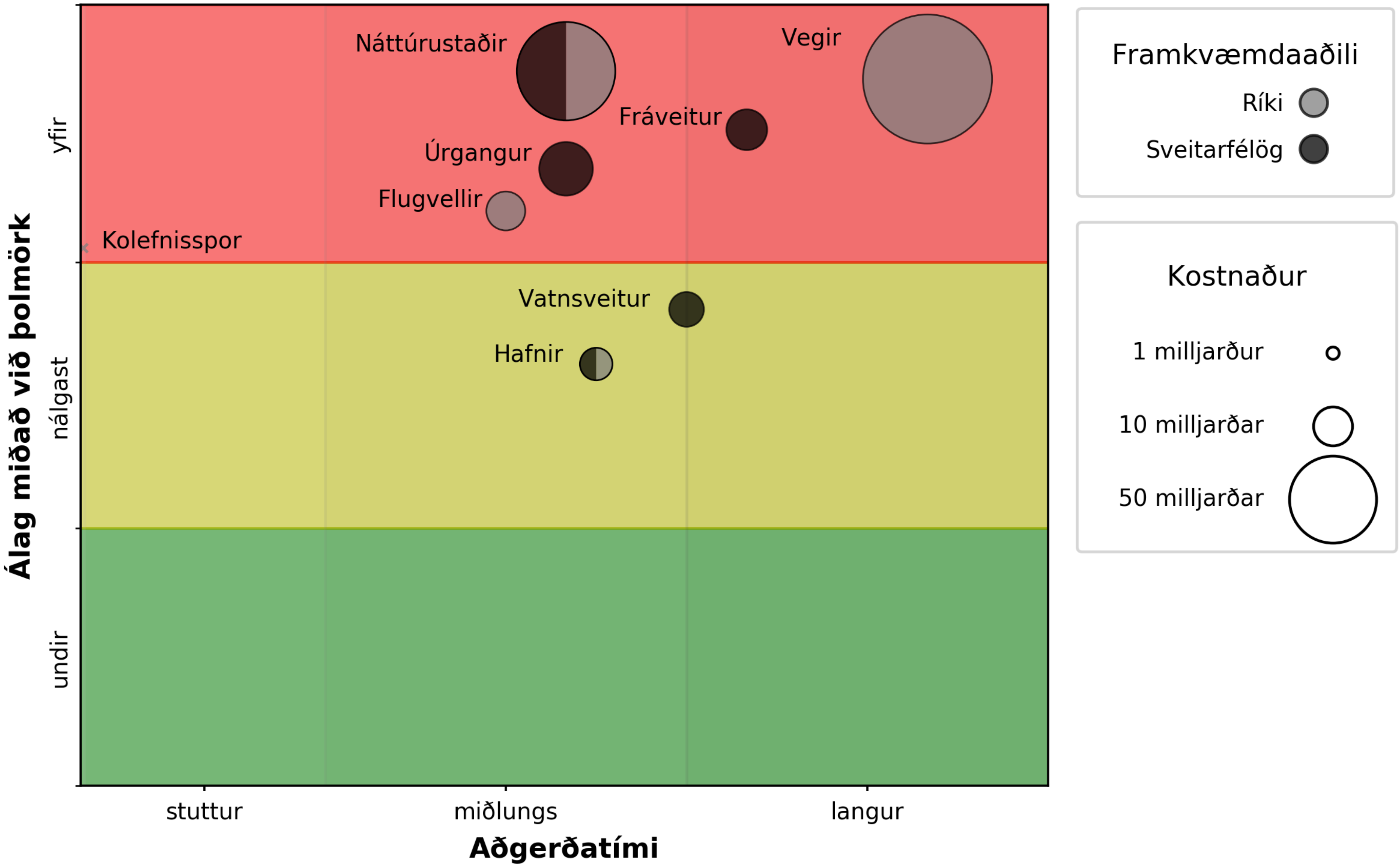

EFLA

TRC RTS

Takk fyrir áheyrnina

ATVINNUVEGA OG
NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Stjórnstöð ferðamála

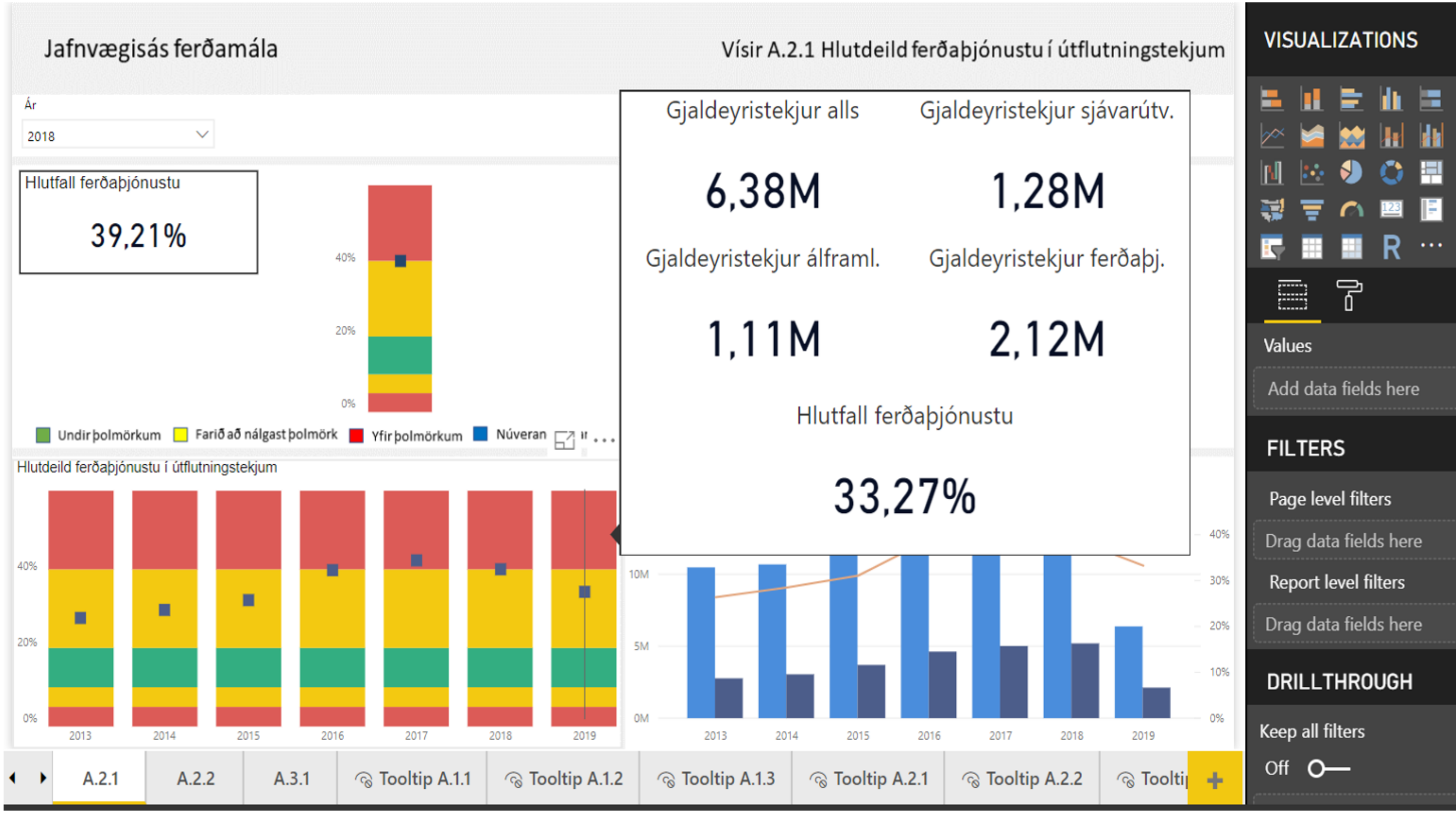
Jafnvægisás ferðamála
Vísir A.2.1 Hlutdeild ferðaþjónustu í útflutningstekjum
Ár
2018
Hlutfall ferðaþjónustu
39,21%
40%
20%
0%
Undir þolmörkum
Farið að nálgast þolmörk
Yfir þolmörkum
Núveran
Hlutdeild ferðaþjónustu í útflutningstekjum
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
Gjaldeyristekjur alls
6,38M
Gjaldeyristekjur sjávarútv.
1,28M
Gjaldeyristekjur álframl.
1,11M
Gjaldeyristekjur ferðaþj.
2,12M
Hlutfall ferðaþjónustu
33,27%
10M
5M
0M
30%
10%
VISUALIZATIONS
Values
Add data fields here
FILTERS
Page level filters
Drag data fields here
Report level filters
Drag data fields here
DRILLTHROUGH
Keep all filters
Off
A.2.1
A.2.2
A.3.1
Tooltip A.1.1
Tooltip A.1.2
Tooltip A.1.3
Tooltip A.2.1
Tooltip A.2.2